

ALATORAN

SAMİR İMANOV

Özünlə Fəxr Et

Samir İmanov
Özünlə Fəxr Et

Kompüter dizaynı: **Turqut Qaraca**

162 səh.

Qiyməti: 5 AZN

 ap tarixi: 01.04.17

  Samirİmanov

ÖN SÖZ

Salam əziz oxucular. Rəsmi statistikaya görə Azərbaycanda 500.000 əlilliyi olan şəxs və fiziki məhdudiyətli uşaq var. Təəssüf ki, bu kateqoriyadan olan insanların cəmiyyətə inteqrasiyası yolunda çox sayda əngəllər və problemlər mövcuddur. Bu maneələrdən ən əsasları isə ictimai yerlərdə lazımi infrastrukturun olmaması, bir çox sağlam insanın əlil şəxslərə qarşı mənfi düşüncəyə sahib olması və əlilliyi olan insanlarda özlərinə qarşı olan neqativ yanaşma tərzidir. Həm mövcud problemləri qabardaraq, aidiyyəti organlara çatdırmaq, həm cəmiyyəti bu həssas mövzuda maarifləndirmək, həm də əlilliyi olan şəxslərə vacib və faydalı məsləhətlər vermək məqsədi ilə “Əlillik” ”Əlilliyi olan insanlar” haqda silsilə kitablar yazan Samir İmanovun növbəti kitabı olan “Özünlə fəxr et” adlı bu kitabı da həm toxunulan mövzuların aktuallığına görə, həm də məqalələrdə yer almış faydalı məlumatlar baxımından çox zəngin bir kitabdır.

Kitaba daxil olan məqalə və hekayələrin hər biri insanda dərin təəsürat oyadır və bizlərin bu həssas mövzu haqda hərtərəfli bilik qazanmağımıza yardımçı olur.

“Fiziki vəziyyətin necə olursa-olsun, ÖZÜNLƏ FƏXR ET”. Bu Samirin həyat devizidir. Təbii ki, bu devizdə söhbət təkcə əlillikdən getmir. Fiziki fərq hər bir insanda var və bədəninin çəkisindən, boyunun ölçüsündən, sifətinin quruluşundan, dərisinin rəngindən, ümumiyyətlə fiziki, irqi, dini və maddi durumunun necə olmasından asılı olmayaraq hər bir insan özünü fəxr etməli, iftixar duymalı və digər insanlara hörmətlə yanaşmalıdır. Və Samir İmanov kitabın adını məhs “Özünlə fəxr et” qoymaqla bütün insanları əliliyi olan şəxslərə və ümumilikdə insanlığa hörmət qoymağa dəvət edib.

Samir İmanov aylarını, illərini sərf edərək bir barmağının köməkliyi ilə kitablar yazmaqla, hər kəsin diqqətini bu həssas mövzuya yönəldərək, mövcud problemlərin həllinə birgə nail olmaq üçün bizləri birliyə, bərabərliyə dəvət edir və hər birimizi aktiv olmağa çağırır. Bizlərdən tələb olunan isə budur ki, kitablarda yazılanlar haqda dərindən düşünek və nəticə çıxardaq!

***“Yeni Yurd” Sosial İnşaf
İctimai Birliyinin sədri Mahirə Əsədova.***

1

Bu gün Azərbaycanda 500.000-ə yaxın əlilliyi onlan insan olsa da, çox təhssüf ki cəmiyyətimizdə "Əlillik" anlayışı hələ də tam olaraq formalaşmayıb. Bəzi insanlar inkluziv cəmiyyəti qəbul etsələr də, bəzi insanlar hələ də fiziki məhdudluğu olan insanların cəmiyyətdən kənarında qalmalı olduqlarını düşünürlər. Əlilliyi olan insanların modern cəmiyyətdə öz yerlərini tam tuta bilməməsi səbəbindən onlar haqda "köməyə möhtac", "heç nə bacarmayan" kimi mənfi fikirlər formalaşmışdır. Bu tip mənfi düşüncələri aradan qaldırmaq üçün inkluziv cəmiyyətin qurulması vacibdir. Əgər sağlam insanlarla əlilliyi olan insanlar təhsil müəssisələrində birgə təhsil alsalar, eyni idman zalında birgə məşq etsələr, birgə işləsələr, eyni əyləncə mərkəzində istirahət etsələr, v.s, bütün bu mənfi stereotiplər də öz-özünə yox olub gedəcək. Fiziki vəziyyətdən asılı olmayaraq hər bir insana hörmətlə yanaşılmalıdır və əlilliyi olan insanlarla yaxşı rəftar edilməlidir. Bu məqalə "Əlillik" anlayışından və Əlilliyi Olan İnsanlarla münasibət qaydalarından bəhs edir.

ƏLİLLİK NƏDİR ?

Əziz dostlar! Bu məqaləmdə də cəmiyyətimizdə, fiziki məhdudiyəti olan insanlara qarşı xoş olmayan yanaşmadan söz açacağam. Sağlam insanların fiziki məhdudiyətli şəxslərə qarşı olan mənfi münasibətləri və hərəkətləri barəsində, digər məqalələrimdə geniş şəkildə bəhs etdiyimdən, bu yazımda cəmiyyətdə, fiziki məhdudiyəti olan insanlar haqda olan yalnız düşüncələrdən, bu düşüncələrin yaranma səbəblərindən və bu mənfi düşüncələrin yaratdığı fəsadlardan bəhs edəcəyəm. Ümumiyyətlə, əlillik elə bir şeydir ki bu insanın özündəmi, yaxınındamı olmasa, heç bir insan onu dərinədən dərk etməyə çalışmır və əlilliyə yalnız öz düşündüyü və doğru sandığı prizmadan baxmaqla kifayətlənirlər. Məhs əlilliyin başa düşülməsində yol verilən çoxsaylı xətlər nəticəsində cəmiyyətimizdə, əlilliyi olan insanlara qarşı mənfi fikir, yalnız düşüncə, xoş olmayan münasibət, ağır ifadələr və qərəzli yanaşma formalaşmışdır. Bu gün hər hansısa bir insanın yanında "əlil" sözünü işlətdikdə, onun ağılına gələn ilk anlayışlar "yazıq, möhtac, qüsurlu, uğursuz, natamam görünüş, heç nə bacarmayan, və.s" olur. Nədir bunun səbəbi ? Bunun bir-neçə səbəbi var ki, bunlardan da biri sağlam insanların "əlil" və "əlillik" anlayışlarını düzgün dərk etməmələridir. Bir-çox insanların düşüncəsinə görə əlil olmaq zavallı olmaq deməkdir, əlin hər yerdən üzülməsi və mütləq şəkildə başqalarının köməyinə möhtac olmaq deməkdir. Heç nə bacarmamaq, heç bir iş görə bilməmək deməkdir. Bu insanlar elə fikirləşirlər ki, əgər bir insanda fiziki problem oldusa, həmən insan cəmiyyətdən kənarlaşmalı və yemək-icmək kimi təbii ehtiyaclarını ödəməkdən və televizora baxmaqdan başqa heç bir iş görməməlidirlər. Çünki düşünürlər ki fiziki məhdudiyəti olan

insanlar heç bir iş görməyə qadir deyillər. əgər hansısa bir işi görməyə cəhd etsələr belə, bacarmazlar. Bununla yanaşı fizik məhdudiyəti olan insanların fikirlərinə, təkliflərinə və hətda adi sözlərinə belə ciddi yanaşmayaraq əhəmiyyət vermirlər. Elə fikirləşirlər ki, fiziki problemi olan insanlar günlərinin çox hissəsini evdə keçirdiklərinə görə, həyatı başa düşməyən, sadələhv olduqları üçün məntiqli və gərəkli fikir söyləyə bilməzlər. Təbii ki, bütün bunlar tamamilə yalnış və absurd fikirlərdir. Əslində isə **"ƏLİL", fiziki problem səbəbiylə hərəkət qabiliyyəti məhdudlaşan şəxs. "ƏLİLLİK" isə insanın hərəkətini əngəlləyən və ya məhdudlaşdıran bir anlayışdır.** "Əlil" kəlməsini fiziki məhdudiyəti olan insanların üzərinə "ləkə" kimi "yapışdırmaq" özü-özlüyündə yalnış bir fikirdir. Əgər bir insanda fiziki çatışmamazlıq varsa bunu onun adına günah hesab etmək və buna görə ona fərqli gözlə baxmaq cahillikdir. Unutmayaq ki hər bir insanı ALLAH yaradıb və ALLAH sevdiyi bəndəsini daha çox imtahan eylər. Bunu bilin ki əlil qədər ürəyində ALLAH-la vəhdətdə olan, dili dualı ikinci varlıq ola bilməz və bu xüsusiyyətin Mələklərə xas olması danılmazdır. Əlillər Mələk qədər saf və təmmiz məxluqlardır. Bundan əlavə əlillikdən qorxan insanda vətən eşqi, cəsarət və bu kimi fəzilətlər ola bilməz. Çünki bu vətəni və onun namusunu qoruyan oğullar əldə silah, and içərkən və düşməne sinə gərirkən hər an əlil ola bilər və yaxud qismətində varsa Şəhidlik məqamına yüksələ bilər. Deməli "əlil" kəlməsini Şəhidlikdən sonra yüksək sayıla biləcək bir məqam, Qazilik mərtəbəsi bilməliyik. Odur ki "əlil" kəlməsinin layiq olduğu mərtəbədə-Qazi və Mələk qədər yüksəksəkdə hörmətini tutmaq lazımdır. Fiziki fərq hər bir insanda olur. Boyunun ölçüsündən, bədəninin çəkisindən, sifət quruluşundan, ümumiyyətlə heç bir fiziki fərqlilikdən

asılı olmayaraq hər bir insana hörmətlə yanaşılmalıdır. Əgər insana, bədəninə görə qiymət versək, onda gərək fahişələr bu dünyanın ən hörmətli bəndələri olsun. Digər bir məqam, fiziki məhdudiyyəti olan insanlara müraciət edərkən və ya onlar haqda danışarkən istifadə olunan ifadələrlə bağlıdır. Fiziki məhdudiyyətli insanlara qarşı "fiziki qüsurlu", "şikəst", "çolaq", "topal", "zavallı" kimi ifadələrin işlənməsi yolverilməzdir. Bu kimi sözlər qədim zamanlardan-bu günə ki məhs təhqiredici ifadələr kimi işlənilib və təbii olaraq fiziki məhdudiyyəti olan insanların xətrinə dəyir. Fiziki məhdudiyyəti olan bir insana müraciət edərkən və ya onunla danışarkən çalışın elə ifadələr seçin ki bu onun xətrinə dəyməsin. "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında BMT konvensiyası"-na uyğun olaraq qəbul olunmuş terminlər "əlil" deyil, "əlilliyi olan şəxs-dir. "əlilliklə bağlı hüquqlar" deyil, "əlilliyi olan şəxslərin hüquqları"-dır. Fiziki məhdudiyyəti olan insanlara "fiziki qüsurlu" deyən və hətda buna görə özünü haqlı sayan insanlar bilməlidirlər ki, istəyimizdən asılı olmayaraq bədənimizdə yaranan problemlər **qüsurlu** sayılır. əsl qüsurlu yalançılıqda, pislik etməkdə, narkomaniyaya və alkaqollu içkilərə meyl etməkdə, mərdiməzarlıqda və bu kimi xoş olmayan və ziyanlı şeylərdə ad çıxartmaqdır ki, insanlar da bunların pis bir şey olduğunu biləbilə bu əməlləri edirlər. Başqa bir məqam, fiziki məhdudiyyəti olan insanlara yardım etməklə bağlıdır. İnsanlar elə düşünürlər ki, fiziki problemi olan insana mütləq şəkildə yardım edilməlidir. Bu gün sağlam insanlar da bir-birilərinə yardım edirlər və yardımlaşmaq çox gözəl bir şeydir. Fiziki vəziyyətindən asılı olmayaraq, ehtiyacı olan hər bir insana imkan daxilində kömək etmək bir insanlıq borcudur. Lakin bunu, fiziki məhdudiyyəti olan insana "nəzir qutusu" kimi baxaraq etmək lazım deyil.

İnsanlar Qurban kəsərkən, qurbanlıq heyvanın ətindən ilk növbədə, aparıb evində fiziki məhdudiyətli insan olan ailəyə verirlər və bununla özlərində mənəvi rahatlıq taparaq düşünülər ki əgər kəsdikləri heyvanın ətindən fiziki məhdudiyəti olan bir insan yesə, Qurban kəsərkən tutduqları niyyət mütləq qəbul olar. Fiziki məhdudiyəti olan insanlara yalançı mərhəmət hissi ilə yaxınlaşan və guya ki ona yardım etməyi özünə borc bilən, əslində isə qada-bəlanı özündən uzaqlaşdırmaq üçün evindən çıxartdığı nəzirini ona verməyə çalışan insanlar da var. Özünü mərhəmətli göstərərək güya "kömək" etmək məqsədində olub, əslində isə əlilləri "nəzir qutusu" sanan bu cür insanlar elə düşünülər ki nəzir adıyla evdən çıxartdıqları pulu fiziki problemi olan bir insana versələr bütün xəta-bəla onlardan uzaq olacaq. Təbii ki bunlar da çox yalnız fikirlərdir və Qurban kəsərək ətini payladıqda və ya nəzir, savab kimi məqsədlərlə kiməsə pul verildikdə onun fiziki deyil, **maddi** vəziyyətinə baxmaq lazımdır. Çünki bu tip yardımlar fiziki fəziyyətindən asılı olmayaraq yalnız və yalnız ehtiyacı olan şəxslərə edilməlidir. Fiziki məhdudiyəti olan insanlar haqda olan mənfi düşüncələrin yaranma səbəblərinin biri də Kütləvi İnformasiya Vasitələrində, fiziki məhdudiyəti olan insanların cəmiyyətə düzgün təqdim edilməməsidir. Çox təhssüf ki bu gün bir-çox televiziya verilişlərində yardım almaq ümidiylə üzünə yazıq görkəm və səsinə yangı verib, acizənə şəkildə danışaraq kömək istəyən əlil insanlara tez-tez rast gəlirik. Əksər kütləvi informasiya vasitələrində əlillərlə problemlərin eyni sıraya qoyulması, yəni ki əlil haqda danışarkən onun yalnız problemlərindən söz açılması, fiziki məhdudiyəti olan insanlara qarşı "yazıq, möhtac, zavallı, v.s." kimi mənfi fikirlərin formalaşmasına səbəb olur. Halbuki bunun əvəzində heç bir fiziki

problemlərə baxmayaraq idmanda nəaliyyət əldə etmiş, incəsənətdə uğur qazanmış, ümumiyyətlə həyatın hər hansısa bir sahəsində öz sözünü demiş əlillər haqda danışılrsa və ya istedadla, mədəniyyətlə, biliklə zəngin olan bir əlil imici yaradılaraq cəmiyyətə təqdim edilsə insanlarımızdakı "əlil" anlayışı tamam başqa istiqamətə yönələr. Əlilliyi olan insanlarla bağlı cəmiyyətdəki yalnız təsəvvür, yalnız münasibət, mənfi yanaşma tərzini dəyişməyə, onların potensialı cəmiyyətə düzgün təqdim edilməyə, fiziki məhdudluğu olan insanlar haqda pozitiv düşüncə formalaşmasa, bu insanların sosial inteqrasiyası ilə bağlı maneələri aşmaq və onlar barədə olan mənfi stereotipləri qırmaq da xeyli çətin olacaq.

2

Çox təəssüf ki, əlilləri "Yazıq" "Xəstə" gözündə görərək, onlara "Çolaq", "Qüsurlu", və sairə kimi təhqiredici ifadələrlə müraciət edən insanlar az deyil. Bu tip insanlar belə düşünürlər ki, əlilliyi olan insanlar fiziki problemlərdən dolayı heç bir işə yaramırlar və, hər hansısa bir işi görməyə cəhd etsələr belə, bacarmazlar. Bu cür mənfi yanaşmanın əsas səbəblərindən biri də məlumsatsızlıqdır. İnsanların bu sahədə məlumatlanması və əlilliyi olan insanların cəmiyyətdə düzgün şəkildə tanınması üçün yazdığım növbəti məqaləm əlilliyi olan şəxslərin arzu və istəklərindən bəhs edir.

ARZULAR VƏ XƏYALLAR

Əlilliyi olan insanların arzu və istəkləri nələrdir ? Düşüncələri, duyğuları nələrdir ? Həyatı necə başa düşürlər ? İç dünyaları, daxili aləmləri nələrdən ibarətdir ? Onları xoşbəxt və ya bədbin edən amillər hansılardır ?

Əlilliyi olan insanlar da sağlam insanlar kimi, həyatın bütün gözəlliklərini duymaq və həyatdan zövq alaraq yaşamaq istəyirlər. Onları kompleksə salan baxışların yox olduğu və onların rahat hərəkətlərini təmin edən mükəmməl infrastrukturun var olduğu bir aləmdə yaşamaq istəyirlər. Əlilliyi olan insanlar da özlərini bu həyatın, bu aləmin bir parçası sayırlar...

Əlilliyi olan insanlar da işləmək və ən azından. öz ehtiyaclarını ödəyə biləcək qədər pul qazanaraq, digər insanların qazancına möhtac qalmaqdan xilas olmaq istəyirlər. Onlar da məsuliyyət hissini duymaq, kollektiv arasında işləmək, yeni insanlarla tanış olmaq istəyirlər. Onlar da arzuladıqları bir şeyi əldə etmək üçün mübarizə aparmaq istəyirlər...

Əlilliyi olan insanlar da hər şeyə rəğmən onu ürəkdən sevən və həyatın hər bir anında ona dəstək olan bir insanla evlənmək istəyirlər. Xoşbəxt bir ailəyə sahib olmaq və bu ailənin qayğısına qalmaq istəyirlər. Onlar da valideyn olmaq istəyirlər. Övladlarını layiqli vətəndaş kimi böyütmək, gələcəkdə onlara arxa-dayaq olmasını istəyirlər...

Əlilliyi olan insanlar da onları başa düşən, sevincinə və kədərinə şərik olmağı bacaran dostlarının olmasını istəyirlər. Sirlərini bölüşə biləcəkləri ürək sirdaşına sahib olmaq istəyirlər...

Əlilliyi olan insanlar da oxumaq və bilik əldə etmək istəyirlər. Yüksək təhsilə və dünyagörüşünə sahib olmaq istəyirlər. Elmi işlərlə məşğul olub, yeni-yeni kəşflərə imza atmaq istəyirlər. Savadlı və intellektual olmaq istəyirlər...

Əlilliyi olan insanlar da daim cəmiyyət içində və ictimaiyyət arasında olmaq istəyirlər. Onlar da teatra, idman yarışlarına, sərgiyə getmək istəyirlər. Tədbirlərdə iştirak etmək, dəniz sahilində xəyallara dalmaq istəyirlər...

Əlilliyi olan insanlar da gözəl görünmək istəyirlər. Onlar da gözəl saç düzümünə sahib olmaq və dəblə geyinmək istəyirlər. Bəzək aksesuarlarından və gözəl rəyihəli ətirzlərdən istifadə etmək istəyirlər...

Sağlam insanlarda olduğu kimi, əlilliyi olan insanların da arzuları, gələcək barədə planları, duyğuları var. Onlar da həyatın hər hansısa bir sahəsində uğur qazanmaq istəyirlər. İdmanda nailiyyət qazanmaq, xarici ölkələrə səyahət etmək istəyirlər. Diskriminasiyadan yaxa qurtarmaq, onların da bu cəmiyyətin bərabərhüquqlu vətəndaşı olduqlarını hər kəsin bilməsini istəyirlər. Və, ən əsası, sağlam insanlardan xoş münasibət görmək, gözəl sözlər eşitmək istəyirlər!!!

3

Kütləvi İnformasiya Vasitələrində mənim haqqımda dəfələtlə yazılar dərc edilib. Onlardan birini, “300-dən artıq zəhmət” adlı yazını olduğu kimi sizlərə təqdim edirəm. Yazı, “Hədəfdəki İnsan” adlı kitabımın Sumqayıt şəhərində təşkil olunan “İmza Günü” münasibətilə gənc yazıçı və jurnalist Rüfət Soltan tərəfindən yazılıb. “Ədalət” qazetində, dostun.wordpress.com və edalet.az saytlarında dərc edilib.

300-DƏN ARTIQ ZƏHMƏT

Əlillik əngəl deyil. Bu sözləri, hər birimiz ömüründə bir neçə dəfə eşitmişik, ancaq buna qane olmaq və dərin heysiyyatla inanmaq məncə absurdur. Məsələnin özülü ondadır ki, sən gerçəkliyi görə biləsən. Beləliklə axtarıqların üzərinə vaxti ikən eşitdiklərinin şahidi olursan. Əlilliyi olan bir insanın, yaradıcılığı və məqsədləri sənə əyani şəkildə aydın olduqda artıq anlayırsan ki, Allah heç

kəsi fərqli yaratmayıb. Çünki, bəzən sənin qura bilmədiyən "300-dən artıqzəhmət"i fiziki qüsurlu deyə ithaf etdiyən bir vətəndaş yaratmağa nail olur. Rast ki, belədir, sən nə haqla onu qüsurlu adlandıra bilərsən? Günah səndədir, elə problem də sənin özündədir. Hədəfdəki insana görə, uzaq məsafələr məni yayındıra bilməz. Həmin hədəfimə tuşladığım insan isə Samir İmanovdur. 10 Noyabr, 2013 tarixində unudlumayacaq bir tədbirdə iştirak etdim. Mövzu isə Samir İmanov adlı yazarın ilk kitabının təqdimatı idi. Tədbirdə çıxışı zamanı gənc yazıçı belə bir ifadə işlətdi: "Əlillər haqqında yazmaq üçün gərək sən də onlardan biri olasan". Bəli Samir İmanov da belə etmişdi. O "Hədəfdəki İnsan" romanı ilə Azərbaycan ədəbiyyatında fərqli bir mövzu, biz insanların görmədiyini (bəlkə də görmək istəmədiyini) bir problemi ortaya qoymuşdu - Bir əlilin həyatını... Eləcə romanın baş qəhrəmanının təmsalında özünü canladırən yazıçı həmin obrazı Samir olaraq təcəssüm etdirib. Tədbirdən öncə Samir bəylə qısa söhbətim əsnasında məni maraqlandıran sırf kitabın bədii təsəvvürü idi ki, bununla bağlı bir neçə sual ünvanladım. Artıq məlum olmuşdu ki, qismən dedektiv, bir parça sosial həyat şəraiti və digər janr rəngləri əks olunan əsərdə təxəyyülün bəzədiyini reallıqlar əks olunub. Bu fenomen hadisədir. Təbii ki, kitabın dəyəri və qaldırdığı məsələnin qüvvəti milli televiziya və digər mətbuat orqanlarını da özünə cəlb eləmişdi. Tədbirdə bir neçə telekanallar, qəzetlər iştirak edirdilər. Aydın məsələdir, sevgi-məhəbbətdən yazılan əsər ictimaiyyəti çox çətinliklə qane edə bilər. Lakin insan laqeydinin unuduğu bir çətinliyi, ona məhkum olmuş birisi canladıranda artıq buna diqqət yönəltməmək insaf və vicdandan kənar olardı. Qıyası Təəssüratlar genişdir, hətta Samir bəyin yazdığı roman və onun təqdimatı barədə ayrıca kiçik həcmli kitab da yaratmaq mümkündür.

dür. Həqiqətən də belədir və təqdimata gəlmək şansından yararlanmayan insanlar sadəcə uduzublar. Əlqərəz!. İffic xəstəliyindən əziyyət çəkən bir insanın yaradıcılığa nə qədər önəm verməsi onun "300-dən artıq zəhmət"i ilə aşkar olunur. Ədəbiyyatda kəmiyyət də önəmlidir. Bu bəlkə də yazıçıya verilən yaratmaq və tamamlamaq üçün səbr üstünlüyündən irəli gəlir. Gərək ki, belə olsun. Hər halda kiçik həcmli əsərin dəyəri onun keyfiyyətinə söykənir, ancaq "300-dən artıq zəhmət" və plus mövzu keyfiyyəti-bu sadəcə dahiyənədir.

"Hədəfdəki insan" romanı haqında qısaca annotasiya verək: Fiziki məhdudiyəti olan insanların, həyatda qarşılaşdıqları çoxsaylı problemlərdən və onlara göstərilən qeyri-obyektiv münasibətdən bəhs edən əsərdə, əlilliyi olan insanların yaşayış tərzini, arzu və istəkləri, daxili dünyaları təsvir edilib. "hədəfdəki insan" romanında, əngəlli insanlara psixoloji, sosioloji, və.s olmaqla bir-çox problemin həlli yolları göstərilib. Əziz fiziki məhdudiyətli insanlar, heç kimin köməyindən istifadə etməyərək sərbəst yaşamaq, peşəyə və təhsilə yiyələnmək, ümumiyyətlə həyatda uğur qazanmaq istəyirsinizsə, sizə xoşbəxt və qayğısız yaşamağın yollarını izah edən "hədəfdəki insan" kitabını mütləq oxuyun. Himayəsindəki, əlilliyi olan övladının xoşbəxt gələcəyi üçün ona bütün varlığı ilə kömək etmək istəyən ana və atanın daim ehtiyac duyacağı bir kitabdır "hədəfdəki insan" kitabı. Sağlam insanlar da ətraflarında olan əlil insanları yaxından tanımaq və onla qarşı necə davranmaq lazım olduğunu bilmək üçün "hədəfdəki insan" kitabını mütləq oxumalıdırlar.

İnanıram ki "hədəfdəki insan" romanını oxuyan hər bir əlil insanın həyatı müsbət bir şəkildə dəyişəcək və ümumiyyətlə bu kitab həyatın bir çox sahəsində onlara yol göstərən bir mayak olacaq. "hədəfdəki insan" kitabını

bakıda və sumqayıtda yerləşən kitab dükanlarından ala bilərsiniz. Səhətində yaranan problemlərlə əlaqədar kitab dükanına gedə bilməyənlər kitabevim.az saytına daxil olaraq, kitabı online şəkildə sifariş verə bilərlər. müəlliflə əlaqə saxlamaq üçün bu mail adrsdən istifadə edə bilərsiniz qartalorg@mail.ru.

4

Biz hər zaman bizi əhatə edən mühitin müxtəlif təsirlərinə məruz qalırıq. Bu təsirlərdən biri də ətrafımızdakı insanların bizim haqda olan düşüncələridir. Məhs buna görə də qınaq və lağ obyektı olmamaq üçün mütəmadi olaraq ətrafımızdakı insanlarla hesablaşmağa məcbur oluruq. Ətrafımızdakı insanların kinayəli baxışlarından, tikanlı və atmacalı sözlərindən qorunmaq instinktimiz isə "Kompleks" adlanır. Kompleks hissının təməlində qorxu və utancaqlıq hissləri durur. Auditoriya qarşısında danışmaqdan utanırsınızsa, xarici görüşünüzdən narazısınızsa və ya işinizin alınmayacağından qorxursunuzsa deməli siz kompleksli insansınız. Kompleks elə bir hissdır ki insan müəyyən fiziki və psixoloji çatışmamazlığını əsas tutub, başqalarından pis olduğunu düşünür. Kompleksin yaranma səbəbləri müxtəlif olduğu kimi, ondan xilas olmağın yolları da müxtəlifdir. Bu məqalədə, əlilliyi olan insanların yaşadıkları komplekslərdən bəhs edilib və ondan xilas olmağın bəzi yolları göstərib.

ÖZÜNLƏ FƏXR ET

Əgər kimdənsə soruşsaq ki "Özünlə fəxr edirsənmi?" cavab verəcək ki "Əlbətdə". Əslində isə bu belə deyil. Hər insanın bir kompleksi var. kimi köklüyündən utanır, kimi də boyunun balaca olmasından. Bir başqası da maddi vəziyyətinin aşağı olmasını özünə dərd eləyir. Özü ilə həqiqətən fəxr edən insan nə çəkisindən utanmaz, nə də boyunun ölçüsündən. Nə dərisinin rəngini özü üçün dərd etməz, nə də maddi vəziyyətini. Nə fiziki vəziyyətinə görə dərd çəkməz, nə də yaşayış tərzinə görə. Kompleks hər bir insanda olsa da, fiziki məhdudiyəti olan insanlarda bu məsələ daha çox nəzərə çarpır. Əlil insanların bir çoxun narahat edən sual budur ki "Görəsən sağlam insanlar məni gördükdə nə düşünürlər?". Buna görə də əlilliyi olan insanların çox hissəsi evdən bayıra nadir hallarda çıxırlar. Cəmiyyətimizdə əlillərə qarşı olan münasibət birmənalı deyil. Təhssüf ki bu gün bəzi insanların ictimai yerlərdə əlilliyi olan bir insan gördükdə buna qərribə bir hal kimi baxır və əlilin eşidə biləcəyi uca bir səslə "Nə vacib idi?, Görəsən bunun valideyni har baxır?, Bu havada nə olmuşdu?, Özünə görə deyil" kimi sözlərlə onun xətrinə dəyir. Kompleksi olan fiziki məhdudiyətli insanlar ictimai yerlərdə və ya insanlar arasında olarkən sərbəstlikdən tamamilə imtina edib, özlərini ciddi apararaq hər bir hərəkətlərinə nəzarət edirlər. Onlara elə gəlir ki etdikləri hər bir hərəkət başqalarına pis görsənir. Buna görə də az və sistemli şəkildə hərəkət etməyə çalışırlar. Bu məsələdə sağlam insanların da üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Bu məsələdə sağlam insanlardan tələb olunan budur ki, fiziki məhdudiyətli bir insan gördükdə sürəkli olaraq bir-neçə dəqiqə onu diqqətlə süzməyin. Onun haqqında danışırkən çalışın elə cümlələr seçəsiniz ki dedikləriniz

onun xətrinə dəyməsin. Əgər onun xətrinə dəymək niyyətiniz olmasa belə, unutmayın ki əlilliyi olan insanların qəlbi çox kövrək olur. Əlilliyi olan insanlar, onlara qarşı edilən hər bir hərəkətə və deyilən hər bir sözə qarşı çox həssas yanaşırlar. Əgər əlil arabasında oturmuş bir insan səkini keçə bilmirsə ”Bu vəziyyətdə nə vacib idi ki çölə çıxmısan ?” demək yerinə, səkini keçməkdə ona köməklik göstərərək ”Yaxşı eləyib gəzməyə çıxmısan. Adam evdə oturduqca ürəyi sıxılır” deyin. Təbii ki fiziki məhdudiyəti olan insan hər hansısa bir hərəkəti qeyri-ənənəvi üsulla etdikdə, bu ətrafdakı insanlara qərribə gəlir və onların diqqətin cəlb edir. Deyək ki, barmaqlarını tam şəkildə açma bilməyən bir insan çörəyi iki əllə götürərək ağzına aparır və onun bu hərəkəti süfrə arxasında əyləşən digər insanların diqqətini cəlb edir və hərəkət məhdudiyəti olan insan da bütün diqqətlərin onun üzərində olduğunu görərək, utandığından bir daha çörəkdən istifadə edə bilmir və yeməyinin qalan hissəsini çörəksiz yeməyə məcbur olur. Bu cür hallar kifayət qədərdir və xeyli sayda misal gətirmək olar. Əlilliyi olan insanlar bir-çox hallarda ənənəvi hərəkət üsullardan istifadə edə bilmədiklərinə görə həmən hərəkətləri, bacardıqları və öz fiziki vəziyyətlərinə uyğunlaşdırdıqları hərəkətlərlə əvəz edirlər. Məsəl üçün, stəkanı ağızlarına apara bilmədikləri üçün, başlarını stəkana tərəf əyillər və ya düyməni dişləri ilə açırırlar. Unutmayın ki hərəkət məhdudiyəti olan insanlar hər hansısa bir işi qeyri-ənənəvi üsulla edərkən diqqət mərkəzində olduqlarını bildikləri anda utandıqları üçün işlərini yarımçıq saxlamağa məcbur olurlar ki bu onlar üçün əlavə problem yaradır. Ətrafdakı insanlar, bu cür hallara soyuqqanlı yanaşmalı və bunda qeyri-adilik axtarmaq əvəzinə, istənilən çətin vəziyyətdə bir yol taparaq öz ehtiyacını ödəməyi bacaran bu cür insanları

təqdir etməlidirlər. Əziz fiziki məhdudiyətli insanlar, unutmayın ki sizlər insansınız. Atlara yerişinə və qaçışına, ceyrana isə gözəlliyinə görə qiymət verilir. Bunu bilin ki insana da ən əsas dərin düşüncəsinə, biliyinə, insanlığına, təmmiz vicdanına, ləyaqətinə və şərəfinə, gözəl tərbiyəsinə, ALLAH sevgisiylə dolu imanına və dünyagörüşünə görə qiymət verilir. Siz bunlara sahib olduqdan sonra heç kim sizin xarici görünüşünüzdə fikir verməyəcək. Toplum arasında sıxılmağınıza və özünüzdə ciddi şəkildə nəzarət etməyinizə ehtiyac yoxdur. Sərbəst olun və həyatı bütün gözəllikləri ilə yaşamağa çalışın. Kimsə sizi bu vəziyyətinizdə qəbul etmirsə bu onun öz problemdir. Bunu da unutmayın ki hər bir insanın dərdi var. Küçədə gedərkən rastlaşdığınız insanların heç də hamısı sağlam, varlı, ağıllı, xoşbəxt, tərbiyəli, həyatından razı insanlar deyillər. kiminin ürəyi xəstədir, kiminin böyrəyi yoxdur. Kimi normal şəkildə dolandıra bilmədiyinə görə övladının üzünə baxmağa utanır, kimi də gənc yaşında olan bir yaxınını itirir. Kimi aldadılaraq var-dövlətindən məhrum olub, kimi də narkomanlıqla məşğul olur. Sizi əmin edirəm ki kompleks hissi yalnız özünüzdədir, beyninizdə-yəni ki düşüncənizdədir. Əslində isə ətrafınızda olan insanların sizə qarşı olan münasibəti heç də düşündüyünüz kimi deyil. İnsanların çox böyük bir hissəsi sizi sevir və sizə hörmətlə yanaşır. Sizi əmin edirəm ki əgər özünüzdə cəsarət tapıb cəmi bir-neçə dəfə ictimai yerlərə və insanlar arasına çıxsanız bu kompleks hissini üzərinizdən birdəfəlik atacaqsınız. Bu mövzu barədə çox şey yazı bilərdim. lakin, mən bunun yerinə sizlərə "hədəfdəki insan" əsərindən kiçik bir parça təqdim edirəm.

*** **

Akif həkim gedəndən sonra Samir oğlana yaxınlaşıb yanında oturdu:

- Hə əzizim, belə – belə işlər. Adın nədir sənin? Neçə yaşın var?

- 19 yaşım var. Adım Natiqdir.

- Niyə müalicədən imtina edirsən?

- Mənim boyum cəmi 135 santimetrdir, müalicə edə bilirlərsə, qoy boyumu artırsınlar. Yoxsa ki, yapışıqlar topuğumdakı əyrilikdən. Oranı ki, heç kim görmür. Mənim əsl qüsurlum boyumun balaca olmasıdır. Bunu hər yerdə, hər kəs görür. Bura gələndə valideynlərim məni inandırmışdılar ki, boyumu da müalicə edəcəklər. Ancaq deyəsən, belə bir şey mümkün olmayacaq.

- Qulaq as, Natiq. Mən psixoloq deyiləm, sənə təsir göstərməyə də çalışmayacağam. Mən sadəcə reallığı sənə göstərəcəyəm və son qərarı özün verərsən.

- Eşidirəm səni.

- Sən boyunun balaca olmasını qüsurlu sayırsan, ancaq bu belə deyil. Bizim bədənimizdə və zehnimizdə bizim istəyimizdən asılı olmayaraq yaranan problemlər qüsurlu sayılır. Əsl qüsurlu narkotik aludəçilərinindir ki, insanlar onun zərərli olduğunu bildikləri halda ona doğru gedərək özlərini pis vəziyyətdə qoyurlar. Əsl qüsurlu, atanın öz övladına siqaretin zərərləri barədə öyüd – nəsihət verdikdən bir neçə dəqiqə sonra onun yanında siqaret çəkməsidir. Əsl qüsurlu yalançılıqda, xəsislikdə, mərdimazarlıqda, insanlara pislik etməkdə, alkoqolizm, oğurluqda, quldurluqda ad çıxartmaqdır ki, insanlar bütün bunları bilərəkdən edirlər və bu vəziyyəti özləri özlərinə yaradırlar. Götürək elə səni. Boyunun balaca olmağını istərdinmi?

- Əlbəttə ki, yox!

- Deməli, heç kim sənə boyuna görə sənə irad tuta

bilməz. Təsəvvür et ki, qarşında iki bağ var. Birində yalnız eyni növdə və eyni rəngdə olan güllər, digər bağda isə müxtəlif növlərdə və rənglərdə olan güllər var. Sən hansı bağa girərdin? Hansı bağda olmaq sənə daha çox zövq verərdi?

- Əlbəttə ki, ikinci bağ mənim daha çox xoşuma gələrdi.

- İnsanlar da belədir, Natiq. Təsəvvür et ki, hamı eyni boyda, eyni çəkiddə və eyni sifətdədir. Bilirsən, həyatımız necə maraqsız olardı? Həyatımıza maraq qatan bu müxtəliflik və rəngarənglikdir.

- Bəs bu vəziyyətimə görə mənimlə normal insanlar arasında fərq qoyan biriylə qarşılaşsam nə edim?

- Əgər səni yaradan Allah sənənlə heç bir insanın arasında fərq qoymursa, adi insanlara niyə məhəl qoyursan? Yadında saxla ki, belə nanəcib insanlar həyatda çox azdır və onların da etdikləri bir gün qarşılıqlarına çıxacaq. Bir də bunu heç vaxt unutma: Səni Allah yaradıb. Əgər sən öz vəziyyətinə görə qəm çəksən, bu Yaradana qarşı naşükürlik olar. Bizim beynimiz və düşüncəmiz bunun niyə belə olduğunu dərk edəcək gücdə və imkanda deyil. Ancaq bil ki, yaratdığı hər bir şey üçün uca yaradanın öz səbəbi var. Yəni hər bir şeydə hikmət var. Əgər bizim özümüzü də Allah yaradıbsa, nəyin nə üçün və niyə o cürə yarandığını müzakirə etmək bizim işimiz deyil. İndi seçim sənindir. İstəyirsən müalicə olun, istəyirsənsə get evdə özünə qapan.

- Sən düz deyirsən. Əgər mən sonda Tanrının hüzuruna gedəcəyəmsə, niyə bu dünyada insanlardan asılı qalım?! Mənə verilən həyatı lazımınca yaşamağa çalışacağam.

Samir Natiqlə sağollaşıb qapıdan çıxı – çıxı dedi:

- Balacaboy olmağın da üstünlükləri çoxdur. Əgər dərinləndən və ağılla fikirləşsən, bu barədə xeyli nümunə tapa bilərsən.

*** **

5

Əlilliyi olan insanların qarşılaşdıqları böyük problemlərdən biri də evliliklə bağlıdır. Hər bir əlil insan evlənərək, ailə xoşbəxtliyini dadmaq, övlad sahibi olmaq istəyir. Və problem bu zaman yaranır. Sevgini etiraf etmək istədiyini biri olduğu zaman əksər hallarda insanın fiziki məhdudiyətliliyi onun “YOX!” cavabı almasına gətirir çıxarır. Və bu da bir tərəfin digər tərəfə aqressiya ilə yanaşmasına, cəmiyyəti qınamasına və hətta özünü cəmiyyətdən təcrid etməsinə gətirib çıxarır. Belə hallarda əlil insanlar düşünürlər ki, məhz fiziki məhdudiyətlərinə görə sağlamlıq normaları qaydasında olan insanlar onlara yaxın durmurlar. Bu tamamilə yalnız fikirdir. Ailə qurmaq üçün bir neçə vacib meyara sahib olmaq lazımdır və əlil bəylərlə əlil xanımlar bu meyarların heç olmazsa 50 faizinə sahib olsalar, heç kim onların fiziki vəziyyətinə fikir verməyəcəkdir.

Bu yazını yazarkən, üzərində xeyli düşünməyə məcbur oldum. Əlilliyin növləri və ağırlıq dərəcələri müxtəlif olduğundan, yazını onlar arasında ümumiləşdirmək həddən artıq çətin idi. Yazı həm əlilliyi olan insanlara, həm

də sağlam şəxslərə ünvanlanıb. Elə bir yazı hazırlamaq istədim ki, əlilliyi olan insanların qəlbini incitmədən, mövcud reallığı hər kəsə göstərə bilim. Elə bir yazı hazırlamaq istədim ki, savadlı insanlarda “mənasız”, sadə insanlarda isə “qəliz” təəssüratı yaratmasın.

XOŞBƏXT OLMAQ ARZUSU

Evlənməyə qərar verdikdə qarşıma çıxan ilk maneə, əlil oğlana ərə gəlməyə razı ola biləcək bir xanım tapmaq idi. Əlil insanlarla ailə həyatı qurmaq istəməyən xanımları qınamıram və onların fikirlərinə də hörmətlə yanaşıram. Biz əlil ola-ola hər şeyin ən yaxşısını istəyiriksə, onlar niyə istəməsinlər ? Bu məsələyə həm əlilliyi olan, həm də sağlam insanların prizmasından yanaşacağıam. Azərbaycan reallığında bir xanımın əlil oğlana ərə getməsi üçün ya yaşı 40-ı keçməli, ya onun da hər hansısa bir fiziki problemi olmalı, ya da ən azı bir dəfə ərə gedib-boşanmalıdır. Təbii ki, maddi sıxıntıdan, savab qazanmaq naminə və ya ögey atanın zülmündən xilas olmaq üçün əlil oğlana ərə gedən xanımlar da var. Lakin bu cür istisnalar çox azdır. Gənc, gözəl və sağlam qızların əlil oğlana ərə getmək istəməməsinin bir neçə əsas səbəbi var. Kənar şəxslərin müdaxiləsi çox böyük amil olsa da, bu barədə bir az sonra bəhs edəcəyəm. Əsas səbəbləri saymağa başlayarkən birinci yerdə əlil oğlanın fiziki vəziyyəti dayanır. Əlil oğlana qulluq etmək məsələsi həyatda hələ ilk addımlarını atan, sadə dildə desək, “bişməmiş” bir qızı təbii olaraq qorxudur və onu narahat edir. O, bunu sadəcə olaraq necə edəcəyini bilmir və təşviş keçirir. Nəzərə alsaq ki, hər bir gənc qız yanında sağlam, gözəl və güclü bir oğlanın olmasını istəyir, onu hər cür

təhlükədən müdafiə edən, ömür boyu ona dəstək olacaq bir oğlanı arzulayır, o zaman qarşısında əlil arabasında oturan və ömür boyu ondan kömək umacaq bir oğlanı görəndə qızların keçirdiyi hissləri təbii qarşılamaq lazımdır. Əgər oğlan əllərini də çətinliklə hərəkət etdirirsə və ya yataq xəstəsidirsə, bu zaman məsələ daha da qəlizləşir. Heç bir insanı ömür boyu bir başqasına qulluq etməyə məcbur etmək olmaz. Bundan imtina edəni isə qınamaq yalnız addımdır. Qızın özünün də arzuları var. Rəfiqələrinin yanında lovğalanmaq, rahat yaşamaq və sairə bu kimi arzuları ümumiyyətlə, əlilliyi olan gənclə evlənmə fikri ilə üst-üstə düşmür.

İkinci səbəb maddi vəziyyətlə bağlıdır. Əlil oğlanın işləyə bilməməsini görəndə bir xanımı gələcəkdəki sosial problemlər narahat etməyə bilməz. Tutaq ki, bu oğlana ərə getdim. Bəs sonra? Gələcəkdə maddi təminatım necə olacaq? Hazırda valideynlər hər bir şeyi öz boyunlarına götürürlər. Bəs sonra? Sonra ümid qardaş-bacı, qohum-qonşu, dost-tanış tərəfindən edilən yardımlara qalır ki, bu cür “dilənçi” kimi yaşamağı heç bir xanım özünə arzulamır. Təbii ki, əlil oğlanın valideynləri övladının qazanc əldə etmələri üçün mümkün variantlardan istifadə edərək, zəruri tədbirləri görməlidirlər. Belə olan halda bir çox problem ortadan qalxmış olacaq. Ümumilikdə isə əlil oğlan evlənmək istədikdə ilk öncə qalmaq üçün yer və yaşamaq üçün qazanc kimi vacib problemləri mütləq şəkilə həll etməlidir və bilməlidir ki, fiziki məhdudiyətli olması onu bu cür məsuiyyətlərdən azad etmir.

Üçüncü səbəb mənəvi zərbələrlə bağlıdır. Ailə həyatı qurmaq istəyən əlil oğlanları ən çox narahat edən məsələ də budur. Əlil oğlana ərə gəlmiş xanım öz həyat yoldaşına qarşı nə qədər sevgiylə, hörmətlə, anlayışla yanaşsa da, ona hərtəfli dəstək olsa da, hər bir işində ona kömək-

lik göstərsə də, vaxt keçdikcə qarşılaşdığı problemlər onu yorur və bəzən bezdirir. Və bu zaman əlil oğlanlar heç zaman eşitmək istəmədikləri bir sözü – “Off” kəliməsini eşidirlər. Bu cür səbəbləri kifayət qədər uzatmaq mümkündür. Sağlam oğlanların əlil qızla evlənməməsi üçün daha çox “səbəb”i var. Lakin mən bu səbəblər barəsində çox da geniş yazmayacağam.

Düşünürəm ki, geyinmək, yemək-içmək, ev yığışdırmaq, yemək bişirmək, uşaq saxlamaq və s. kimi gündəlik ehtiyaclarını təkbaşına ödəyə bilən hər bir əlil xanımın ailə qurmaq şansı var və gec-tez xoşbəxtlik qapıları o xanımın üzünə açılacaqdır. Əks halda, evdə öz ehtiyaclarını özü qarşılıya bilməyən əlil xanım ailə həyatı quranda evdə ona qulluq edənə də özüylə ər evinə aparmalıdır ki, bu da reallaşması son dərəcə çətin olan bir məsələdir.

Mən həyat yoldaşım ilə tanış olduqdan sonra iki aya yaxın onunla söhbət edib vəziyyəti izah etdim. Adi hallarda olduğu kimi, “Mən səni ovcumun içində saxlayacağam, sənin üçün hər cür şərait yaradacağam və s.” demək əvəzinə, ona mənimlə yaşadığı müddətdə qarşılaşacağı çətinliklərdən və problemlərdən danışdım ki, vəziyyətlə tam tanış olub, reallığı dərk edə bilsin. Bununla bərabər, ona bu problemlərdən və çətinliklərdən yaxa qurtarməğın mümkün olduğunu izah edərək, real çıxış yollarını göstərdim. Onun hər şeyi bilməsini və qarşılaşacağı problemlərə hazır olması üçün nə lazımdırsa edirdim. Hər şeyi müzakirə edərək, razılığa gəldikdən sonra növbəti əngələ - kənar şəxslərin müdaxiləsi məsələsinə qədam qoyduq.

Kənar şəxslər dedikdə, ilk öncə məsələyə xanımın ailə üzvləri, əsas da valideynləri reaksiya verirlər. Bəzi əlil insanlar bu məsələyə görə valideynləri ittiham edərək, onları qınayırlar. Əslində isə öz övladının xoşbəxt və ra-

hat gələcəyini düşünmək hər bir valideynin təbii haqqıdır. Bu danılmaz faktdır ki, hər bir valideynin himayəsindəki övladları üçün arzuları, istəkləri, planları var. Uşağın sağlam və tərbiyəli böyüməsi, təhsil ocaqlarında yüksək təhsilə və dünya görüşünə yiyələnməsi, zərərli vərdişlərdən və nanəcib insanlardan uzaq duraraq mədəni həyat tərzinə sahib olması, öz danışıq və davranışlarıyla hər zaman onun başını uca etməsi, oğlan övladının əsgərlik borcunu layiqincə yerinə yetirməsi, gözəl və xoşbəxt ailə həyatına sahib olaraq, ona nəvə sevinci bəxş etməsi hər bir valideynin ən ümdə istəyi və arzusudur. Əgər bunlardan biri yarımçıq olarsa, bütün həyatını övladlarına sərf etmiş, onların ehtiyacını ödəmək üçün gecə-gündüz çalışmış, həyatının hər bir anını övladlarını düşünərək planlaşdıran valideynlərin həyatında böyük bir boşluğa səbəb olur. Valideyn üçün isə övladının xoşbəxtliyini, xoş gününü görmək ən böyük arzulardan biridir. Əlil oğlana ərə getmək istəyən qızın anası düşünür ki, qızının həyat təcrübəsi azdır və reallığı ona göstərüb, “gözünü açmaq” lazımdır. Buna görə də ona öyüd-nəsihət verərək deyir ki, “O oğlan sənə layiq deyil, ondan sənə həyat yoldaşı olmaz. Elə bir insana ərə getsən işin-gücün ona qulluq etmək olacaq, sizin uşağınız olmayacaq və ömrün boyu gözün onun-bunun qucağında qalacaq. O, özü kiminsə himayəsində yaşayır. Səni necə dolandıracaq və sairə”.

Valideynlərin bu evliliyə qarşı çıxmasının əsas səbəblərindən biri də özünü bu ailəyə yaxın hesab edən insanların məsələyə mənfi münasibətləridir. Qohum, qonşu, rəfiqə, iş yoldaşı, bir sözlə, özünü bu ailəyə yaxın hesab edən şəxslər həm qızın özünə, həm də onun valideynlərinə çox böyük psixoloji təzyiqlər göstərirlər. Çox təəssüf ki, bu təzyiqlər toydan sonra da uzun illər davam edir. Qızın rəfiqəsi onun hissələrinə, duyğularına məhəl qoy-

madan deyir: “Axtara-axtara bunumu tapdın? Mən 48 yaşına qədər evdə qalsaydım da, buna ərə getməzdim. Əgər mənə məcbur beləsinə ərə versəydilər, utandığımdan evdən bayıra çıxmazdım. Heyif deyil yol gedərkən yanımda hündürboy, yaraşlıqlı bir oğlan olsun? Yoxsa beləsi? Hətta düşünəndə belə tüklerim biz-biz olur”. Qızın rəfiqəsi bu sözləri deyərkən fərqiində olmur ki, problem nə qızda, nə də sevdiyi əlil oğlanda deyil. Əslində problem onun öz düşüncəsindədir. Belə məsələlərə qarşı öz düşüncə tərzini dəyişə bilsə, vəziyyətin necə məsum olduğunu dərk edərdi.

Fikirlərimin daha aydın başa düşülməsi üçün sadə bir misal çəkəcəyəm. Əgər mən küçə ilə gedərkən bir insan gözünlü zilləyib mənə baxırsa, deməli həmmən insan son 6 ayda küçədə əlil arabası ilə gedən birini görməyib və ona görə də mənə görmək ona qərribə gəlib. Mən bəzən binamızın həyətində əlil olduğumu unuduram. Çünki 20 ildir eyni binada qaldığımdan bütün qonşuların gözü mənə öyrəşib. Buna görə də saatlarla binamızın həyətində qalsam da, heç kim mənə əlil gözüylə baxmır. Bu o deməkdir ki, mənfi reaksiya verənlər həyatlarında ilk dəfədir ki, belə bir şeylə qarşılaşırlar və streotipi qırmaq onlar üçün çox çətin olur. Belələrinin sözünə fikir vermək lazım deyil. Bu tip evliliklərlə bir neçə dəfə qarşılaşsalar bu onlar üçün adiləşər. Sonra meydana qızın xalaları, bibiləri çıxıb, qızın anasına deyirlər: “Sənin ağıln harada idi ki, gül kimi qızını beləsinə ərə verirsen? Eşidəndə ətim ürpəşdi”

Bir tərəfdən tikanlı sözlər, bir tərəfdən lağlağı atmacalar, digər tərəfdən də təəccüb dolu kinayəli baxışlar. Bir sözlə, hər tərəfdən o qədər təzyiq gəlir ki, bu təzyiqin qabağında durmaq hər kəsə nəsb olmur. (Bacanığım qaynanama zəng vurub demişdi k, “qızına verməyə

bir tikə çörəyin yoxuydusa, göndərərdin bizə mən onu ərə gedənə qədər saxlayardım. Day əlilə niyə ərə verir-din?”)

Təəssüf ki, insanlar bu məsələdə məsələnin yalnız bir tərəfinə baxırlar, o da gözlə görünən tərəfidir. Deyək ki, ailənin qızı bir oğlanı sevir. Qızın valideynləri oğlanla tanış olduqda onun hündürboy, sağlam və yaraşığı olduğunu görüb qızlarının doğru seçim etdiyini düşünür-lər və oğlanı daha yaxından tanımağa çalışırlar. Bəlkə bu oğlan narkomandır, bəlkə fırıldaqçıdır, bəlkə hansısa cinayətkar qrupun üzvüdür. Ya da qumarbazdır. Bəlkə də hansısa daxili xəstəliyi var. Valideynlər oğlanlarının seçdiyi qızın gözəlliyinə baxıb övladlarının seçimini araşdırmırlar. Daha demirlər ki, bəlkə bu qız fahişədir, bəlkə də səfil həyat təzi keçirir. Bu saydığım problemlər əlilliyi olan oğlanlarda və qızlarda ən az 90 faiz az rast gəlinir.

Telekanallarda 10 manata görə küçədə birini soyan, narkotika alveri edən və ya adi bir şeyə görə həyat yoldaşını qətlə yetirən hündürboy, sağlam və yaraşığı oğlanları görəndə insanların məsələnin digər tərəfini də dərk etmək vaxtları çatmışdır. Ərə gedən qız və onun yaxınları dərk etməlidirlər ki, qız ərə evinə “qaçdı-tutdu” oynamaq üçün yox, öz evinin xanımı olmaq üçün gedir.

Kənar şəxslər məsələsində də həyat yoldaşımı bir-gə bir xeyli təzyiqlərlə qarşılaşsaq da, iradə nümayiş etdirərək yolun sonuna qədər gedə bildik. Hətta “Toy hara-dan çıxdı? Belə vəziyyətdə toy eliyəcəksiz? Ayıbdı! Day bu qədər ağ eləməyin” kimi sözlər deyən insanları yolumuzdan kənarlaşdıraraq, şadlıq saraylarının birində çox gözəl məclis təşkil edib, hər bir kəsi sevincimizə şərikin etdik. Çünki bizim toy eləməyimizi ayıb sayanlar öz düşüncələrinin və mənfi stereotiplərin təsiri altındaydılar və

bizim hisslərimizi ümumiyyətlə, nəzərə almırdılar. Təbii ki, biz dəbdəbəli məclislə deyil, sadə və sakit şəkildə də ailə həyatı qura bilərdik. Bəs sonra? Sonrası isə budur ki, istəmirdim ki, həyat yoldaşım ağ gəlinlik geyinərək sevinən qızlara həsədlə baxıb, əlil oğlana ərə getdiyi üçün bütün bunlardan məhrum olduğunu düşünsün. İstəmirdim ki, ucadan fit verib, yanımızdan keçən toy karvanının arxasınca baxaraq içimizdə yanıqlı ah çəkək və hər şeyin qaydasında olduğunu göstərmək üçün yalandan bir-birimizin üzünə gülümsəyək.

P.S. Məni başa düşən, sevən və hörmət edən xanımla qarşılaşdım. Evlənmək üçün qarşıma çıxan problemləri həll edib, bütün təzyiqlərə sinə gərdim. Bütün adət-ənənələrə riayət edərək toy etdim. Hər şeyin arxada qaldığını və bundan sonra hər şeyin daha gözəl olacağına isə heç bir şübhəm yoxdur.

6

Dünyada ilk web sayt 6 Avqust 1991-ci ildə Tim Berners Li tərəfindən yaradılmışdır. Azərbaycanda ilk sayt 1994-cü ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında yaradılmışdır. Hal-hazırda dünyanın internet məkanında müxtəlif sahələri əhatə edən və müxtəlif məqsədlər üçün yaradılan milyonlarla web sayt fəaliyyət göstərir. Azərbaycan dilində olan web saytların da sayı kifayət qədər olsa da, çox təəssüf ki əlilliyi olan insanlarla əlaqədar saytların sayı barmaqla sayılacaq qədərdir. Ölkəmizdə bu sahədə çox böyük informasiya boşluğu var və mən bu boşluğu müəyyən qədər doldurmaq üçün kommersiya məqsədi daşımayan, motivasiya xarakterli yeni web sayt yaratdım.

Sayt həmi də uğur qazanmış əlilliyi olan şəxslərin ictimaiyyətdə təqdim olunması, onların uğurlarının təbliği, cəmiyyətdən uzaqlaşan digər fiziki məhdudiyətli insanların motivasiyasının artırılması və onların aktiv həyat tərzinə cəlb olunması məqsədi ilə yaradılıb.

Bu məqalə www.qartal.org domen adlı, maarifləndirmə və tanıtım web saytından bəhs edir.

WWW.QARTAL.ORG

Əlilliyi olan vətəndaşlarımıza normal insanların ictimai həyatda mövqeyi birmənalı deyildir. Onları görüb qorxan və ya halına acıyaraq baxan, yazığı gələn və həttdə üzərinə sədəqə atan vətəndaşlarımız var. Aydınır ki bu hal, əlilliyi olan insanlarımıza son dərəcə mənfi təsir göstərir. Bu münasibəti görən fiziki məhdudiyətli şəxs cəmiyyət üçün az çıxır, özünə qapanır və belə demək mümkünsə, bir növ izolyasiya olunur. Halbuki, əlilliyi olan insanların görə bilmədiyimiz və cəmiyyət tərəfindən istifadə olunmayan özünəməxsus qabiliyyət və istedadları var. www.qartal.org saytının yaranma məqsədlərindən biri də istedadlı əlilləri tapıb üzə çıxarmaq və onlara dəstək verməkdir. Düşünürəm ki bu insanların bacarıqlarının nümayiş olunması həm digər əlil insanların inkişafı üçün çox böyük stimül olacaq, həmi də cəmiyyətin əngəlləri insanlara olan münasibəti dəyişəcək. Bu insanlara qarşı sağlam insanların əksəriyyətinin mövqeyi dəyişilsə, əlilliyi olan insanların cəmiyyətə inteqrasiyası sürətlənə bilər. www.qartal.org saytı məhs əhalinin bu qrupunun cəmiyyətə inteqrasiyasına nail olmaqla təkcə onların özlərinə deyil, həmi də onların ailə üzvlərinə yardım etmək niyyətindədir.

Fiziki məhdudiyətli şəxslər üçün, insanların bərabər hüquqlara malik olmalarını nəzərdə tutan qanunvericilik aktlarının mövcud olması heç də, onlar üçün bərabər imkanların yaradılması demək deyildir. Ölkəmizin tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin tələblərindən doğan əməli tədbirlərin həyata keçməsinə nail olmaq lazımdır. Həyatda müxtəlif səbəblərdən əlil olmuş elə istedadlı insanlar vardır ki, belə insanların potensialından istifadə edilməsi xalqımız, dövlətimiz üçün faydalı olar. Bunun

üçün maarifləndirmə işinin sürətləndirilməsinə və cəmiyyətdə əlilliyin tibbi deyil, sosial bir problem kimi düzgün dərk olunmasına nail olmaq olduqca vacibdir.

www.qartal.orgsaytının əsas fəaliyyət sahələri aşağıdakılardır:

1. İstedadlı əlillərin cəmiyyətə tanınması və bacarıqlarının nümayiş olunması,

2. Əlilliyi olan şəxslərə psixoloji dəstək və motivasiyanın aşılması,

3. Əlilliyi olan şəxslərin cəmiyyətə düzgün şəkildə təqdim edilməsi,

4. Əlilliyi olan şəxslərə tibbi məsləhətlərin verilməsi,

5. Əlil problemləri üzrə ixtisaslaşmış Qeyri Hökumət Təşkilatları haqda informasiya təqdim etmək,

6. Əlilliyi olan şəxslərin istifadə etdikləri bütün növ avadanlıqlar haqda geniş məlumat vermək.

7. Əlilliyi olan şəxslərlə bağlı görülən işlər, keçirilən tədbirlərlə bağlı ictimaiyyətin məlumatlandırılması,

8. Fiziki məhdudiyətli gənclərin dost əhatəsini genişləndirmək və onların cəmiyyətə inteqrasiyasını təmin etmək,

9. Əlilliyi olan insanların ailə üzvlərinə dəstək verilməsi,

10. Əlilliyi olan insanlara kömək etmək istəyən şəxslərlə, köməyə ehtiyacı olan fiziki məhdudiyətli insanlar arasında vasitəçi olmaq,

11. Qarabağ Qazilərinin tanıtımı,

12. Əlilliyi olan insanların məşğul ola biləcəkləri idman növlərini təbliğ etmək.

Saytın əsas məqsədlərindən biri də, əlilliyi olan şəxsləri bir-çox sahələr üzrə maarifləndirmək, onları həvəsləndirmək, onlara istiqamət vermək və, fiziki vəziyyə-

tin necə olmasından asılı olmayaraq, uğur qazanmağın mümkünlüyünü onlara izah etməkdir.

Layihə təqdim edərək qrant alıb əlilləri hüquqi, psixoloji və ya digər sahələr üzrə maarifləndirmək istəyənlər ən çox 1000 nəfərə xidmət göstərə bilirlər. Bu sayt isə yaxın gələcəkdə təqribən 100.000 istifadəçini əhatə edəcək. Saytdakı məlumatlar twitter.com, facebook.com və sairə sosial şəbəkələrdə də yerləşdirilir ki, bu da əhatə dairəsinin daha da genişlənməsinə şərait yaradır.

"Fiziki vəziyyətin necə olursa-olsun. Özünə fəxr et" Şuarı ilə yola çıxan saytdakı məlumatlar hər gün mütəmadi olaraq yenilənir və, yaxın günlərdə hər bir əngəlli insanın faydalana biləcəyi üst səviyyəyə çatdırılacaqdır. Əlilliyi olan və, olmayan hər bir kəsi, saytın imkanlarından istifadə etməyə dəvət edirəm.

Saytla bağlı istək və arzularınızı. Fikir və təkliflərinizi qartalorg@mail.ru email adresinə yaza bilərsiniz.

SONUNCU VƏ BİRİNCİ AD GÜNÜM

Fiziki problemlərin yaratdığı çətinliklər səbəbiylə həyatda çox şeydən məhrum olan əngəlli insanlar cəhd etdikləri hər bir işdə uğursuzluğa düşər olduqca özlərinə inamları itir və daha da passivləşirlər. Bu cür insanlar hər zaman, heç nəyə nail ola bilməyəcəklərini düşünərək öz vəziyyətləri ilə barışırlar və mübarizədən imtina edirlər. Lakin, istənilən fiziki çatışmamazlıqlarla, hətta maddi cəhətdən zəif və təhsilsiz olsa belə, müəyyən bacarıqlara yiyələnib, nailiyyət qazanmaq olar. Lakin eləngəlli insanlar var ki, əlilliyi bəhanə edərək heç bir iş görmək istəmirlər. Bu cür insanlar bilməlidirlər ki, hər hansısa fiziki problemlərinin olması onlara, kiməsə yük olmaq haqqı qazandırmır. Təhssüf ki, bu gün bir-çox əlil insanlarınımızda vəziyyət bu cürdür. Bir çoxları tənbəlliyin ucbatından, bəziləri ruh düşgünlüyünə görə, bir çoxları da məlumatsızlıq üzündən-yəni ki nə edəcəklərini bilmədiklərindən bu vəziyyətdə yaşayırlar. Belə bir yaşayış tərzi

isə onların onsuz da dar çərçivədə olan həyatlarını daha da məhdudlaşdırır və onları digər insanlardan daha çox asılı vəziyyətə salır. Əziz dostlar, bilirəm ki həyatınızda bir-çox işlər qaydasında getmir. Ancaq bu sizə həyatdan tamamilə imtina edərək özünü zəif qapılmağa əsas vermir. İlk növbədə, çalışın heç vaxt ruhdan düşməyin. Yadınızda saxlayın, "Ümidini itirməyən adamı məğlub hesab etmək olmaz" Tənbəlliyin daşını atıb, öz üzərinizdə işləməyə başlayın. Öz üzərinizdə nə qədər çox işləsəniz, həyatda bir o qədər çox uğur əldə edəcəksiniz. Siz inkişaf etmək üçün sadəcə cəhd edin, uğur özü gəlib sizi tapacaq. Əgər valideynlərinizin gəliri, ömrünüzün sonunadək sizə bəs edəcək qədər pul yığmaq üçün kifayət etmirsə, demək gələcək haqda fikirləşməyə dəyər. Gələcəkdə kimdənsə asılı vəziyyətdə yaşamamaq üçün indidən tədbir görməlisiniz. Elə indi bütün qüvvənizi toplayıb həyatla mübarizəyə başlayın və qalib gələcəyinizdən heç bir şübhənin olmasın. Bu günədək qarşılaşdığınız uğursuzluqları unudun. Keçmiş uğursuzluqların xatirələri ilə yaşamaq sizə fayda verməz. Artıq yeni planlar ətrafında köklənib, qarşıya baxmaq lazımdır. Öyrənməyə davam etmək, işinin ən yaxşısı olmaq üçün çalışmaq lazımdır.

Bir zamanlar mən də ümitsiz bir halda, passiv həyat tərzi keçirdirdim. Qarşılaşdığım hər bir çətinliyi əlilliyin üzərinə yığırdım. Öz gələcəyimi düşünmədən, niyə bu vəzəyyətdə olduğumu fikirləşmədən həyatımı davam etdirirdim. Düşdüyüm vəziyyətdən çıxmaq barədə ümumiyyətlə maraqlanmırdım. 30 yaşımı qeyd edərkən, ad günümdə mənə verilən adi bir sual bütün həyatımı dəyişdi və mən indiki səviyyəyə gəlib çatdım. Əziz dostlar, doğum günümdə baş verənləri və növbəti bir il ərzində gördüyüm işləri sizlərə təqdim edirəm. Ümid edirəm işinizə yarayacaq...

"2011 – ci il, avqustun 27 – si. Bu gün yuxudan digər günlərə nisbətən daha tez oyanmışam. Bu gün doğum günümüdür. Elə düşünürəm ki, mənim ən xoşbəxt günüm məhz, bu gündür.

Xalamgil bu günü mənimlə birgə qeyd etmək üçün bizə gəliblər. Aldığım hədiyyələr, təbrik məqsədi ilə deyilən xoş sözlər və göstərilən xüsusu diqqət sanki məni buludların üzərinə qaldırmışdı. Şad günümün şərəfinə açılan stolun baş tərəfində otuzdurmuşdular məni. Doğum günü şən gülüşlər, söhbətlər içində axıb gedirdi.

Axşam düşmüşdü. Saatın on olmasına saniyələr qalırdı. Bəli, gün mənim istədiyim kimi bitəcəkdi. Necə ki, keçən il bu cür bitmişdi. Necə ki, son on il belə bitirdi mənim üçün avqustun 27 – si. Bir azdan qonaqlar gedəcək və mən süfrə axrasında yediyim ləzzətli təamları həzm edə - edə, məmnunluqla hədiyyələrə baxacaqdım. Sonda isə günboyu yüksək əhval – ruhiyyənin verdiyi xoş ovqatın təsirindən şirin – şirin yatacaqdım. Bu gün məhz, belə bitəcəkdi. Lakin...

Ziyafətin bitməsinə az qalmış xalam oğlu üzünü mənə çevirib soruşdu. Sadəcə soruşdu. Marağa düşdüyündənmi, yoxsa təəccübləndiyindənmi, bilmirəm. Amma soruşdu:

- Samir, nə əcəb dostlarından heç kimi ad gününə dəvət etməmişən?

Donub qaldım. Xalam oğlu tutulduğumu hiss etsə də, üstünü vurmadı. Artıq masanın ətrafında baş verənləri və danışqları dərk etmirdim. Bütün varlığımı düşüncəyə dalmışdım. "Bu gün 30 yaşım tamam olurdu və mənim bir dostum belə yox idi. Tək dostmu? Yox. Tək problemim dostumun yoxluğu olsaydı, dərd yarı idi. Mənim həyatım başdan - ayağadək boşluqlarla dolu imiş. Ailə üzvlərimdən və televizorumdan başqa heç kimim və heç

nəyim yox imiş. Aman Allah, bu nə həyat idi mən yaşayırmışam?! Bu necə ola bilər axı? Necə olub ki, bu illər ərzində heç bir şeyin fərqi nə varmadan belə boşluqlarla və məhdudluqlarla yaşamışam?”

Özümün özümə acıgım da tutdu. Hər il bu gündə tək şikayətləndiyim ünsür zaman idi. “İldə bir dəfə olan şeydi də, niyə axı bu vaxt belə tez keçir? Bir də ad günümü bir il gözləməliyəm” deyərək, hər doğum günündə deyirdim öz – özümə. Ancaq indi gözümü saata dikərək, məclisin tezliklə bitməsinə və tək qalacağı arzulayırdım. Bu günədək elə düşünürdüm ki əgər əliləmsə, deməli heç bir iş görməməliyəm. Əgər bu gün heç bir iş görməyib, günümü yalnız boş istirahətlə keçirdirəmsə deməli buna haqqım var idi. Axı mən əliləm. Bu günədək düşüncəm məhs bu cür idi. “Mən əlil bir insanam. Mən nə bacarıram ki? Mən nə edə bilərəm ki?”. Hər şeyi əlilliyin üzərinə yıxırdım. Fikirləşirdim ki, bu həyatda mənim üzərimdə heç bir məsuliyyət yoxdur. Gördüyüm hər bir işdə kənar şəxsin köməyinə ehtiyac duyurdum. Aylarla evdən bayıra çıxmırdım. Və, daha neçə-neçə problemlər.

Hər bir şeyin sonu olduğu kimi, burada da hamı dağılışandan sonra anamla bacım süfrənin yığışdırmaqla məşğul olmağa başladılar. Atam isə televizora baxırdı. Öz otağına çəkilib çarpayıda oturdum. Hədiyyələr çarpayının üstündə, düz mənim qarşımda idi. Bir neçə dəqiqə hədiyyə paketlərinə tamaşa edəndən sonra 12 vərəqli dama – dama dəftərlə qələm götürüb həyatımdakı çatışmazlıqların və problemlərin siyahısını tutmağa başladım. Siyahı hazır olduqdan sonra hər şeyi yazdığımı əmin olmaq üçün səssizcə oxudum:

1. Maddi çətinlik
2. Fiziki zəiflik
3. Mənə etibar edən və münasibət qurmaq istəyən

dostların yoxluğu

4. Normal təhsilimin olmaması
5. Dünyagörüşümün aşağı olması
6. Peşə bacarığımın yoxluğu
7. Həyatda heç bir şeyə nail olmamam

Oxuyub bitirdikdən sonra bunları yaradan səbəbləri yazmağa başladım. Hər bir problemin əsas səbəbi I qrup əlillik olsa da, kağız üzərində bir neçə qeyd apardım. Bunu da tamamladıqan sonra hər bir problem üçün ayrı – ayrılıqca bir illik plan tutdum. Növbəti bir il ərzində bu problemləri həll edərək, həyatımda olan boşluqları doldurmalı idim. AXI mən ölməmişdim, sadəcə keçirdiyim iflic nəticəsində əl və ayaqlarımın iş qabiliyyətini 50 faiz itirmişdim. Bu işə mənə həyatdan tamamlə imtina etməyə əsas vermirdi. İşlərimi tamamladıqdan sonra dəftəri döşəyin altında gizlətdim.

İndi bu həyatda mənə hər şeydən vacib və əziz bu dəftər idi. Hədiyyələri otağın bir küncünə yığaraq çarpayuya uzanıb bir il sonrakı vəziyyətimi xəyalımda canlandırmağa çalışdım. Xəyal qurmağın insanın inkişafında çox böyük stimül olduğunu eşitmişdim, ancaq heç vaxt yoxlamamışdım. Bir az xəyallar dünyasında o baş – bu başa süzdükdən sonra öz – özümə söz verdim: “Samir, bu doğum günü sənin üçün məhdudiyət, boşluq və problem dolu bir yaşantı ilə keçirtdiyini sonuncu doğum günü olacaq! Növbəti doğum gününü tamam başqa bir yaşam tərzii ilə qeyd edəcəksən!”

Səhər yuxudan ayılan kimi planların icrasına başladım. İlk olaraq, fiziki gücün artması və sağlam bir bədənə sahib olmaq üçün müəyyən işlər görmək istəsəm də “Distrofiya” xəstəliyi idman eləməyimə mane oldu. əllərim də get-gedə yığılırdı deyə, mənim üçün daha faydalı ola biləcək bir işdən-bilik toplamaq istiqamətində işlərə

başladım. Qonşumuzda ali məktəbə sənəd vermək istəyən bir oğlanı yanıma çağıraraq ona ingilis dili fənnindən repititor pulunu yarıbayarı ödəmək təklifini etdim. Əvəzində isə o, ingilis dili müəllimindən öyrənəcəklərini gəlib mənə də öyrətməliydi. Qonşum isə “öyrəndiklərimi sənə öyrədərkən özüm də bir daha təkrar etmiş olaram” dedi və biz razılaşdıq. Hər gün ingilis dili ilə bahəm fərdi olaraq, digər fənn kitablarını da oxuyurdum. Təkcə fənn kitabları ilə kifayətlənməyərək, bədii əsərlər də mütaliə edirdim və telekanallarda gedən bütün intellektual yarışma proqramlarına baxırdım. Verilişlərdə səsələnən suallardan çoxuna cavab tapa bilməsəm belə, xeyli bilik toplamış olurdum. Bunlar mənim söz ehtiyatımı artırmağa, məlumat bazamı zənginləşdirməyə çox kömək olurdu. Ən böyük təsiri təbii ki, kompyuter göstərdi ki, bunun da haqqında bir az sonra danışacağam.

Zehinsəl inkişafı bərabər, maddi qazanc mənbəyi tapmaq da həll olunması vacib məsələlərdən idi. Axı mən nə iş görə bilərdim? Plan tərtib edərkən bu sual ətrafında xeyli düşünmüşdüm. Yadıma düşən bütün peşə sahələrinin adını bir vərəqə yazaraq, hər birini saf – çürük etmişdim. Aşbazdan tutmuş saatsaza qədər, rəssamlıqdan tutmuş heykəltaraşlığa qədər bir xeyli peşəni beynimdə süzgəcdən keçirtdikdən sonra, kompyuter mühəndisi olmağa qərar vermişdim. Niyə məhz kompyuter mühəndisi? Kompyuter mənə hava – su kimi lazım idi. Kompyüter mənim üçün ətraf aləmə çıxış, ətraf aləmlə tək ünsiyyət vasitəsi demək idi. Mən həm onu öyrənərək sənət sahibi olacaqdım, həm də internetin imkanlarından istifadə edərək biliyimi və dünyagörüşümü artıracaqdım. Zaman keçdikcə kompyuter barəsində olan seçimimdə yanılmadığımı gördüm. İngilis dilindən biliyimi daha da artırmaq üçün internet üzərindən ingilis dilli qazetləri oxuyur və

İngilis dilində olan filmlərə baxırdım (Hətta fərdi olaraq İspan dilini də öyrənirdim). İnternetin imkanlarından istifadə etdikcə dünya görüşümün nə qədər aşağı olduğunu dərk edirdim. Ən sevimli saytım google idi. Ağılıma nə gəlirdisə, yazıb axtarışa verirdim. Qarxşıma çıxan saytlardakı məlumatları öyrəndikcə vaxtilə insanlardan nə qədər geri qaldığımı anlayırdım. İlk dostlarımı da sosial şəbəkələr vasitəsiylə qazanmışdım. Evdən bayıra tez – tez çıxmağımı da bura əlavə etsəm, deyə bilərəm ki, artıq əhatə dairəmi xeyli genişləndirmişdim və insanlarla daha çox ünsiyyətdə olurdum.

Bir il tamam oldu. 2012-ci il avqustun 27-si idi və yuxudan tez oyanmışdım. Axı, bu gün doğum günüm idi. Dönüb geriye baxanda bir xeyli yol qət etdiyimi gördüm. Artıq tamam başqa bir insana çevrilmişdim. Artıq o sadəlövhlər, hər sözü inanan, yazıq, zəif Samirin yerinə fiziki cəhətdən güclü, intellektual, dünyagörüşlü, hörmətli və bir çoxları üçün lazımlı Samir gəlmişdi. Bu qədər uğur mənə asan başa gəlməmişdi. Kompüterim xarab olduğuna görə işləri iki aylıq təxirə də saldım. Səhhətimlə əlaqədar bir neçə dəfə xəstələnib yatağa da düşdüm. Ailəmizin maddi vəziyyətinin aşağı olması da mənə böyük maneə yaradırdı. Bəzən bezirdim, bəzən də çox yorulurdum. Elə anlar olurdu ki, “əşşi bu qədəri də mənə bəsdir” deyərək, əldə etdiklərimlə kifayətlənib işləri yarımçıq saxlamaq istəyirdim. Ancaq heç nəyə baxmayaraq, yoluma davam edirdim. İnadla, səbrlə, mətnlə davam edirdim. Fiziki məhdudiyətli olmağımın mənə yaratdığı bir çox çətinliklərə baxmayaraq davam edirdim. Çünki özümə söz vermişdim. Məni yolumdan dönməyə qoymayan ən vacib amil məhz bu idi. Mən heç bir vaxt özümə verdiyim vədə xilaf çıxmıram.

"2012 – ci il, avqustun 27 – si. Bəli, bu gün doğum

günümdür. Xalamgil də bizə gələcək, dostlarımı da çağırmışam. Bu gün özümü daha çox xoşbəxt hiss edirəm. Çünki bu gün həyatda normal bir fərd kimi formalaşdıqdan sonra keçirdiyim birinci doğum günümdür. DOĞUM GÜNÜM MÜBARƏK !!!"

P.S. İradə nümayiş etdirərək, həyatımı yoluna qoyduqdan sonra, uğurdan-uğura gedirəm.Şəxsi işim və çox gözəl ailəm var, 3 kitab müəllifiyəm, dəfələrlə diplom və fəxri fərmanlarla təltif olunmuşam. Cəmi bir il ərzində çəkdiyim zəhmətin bəhrəsini hələ uzun illər görəcəyimə və bu uğurlarımın davam edəcəyinə isə heç bir şübhəm yoxdur.

REAL ƏHVALAT

Rasimin gözü televizorda olsa da, fikri saatin yanında idi. Babası dünən söz vermişdi ki, bu gün saat ikidə gəlib, onu gəzməyə aparacaq. On iki yaşlı Rasimin ən sevdiyi şey babası ilə gəzməyə getmək idi. Çünki həmin gün xeyli əylənirdi. Babası onu şəhərin gəzməli-görməli yerlərinə aparır və ona müxtəlif hədiyyələr alırdı. Saat iki olmasına baxmayaraq, baba gəlib çıxmaq bilmirdi. Dəqiqələr irəlilədikcə Rasimin həyəcanı daha da artırdı. Yerində qərar tuta bilmir, tez-tez pəncərədən həyəətə boylanırdı. Nəhayət, saat üçün yarısı babasının gəlişiylə hər şey öz qaydasına düşdü. Evdən çıxarkən baba soruşdu:

- Əvvəl hara gedək?

- Zooparka.

Babasıyla gəzinti Rasimin ürəyi istədiyi kimi gədirdi. Bir neçə dəfə zooparkda olsa da, hər dəfə bura gələndə sanki nağıllar aləminə düşürdü. Vəhşi heyvanlara tamaşa etdikcə, özünü gah Mauqliyə, gah da digər cizgi film qəhrəmanlarına bənzədirdi. Zooparkda heyvanlara tama-

şa etdikdən sonra, babası onu geyim dükənına apararaq şalvar və köynək aldı. Sonra əyləncə mərkəzinə gedərək, doyunca əylənəndilər. Rasim bərk acdığını hiss etdi və babasıyla birgə kafələrin birinə yollandılar. Qarnını doyurub parkdakı oturacaqlardan birinə əyləşən Rasim babasının aldığı dondurmaları yeməyə başladı. Bir xeyli keçmişdi ki, 45-50 yaşlarında kök bir kişi Rasimin babasına salam verərək, onların yanında əyləşdi. Rasimin başını sığallayıb dərinədən nəfəs alaraq dedi:

- Bu gün çox gözəl hava var. Adamın könlü açılır.

Dondurma yeyə-yeyə, parkdakı insanlara tamaşa edən Rasim birdən əlini irəli uzadıb dedi:

- Baba çolağa bax. Deyəsən, biz tərəfə gəlir.

Babası Rasimin göstərdiyi tərəfə baxaraq, əlil arabasında parkda gəzişən ortayaşlı oğlanı görüb dedi:

- Ona çolaq demə, ağıllı nəvəm. Eşitsə, xətrinə dəyər.

- Niyə xətrinə dəyər ki? – Rasim çaşqınlıqla soruşdu.

– Bəs nə deyim?

- Əlilliyi olan insan de, fiziki məhdudiyətli insan de, ya da əngəlli insan de. Amma heç vaxt bu cür insanları görəndə “çolaq”, “şikəst”, “topal” kimi sözlərdən istifadə etmə. Gözləri görməyən bir insan haqqında danışanda “kor” yox, görmə əngəlli insan de. Bunu yadımdan çıxartma mənim ağıllı nəvəm, “əlil” fiziki problem səbəbiylə hərəkət qabiliyyəti məhdudlaşan şəxsdir. “Əlillik” isə insanın hərəkətini əngəlləyən və ya məhdudlaşdıran bir anlayışdır.

- Baba, niyə “çolaq”, “şikəst” sözləri bu insanların xətrinə dəyir ki? – Söhbət get-gedə Rasimi maraqlandıрмаğa başlamışdı.

- Çünki bu sözlər qədim zamanlardan bu günümüzə kimi məhz təhqiredici ifadələr kimi işlənmişdir. Əgər bir nəfər öz işini natamam görərsə, məsələn, əlindəki qabı

yerə salıb sındırarsa, ətrafdakı insanlar ona irad tutmaq, onu danlamaq və hətta təhqir etmək üçün ona “topal” və ya “çolaq” deyirlər və bunu çox vaxt sual şəklində işlədirlər. Məsələn: “Filan şeyi niyə sındırdın? Ehtiyatlı ol də, topalsan?” və ya “Filan şeyi niyə xarab elədin? Çolaqsan?” Biri o birisinin fiziki probleminə lağ etmək üçün çox zaman “şikəst” və ya “çolaq” deyir. Deməli, bu sözlər həm də lağ etmək mənasında işlədilir. Heç “Fiziki qüsurlu” sözünü eşitmişən?

- Hə. Dünən televizorda eşitdim. – Bütün diqqəti basının yanında olan Rasim fikirli-fikirli cavab verdi.

- Bu jurnalistlər nə vaxt bu mənfi xüsusiyyətlərindən əl çəkəcək, bilmirəm. – Baba əsəbi halda öz-özünə pıçıldayıb, sözünə davam etdi. – Əlilliyi olan insanlar haqqında danışarkən bu sözü də işlətmək olmaz. Çünki ...

- “Fiziki qüsurlu” sözünü niyə işlətmək olmaz, baba? – Rasim babasının sözünü kəsib soruşdu.

- Çünki orada “qüsür” sözü var. “Qüsür” isə “eyib” deməkdir, “anormal” deməkdir, “yarımçıq” deməkdir, “istifadəyə yararsız” deməkdir. Bu sözləri isə fiziki vəziyyətdən asılı olmayaraq, heç bir insana yaraşdırmaq düzgün deyil. İnsanların istəyindən asılı olmayaraq, bədənlərində yaranan problemlər qüsür sayılmır. Əsl qüsür yalançılıqda, pislik etməkdə, mərdiməzarlıqda və ya spirtli içkilərə meyl etmək kimi xoş olmayan şeylərdə ad çıxartmaqdır ki, insanlar bunları bilərəkdən və istəyərəkdən edirlər.

- Oldu baba. Bu gündən sonra əlil arabasında oturan insanla danışanda, ona “Əlilliyi olan insan” deyə müraciət edəcəm.

- Yox mənəm şirin nəvəm. “Əlilliyi olan insan” kəlməsini əlil arabasında oturan adamla danışanda yox, onun haqqında bir başqası ilə danışanda işlətməlisən. Əlilliyi

olan insanla danışdığın zaman isə, sağlam insanlara necə müraciət edirsənsə, elə etməlisən. Məsələn, yaşca səndən böyükdürsə, əmi və ya xala, müəllim və ya xanım deyərək müraciət edə bilərsən.

Bu zaman onların yanında oturan kişi dilləndi:

- Ağsaqqal, uşağı niyə yorursan? Onsuzda sən o əlil dediyin şikəst insanların yanında çox vaxt yaxınlarından kimsə olur. Ən əsas da kor insanların yanında. Nə lazımdırsa, şikəstin yaxınlarıyla danışırıq. Uşağı burax, qoy gedib oynasın. Onun nə yaşı var ki, beynini belə şeylərlə yorursan.

- Nəvəmin artıq 12 yaşı var. Burada dediklərim də onun bilməsi vacib olan şeylərdir. Elə sən özün də çox şey öyrənməlisən.

Kök kişi qəh-qəhə çəkib güldü:

- Mənim artıq 48 yaşım var. Bundan sonra öyrənmək nəyimə lazımdır? Bir də eşitməmişən ki, “Qırxında öyrənən gorunda çalar?”

- Yox qardaşoğlu. Sən də öyrənməlisən. Ona görə öyrənməlisən ki, bilmədən bir əlilliyi olan insanın xətrinə dəyib, özünü pis vəziyyətdə qoymayasan. Ona görə öyrənməlisən ki, gələcəkdə sən də öz nəvənə qızıldan qiymətli nəsihətlər verə biləsin. Əlillik məsələsinə gəlincə isə onu deyim ki, əlilliyi olan insanla danışmaq istəyirsənsə, onun yanında müşayətçi olsa belə, əlil insanın özüylə danışmalısən. Səninlə danışmaq istəyən bir nəfər səni heçə sayaraq, sənə demək istədiyi sözləri yanındakı şəxs vasitəsiylə sənə çatdırmaq istəsə, bu sənə xoşuna gələr?

- Yox. – Kök kişi könülsüz-könülsüz dilləndi.

- O zaman özünü əlilliyi olan insanın yerinə qoy və buna görə hərəkət elə. O ki, qaldı görmə əngəlli insanlara, onlarla ünsiyyət yaratmağın da xüsusi qaydaları var.

Məsələn, görmə əngəlli insanlarla ilk dəfə görüşdükdə hətta səni tanısa belə, yenə də özünü təqdim elə. Qrup şəklində söhbət edilirsə, hər bir kəs sözə başlamamışdan qabaq mütləq özünü təqdim etməlidir və hətta kimə müraciət etdiyini də bildirməlidir.

- Onlara qarşı necə münasibət göstəririk-göstərək, şikəst elə şikəstdir. Dövlətdən havayı pensiya, ev, maşın, xüsusi güzəştlər alanda güya bilmirlər ki, bütün bunları şikəst olduqlarına görə alırlar? Əgər belədirsə, mənim bir sözümə görə niyə inciməlidirlər ki? – Kök kişi dediklərində israr etməyə başladı.

- Əlilliyi olan insanların bir çox sahədə xüsusi qayğıya ehtiyacı var, bu danılmazdı. Amma bu sənə nə əsas, nə də ixtiyar vermir ki, bu kateqoriyalı insanlarla istədiyən tərzdə danışasan, istədiyən hərəkəti edəsən. Fiziki fərq hər bir insanda olur. Boyunun ölçüsündən, bədəninin çəkisindən, sifətinin quruluşundan, dərisinin rəngindən, ümumiyyətlə, heç bir fiziki fərqlilikdən asılı olmayaraq, hər bir insana hörmətlə yanaşılmalıdır. Bu gün əlilliyi olan insanların cəmiyyət üçün çıxış bilməməsinin əsas səbəblərindən biri də sənə kimi düşünən insanların əngəlli insanlara qarşı olan yanaşma tərzidir. Nəinki fiziki məhdudiyətli, ümumən, fiziki cəhətdən fərqli görünən insanlara qarşı cəmiyyətimizdə birmənalı olmayan münasibət, birbaşa olaraq, əlilliyi olan insanlara mənfi təsir göstərir və onların sosial işlərdə aktivliyini azaldır. Çox təəssüf ki, bir çox insanlar ictimai yerlərdə əlilliyi olan insan gördükdə, buna qəribə hal kimi baxırlar. Hətta bəziləri “Bunun burada nə işi var? Bu vəziyyətdə nə vacib idi?” kimi sözlərlə əlilliyi olan insanı qınayaraq, ona rişxənd edirlər.

- Ağsaqqal dəhşətsən ee. Başqa nə deyilməli ki? Bu şikəst insanın çöl...

- Əlilliyi olan insanın! – Rasimin babası qətiyyətlə dil-ləndi.

- Yaxşı, olsun əlil. Bu əlil insanın çöldə-bayırda nə işi var? Hava almaq istiyir? Eyni havadı dəə, otursun eyvan-da istədiyi qədər hava alsın. Day bu vəziyyətdə bu qədər əziyyəti niyə çəkir? Təhsil almaq üçün desən, inandırıcı deyil. Evdə təhsil məktəbləri bunlara evlərində təhsil verir. İşləməklə bağlıdır desən, heç inandırıcı deyil. Bu dəqiqə qollu-qüvvətli sağlam insanlar iş tapmaqda çətinlik çəkirlər, əlil arabasında oturan biri nə işlə məşğul olacaq ki? Əgər darıxırlarsa, bunun üçün yüzlərlə kanalı olan televizor var, kitablar var. Mən hələ kompyuteri demirəm. İstədikləri qədər başlarını qatıb, vaxtlarını öldürmək üçün vasitələr var. Məncə bu insanlar sadəcə olaraq nə istədiklərini bilmədiklərinə görə küçəyə çıxaraq özlərinə əziyyət verirlər və onları qınayanlar haqlıdırlar.

- Soruşursan ki, nə deyilməliydi? “Bu vəziyyətdə nə vacib idi ki, çölə çıxmısan?” demək əvəzinə, “Yaxşı eləyib gəzməyə çıxmısan. Adam evdə oturduqca ürəyi sıxılır” demək lazımdır. bu yaxınlarda bir nəfərdən çox gözəl bir şüar eşitdim: “Əlillərin qarşısında əngəl olma. Ya yol çək, ya yoldan çəkil!” Əgər hava eynidirsə, bəs sənin burda nə işin var? Eyvanda oturub hər gün gördüyün mənzərəni seyr edə-edə hava alardın da özün üçün. Sənin fikirləşdiyinin əksinə olaraq, əlilliyi olan insanlar nə elədiklərini çox gözəl bildikləri üçün cəmiyyət arasına çıxırlar. Mən çox sayda fiziki məhdudiyətli insan tanıyıram ki, məşğul olduğu sahədə öz işinin peşəkarına çevrilib. Onlar fiziki məhdudiyətlərini kompensasiya etmək üçün öz işlərində sağlam insanlardan bir baş üstün olmağa çalışırlar ki, buna görə də öz üzərlərində daha çox çalışırlar və özlərini məşğul olduqları sahədə daha çox inkişaf etdirirlər. Bunların arasında rəssam da var, mühəndis də,

yazıçı da. Mənim bir tanışım görmə əngəlli olduğu halda 25 ildir ki, tarix müəllimi işləyir. Mən hələ idmançılardan danışıram. Ümumiyyətlə isə fiziki məhdudiyəti ola-ola uğur qazanan insanlar kifayət qədərdir. Tarixə nəzər salsaq, Əmir Teymur, Avraam Linkoln, Helen Kellər və Van Bethoven kimi şəxsiyyətləri görə bilərik. İndiki zamanımızda isə Azərbaycanın fəxri İlham Zəkiyevin, bir ayağı olmadığı halda çox gözəl rəqs etməyi bacaran Hindistanlı Sudha Çandranın, dünyanı heyran qoyan fizik-nəzəriyyəçi, Böyük Britaniyalı Stiven Hokinqin, İstedadlı rəssam, türkiyəli Əşrəf Armağanın adlarını çəke bilərəm. Məncə bu insanlar isti hava şəraitinə, torpağın və suyun olmamasına baxmayaraq, səhrada çiçək açmağı bacaran qızılgülə bənzəyirlər. Mümkünsüzü mümkün edə bildikləri üçün. Sənin kimi düşünən insanlarda əlil insanlara qarşı olan mənfi münasibəti, fikir və düşüncəni mütləq şəkildə dəyişmək lazımdır ki, bu kateqoriyadan olan insanlar ictimai yerlərdə və toplum arasında özlərini rahat hiss etsinlər.

- Bu qədər insanın fikrini necə dəyişəcəksən?

- Əlilliyi olan insanlara qarşı olan mənfi yanaşma tərzini dəyişmək üçün telekanallarda əngəlli insanlara həsr olunmuş xüsusi verlişlər təşkil edərək, bu insanların müsbət tərəflərini göstərmək və bu insanları cəmiyyətə düzgün şəkildə təqdim etmək lazımdır. Tək televiziya deyil, radioda, qazetdə və internet səhifələrində əlilliyi olan insanlar barəsində məlumatverici və maarifləndirici məlumatlar yayımlamaqla bu insanların təbliğatına geniş şərait yaradılmalıdır. Orta məktəb müəllimləri həftədə heç olmasa 20 dəqiqə vaxt ayıraraq, şagirdlərə əlillik və əlil insanlar haqda məlumat verməlidirlər. Ali məktəb ocaqlarında tələbələrə bu mövzu ətrafında mütəmadi müzakirələr aparılmalıdır. Əlilliyi olan insanlarla sağlam

insanlar arasında tez-tez görüşlər təşkil edilməlidir. Əgər bunlar olarsa, yaxın gələcəkdə fiziki məhdudiyətli insanlara qarşı münasibət indikindən qat-qat yaxşı olacaq.

Söhbətin bu yerində əlil arabasında oturan insan onların yanından keçərkən ehtiyatsızlıq etdi və arxa təkərlərdən biri səkidən çıxaraq torpağın üstünə düşdü. Rasim dərhal “mən kömək edərim” deyib, irəli qaçmaq istəyərkən, babası onun qolundan tutub saxladı.

- Hara gedirsən?

- Əlilliyi olan insanın arabasının təkəri torpağa düşüb. Arabadan tutaraq onu səkinin üzərinə qaldıracam.

- O səndən kömək istədimi?

- Yox. – Rasim çaşqınlıqla dilləndi. – Amma onun köməyə ehtiyacı var.

Arabada oturan oğlan təkəri çox rahatlıqla səkinin üstünə çıxara bilsə də bunu etmədi və maraqla söhbəti dinləməyə başladı.

- Mənim qəşəng nəvəm. – Baba aramla sözə başladı. – Əlilliyi olan insana kömək etmək istəyirsənsə, ilk növbədə öz köməyini təklif etməlisən. Sonra onun köməkliyi qəbul edib-etməyəcəyini gözləməlisən. Onun icazəsi olmadan və istədiyini şəkildə kömək edə bilməzsən. Bu ona zərər verə bilər. Əgər sən köməyini qəbul etsə, ondan nəyi nə cür etməyi soruş və onun verdiyi təlimatlara əməl et.

- Kömək etmək üçün də onun-bunun minnətini götürəcəyik? – Kök kişi yenə söhbətə qoşuldu. - Arabadı də, arxadan qaldırıb, bir az kənara çəkəcəksən. Buna görə icazə almaq lazımdır?

- Bunu unutmaq olmaz ki, əlil arabası onun üzərində oturan insanın şəxsi əmlakıdır. Ondan istifadə edən şəxsin icazəsi olmadan əlil arabasından istifadə etmək, üzərinə hər hansısa yük qoymaq, onu yerindən tərpətmək,

bir sözlə, ona toxunmaq olmaz. Əlil arabasını icazəsiz sürmək, onun üzərində oturan insanı özünün könlü olmadan bir yerdən başqa yerə aparmaq deməkdir ki, bu da ədəbsizlikdir. Bir daha təkrar edirəm. Əlilliyi olan insana kömək etmək üçün öncə soruşmaq, sonra da onun dediyi təlimatlara əməl etmək lazımdır.

- Bəlkə heç o normal danışa bilmir? – Kök kişi adəti üzrə israr etməyə başladı. – Uşağın işini niyə çətinə salırsan? Qoy getsin köməyini eləsin. – Uşağa müraciətlə: - Get oğlum, get kömək elə.

- Əgər əlilliyi olan insan çətinliklə danışarsa, onu axıra kimi səbrlə və diqqətlə dinləmək və öz fikrini sizə çatdırmasına imkan vermək lazımdır. Onun ifadə tərzinə düzəliş vermək və ya nitqini tamamlamaq ədəbsizlikdir.

- Dəhşətsən ee ağsaqqal!

- Bu hələ hamısı deyil. Əlil arabasında oturan biriylə söhbət edərkən elə dayanmaq lazımdır ki, o söhbət boyunca sizə aşağıdan-yuxarıya baxaraq boynunu incitmək məcburiyyətində qalmasın və ən əsası sizin üzünüzü aydın şəkildə görə bilsin. Qulağı yaxşı eşitməyən biriylə söhbət edərkən, əl işarəsiylə onun diqqətini özünüzə cəlb edin və çalışın sözləri aramla və aydın şəkildə deyəsiniz. Qrup halında olan görmə əngəlli insanlarla söhbət edərkən, hər dəfə müraciət etdiyiniz şəxsin adını çəkməlisiniz. Yerinizi dəyişmişsinizsə, ona bu haqda məlumat vermək lazımdır ki, boşluqla danışmaq məcburiyyətində qalmasın. Hər hansısa bir əşyayın yerini görmə əngəlli insana deyəndə, dəqiq ifadələrdən istifadə etmək lazımdır. Məsələn, “Ehtiyatlı ol. Qarşıda pilləkən var” demək əvəzinə, “Ehtiyatlı ol. Səndən üç addım irəlidə pilləkən var” demək lazımdır. – Nəvəsinə müraciətlə: - Get kömək elə ağıllı balam. Amma dediklərimi unutma!

Rasim əlil arabasında oturan oğlana yaxınlaşdı:

- Salam əmi. Arabanızın təkərini səkiyə qaldırmağa sizə kömək edə bilərəmmi?

- Əlbəttə. – Əlil arabasında oturan oğlan səmimiyyətlə dilləndi. – Adın nədir sənin?

- Rasim.

- Mənim isə adım Samirdir. Buyur, kömək elə.

- Bunu necə eləsəm sizin üçün uyğun olar?

- Arabanın arxasındakı qulplardan tutub, azca yuxarı dart və irəli itələ. Çalış, ehtiyatlı ol. Əlil arabası çox tez sürət götürür. Əgər kimisə əlil arabasında aparırsansa, çalış sürətlə sürmə. Əgər sürətlə sürərkən arabanı qəfil döndərsən və ya saxlasan, onun üzərində oturan adam müvazinətini itirərək, yığıla bilər.

Rasim arabanı səkinin üzərinə çıxarıb soruşdu:

- Yenə nə isə lazımdır?

- Al bu pulu, mənə su al gətir.

Rasim “Yaxşı” deyərək, su almağa getdi. Arabada oturan oğlan Rasimin babasına yaxınlaşıb dedi:

- Salam dayı. İlk öncə sizə təşəkkür etmək istəyirəm. Kaş ki, hər kəs sizin kimi öz övladlarına və nəvələrinə bu cür nəsihətlər verəydi. Belə olsaydı, bizim də canımız hər addımbaşı təhqir olunmaqdan qurtardı. Kimi uca səsle “İraq olsun” deyir, kimi nümayişkaranə şəkildə qulağını çəkir, kimisi öz uşağını bizimlə qorxudur, kimisi də kömək etmək istəyərkən nəyi necə eləyəcəyini bilmədiyinə görə bizi daha da pis vəziyyətə salır. Bu günləri nəinki öz övladına nəsihət verən, özünün belə bu məsələlər barəsində məlumatı olan insanların sayı çox təəssüf ki, nəzərə çarpacaq dərəcədə azdır.

- Köməyə görə etiraz etməyiniz mənə qərribə gəlir. – Kök kişi dilləndi. – Kimsə sizə yaxşılıq etmək istəyirsə, niyə “çox sağ ol” demək əvəzinə, narazılıq eliyirsiniz?

- Bu gün sağlam insanlar da bir-birlərinə yardım

edirlər və yardımlaşmaq çox gözəl bir şeydir. Fiziki vəziyyətdən asılı olmayaraq, ehtiyacı olan hər bir adama imkan daxilində kömək etmək bir insanlıq borcudur. Lakin köməyi necə edəcəyini bilməlisən. Kömək edərkən etikadan kənara çıxmaq və ya qarşı tərəfə zərər vermək olmaz. Təsəvvür edin ki, bərk susamısınız və bir nəfərdən bir stəkan su istəyirsiniz. Həmin adam isə suyu stəkana tökərək sizə uzatmaq əvəzinə, məcburi halda sizin ağzınızı açaraq, suyu boğazınıza tökməyə çalışır. Öz ələmində sizə kömək etmək istəyir ki, susuzluğunuz yatsın. Amma sizə qarşı necə ədəbsizlik etdiyini və sizə zərər verdiyini dərk etmədən sizə irad tutur ki, “Sənə heç yaxşılıq yoxuymuş ki. Budur çox sağ olun?” Təəssüf ki, bu gün bir çox sağlam insanın əlilliyi olan isanlara göstərdiyi kömək təqribən buna bənzəyir.

- Yaxşı, bəs necə kömək etmək lazımdır? – Kök kişi fikirli halda soruşdu. – Necə eləmək lazımdır ki, ürəyinizcə olsun?

- Köməyin edilmə qaydası şəraitə, əlilliyin növünə və ağırlıq dərəcəsinə görə dəyişir. Əlil arabasından istifadə edən insanlara necə kömək etmək lazım olduğunu dayı çox gözəl izah elədi. Görmə əngəlli insanlara kömək edərkən onun əlindən tutub, zorla arxanızca çəkmək olmaz. Ona harada olduğunu təsvir etmək və maneələrə çatdıqca (pilləkən, gölməçə, çökək yerlər, qapı, səki, ağac, dirək, hər hansısa bir əşya, və sairə) onu xəbərdar etmək lazımdır.

Rasim suyu gətirib oğlana verdikdən sonra bir kənarda dayanaraq, onları dinləməyə başladı. Əlil arabasında oturan oğlan sudan bir neçə qurtum içib sözünə davam etdi:

- Əslində mən başqa məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Barmaqlarım tam açılmadığı və nisbətən zəif olduqları üçün mən butulkanın qapağını dişimlə açdım və butul-

kanı ağzıma hər iki əlimlə apardım. Bütün bu proses boyunca Rasim gözlərini qırpmadan məni seyr etdi. Mən başa düşürəm ki, Rasimin yaşı azdır və bu qeyri-ənənəvi hərəkət ona təəcüblü gəldiyi üçün – yəni ki, həyatında ilk dəfə belə bir şeylə qarşılaşdığı üçün qeyri-ixtiyari olaraq, maraqla məni izləyirdi. Əslində isə bunun özündə də etika kodeksi var və hər kəs bunları da bilməlidir. Təbii ki, fiziki məhdudiyyəti olan insan hər hansısa bir hərəkəti qeyri-ənənəvi üsulla etdikdə bu ətrafdakılara qərribə gəlir və onların diqqətini cəlb edir. Amma bu, əlilliyi olan insanlarda çox güclü kompleks hissi yaradır və onlar gördükləri işi yarımçıq saxlamağa məcbur olurlar. Məsələn, əlilliyi olan insan barmaqlarını tam istifadə edə bilmədiyi üçün çörəyi iki əlinin içində tutaraq ağzına apara bilər və ya mənim kimi butulkanın ağzını dişləri ilə açar bilər. Belə hallarla qarşılaşan insanlardan tələb olunan ilk şey budur ki, bu cür situasiyalarla qarşılaşdıqda davamlı olaraq bir neçə dəqiqə əlilliyi olan insana dayanıb baxışlarını zilləməsin. Çünki bu zaman əlilliyi olan insan bütün diqqətlərin onun üzərində olduğunu görərək, utandığından həmin hərəkətini yarımçıq saxlayır və ya bir daha təkrar etmir. Məsələn, yeməyi qeyri-ənənəvi üsulla yeyən fiziki məhdudiyyətli insan sizin baxışlarınızdan kompleksə düşərsə, ac olsa belə, yeməyini yarımçıq saxlayacaqdır. Bu cür hallar kifayət qədərdir və xeyli sayda misal gətirmək olar. Əlilliyi olan insanlar bir çox hallarda ənənəvi hərəkət üsullarından istifadə edə bilmədiklərinə görə, həmin hərəkətləri bacardıqları və öz fiziki vəziyyətlərinə uyğunlaşdırdıqları hərəkətlərlə əvəz edirlər. Ətrafdakı insanlar bu cür hallara soyuqqanlı yanaşmalı və bunda qeyri-adilik axtarmaq əvəzinə, istənilən çətin vəziyyətdə bir yol taparaq, öz ehtiyacını ödəməyi bacaran bu cür insanları təqdir etməlidirlər.

- Əlilliyi olan insanlarla davranış da, ünsiyyət də, hətta kömək etmək belə, xüsusi qaydalar tələb edir. – Kök kişi dilləndi. – Bunların hamısını mənimsəmək, yadda saxlamaq bir tərəfə, bunların hamısına tam dəqiqliklə əməl etmək bir az müşkül məsələdir. Ümid edirəm, əlilliyi olan insanlar da bunu nəzərə alacaq və hər xırda şeyə görə sağlam insanları günahkar çıxardaraq bizlərdən inciməyəcəklər. – Üzünü Rasimin babasına tutaraq: - Artıq gecdir, mən getməliyəm. Amma getməmişdən qabaq sənə son bir sual vermək istəyirəm.

- Buyurun.

- Samiri başa düşdüm. Vəziyyəti haqda olan məsələlər barəsində məlumatlı olmağı təbiidir. Bəs sən bu qədər məlumatı necə əldə eləmişən? Bircə demə ki, bu həyat təcrübəndən irəli gəlir. Sənin yaşında 200 ağsaqqalı danışdırsa, yenə də bu qədər məlumat toplaya bilməzdik.

- Təbii ki, yaşımə görə həyatdan çox şey öyrənmişəm. Amma əlilliyi olan insanlarla bağlı məlumatlı olmağımın səbəbi əlillik faktoru üzrə ixtisaslaşmış Qeyri Hökumət Təşkilatının sədri olmağımdır.

- Mən getdim. Salamət qalın.

- Rasim hazırlaş, biz də gedək. Artıq gecdir.

Onlar Samirlə sağollaşmış, oradan ayrıldılar. Rasim yolboyu parkda eşitdikləri barədə düşünürdü. Sabah, onun gəzməyə getdiyini bilən sinif yoldaşları ona zoparka gətirilən yeni heyvanlar barəsində və oynadığı yeni müasir oyunlar haqda xeyli suallar verəcəklər. Amma o tamamilə başqa və hər uşağın bilməli olduğu məsələlər haqqında danışacaq. Tamamilə, başqa məsələlər haqqında.

9

Bu gün Azərbaycanda əlil problemləri üzrə ixtisaslaşmış Qeyri Hökumət Təşkilatlarının, Cəmiyyətlərin və İctimai Birliklərin sayı kifayət qədərdir. Bu tip qurumların yaradılmasında əsas məqsəd Azərbaycanda yaşayan əlil insanların sosial problemlərinin həlli və hüquqlarının müdafiəsində yaxından iştirak etmək, onların həyat dəyərini yüksəltməklə, ölkənin ictimai həyatında yaxından iştirak etmələrinə kömək etməkdir.

Qeyri Hökumət Təşkilatı, maddi gəliri olmayan, müstəqil qurumdur. Əsas vəzifəsi isə, qurumun fəaliyyətini əhatə edən sahə üzrə layihələr hazırlayaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasına və ya müxtəlif Grant Təşkilatlarına və Yardım Fondlarına təqdim edərək, aldıqları maddi vəsaitin hesabına nəzərdə tutduqları layihəni həyata keçirtməkdir.

Bu məqalə, “Əlil Sahibkarlar Təşkilatı” İctimai Birliyinin yaranma səbəblərindən və fəaliyyətindən bəhs edir.

“ƏLİL SAHİBKARLAR TƏŞKİLATI” İCTİMAİ BİRLİYİ

“ƏST” İB-in məsul işçisi zəng vuraraq məni təşkilatın tədbirinə dəvət edəndə ilk öncə razılaşmadım. Lakin təşkilat sədrinin mənimlə görüşmək istədiyini eşitdikdə tədbirə qatılmağı qərara aldım. Tədbirə gedərkən düşündüm ki 15-20 adamın iştirak etdiyi və şablon çıxışların yer aldığı 30-40 dəqiqəlik tədbiri birtəhər yola verib, təşkilat sədri ilə görüşərək geri qayıdaram. Lakin təşkilatın Sumqayıt şəhərində yerləşən baş ofisinə girəndə gözləmədiyim mənzərə ilə qarşılaşdım. İçəridə əməlli-başlı izdiham var idi. İlk əvvəl təşkilat tərəfindən yardım paylanıldığını düşünsəm də, bir müddət sonra yanıldığımı dərk etdim. Bu qədər insan heç bir maddi qarşılıq güdmədən məhs təşkilatın növbəti toplantısında iştirak etmək üçün ofisə təşrif buyurmuşdu. Bir kənarda dayanıb düşünməyə başladım. “Görəsən “ƏST” İB-ə göstərilən bu qədər böyük diqqətin əsl səbəbi nədir ? Digər “QHT”lər 20-30 nəfər əliliyi olan insanı tədbir zalına güc-bəla ilə yığdığı halda, yüzlərlə əngəlli insanın “ƏST” İB-in tədbirlərinə belə həvəslə gəlişinin sirri nədə idi ? “ƏST” İB-in digər “QHT”-lərdən fərqi nə idi görəsən ?” “ƏST” İB haqda məlumatım olsa da, onun fəaliyyəti ilə yaxından maraqlanmamışdım. Tədbir bitdikdən sonra Təşkilatın sədri ilə səmimi və işgüzar görüşüm oldu və beynimdə dolaşan suallara cavab tapmaq üçün, mənə təklif olunan “Beynəlxalq Humanitar Yardımlar Şöbəsinin Baş Məsləhətçisi” vəzifəsini düşünmədən qəbul etdim və zaman keçdikcə səhf etmədiyimi anladım. Təşkilatda işlədiyim 8 aydakı apardığım müşahidələr nəticəsində əldə etdiyim nəticələri sizlərlə bölüşmək istəyirəm.

2013-cü ildə təsis edilmiş və 11 Mart, 2014-cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində müvafiq qeydiyyatdan keçmiş “Əlil Sahibkarlar Təşkilatı” İctimai Birliyi, çox qısa zaman kəsiyində, Vətəndaş Cəmiyyətinin nümayəndəsi olaraq öz məhsuldar və intensiv fəaliyyəti ilə öz dəsti-xəttini təsdiq etmiş və mövcud Nizamnaməsi və qanunvericilik çərçivəsində öz fəaliyyətini qura bilmiş bir təşkilatdır. Bu gün “ƏST” İB-ə üzv olan əlillərinin sayı on minlərlədir. çünki “ƏST” İB öz işinə məsuliyyətlə yanaşaraq vicdanla işləyən, yüksək təcrübəyə malik işçi heyəti ilə əngəlli insanlara hər bir sahədə dəstək ola biləcək bir təşkilatdır.

İndiki zəmanədə pul hər şeyi həll etməsə də çox şeyi həll edir. Əlilliyi Olan İnsanların da öz gündəlik tələbatlarını qarşılamaı və ən əsas da ehtiyac duyduqları əlil avadanlıqlarını ala bilməsi üçün pula ehtiyacı var. Məhs buna görə də öz fəaliyyətini əlilliyi olan insanların məşğulluq qabiliyyətinin qarşılamaı üçün onlara iş yerlərinin yaradılması üzərində quran “ƏST” İB, Əlilliyi Olan İnsanların istedadlarının inkişaf etdirilməsi və onların əldə etdikləri peşə bacarıqlarına uyğun işlə təmin edilməsinə şərait yaratmağı qarşısına məqsəd qoysa da hələ ki bu istiqamətdə nəzərəçarpacaq nailiyyətlər əldə etməmişdir.

Bu gün Əlilliyi Olan İnsanların çox böyük hissəsi QHT-lərin təşkil etdiyi tədbirlərə qatılmır ki bunun da bir-neçə obyektiv səbəbi var. Birinci problem ondan ibarətdir ki əlil insanın yaşadığı ərazidə infrastruktur müyəssər deyil. Buna görə də Əlilliyi Olan İnsanlar hər hansısa tədbirə getmək üçün öz yaxınlarına əziyyət vermək məcburiyyətində qalırlar. İkinci problem ondan ibarətdir ki əlil insanlar üçün müyəssər olan avtobuslar ölkəmizdə kifayət qədər olmadığına görə Əlilliyi Olan İnsanlar bir yerə gedərkən taksidən istifadə etməyə məcbur olurlar.

lar ki bu da onlar üçün əlavə xərc deməkdir. Üçüncü, ən əsas problem ondan ibarətdir ki əlil insanların qatıldığı tədbirlər çox zaman tədbirin təşkilatçısının marağına xidmət edir. Yəni ki Əlilliyi Olan İnsan kifayət qədər əziyyət çəkərək dəvət olunduğu tədbirə qatılır, tədbirdə söylənən fikirləri dinləyir və heç bir şey əldə etmədən geri qayıdır. Çünki tədbir zamanı söylənilənlər elə tədbir zalındada qalır və ordan kənara çıxmır. Əlilliyi Olan İnsanın tədbirə qatılması isə yalnız tədbirin təşkilatçısına lazımdır ki tədbirdən çəkilən görüntüləri harasa təqdim edərək, tədbirin səmərəli keçdiyini deyə bilsin. Əlilliyi Olan İnsanlar üçünsə o tədbir lazımsız və nəticəsiz olur və boş yerə vaxt və mailliyə itgisinə səbəb olur. Bütün bunları çox gözəl anlayan “ƏST” İB rəhbərliyi öz fəaliyyəti istiqamətində yalnızca dəyirmi masalar, konfranslar, seminarlar, simpoziumlar, dissкусиyalar, forumlar və tədbirlər təşkil edərək, danışmaqla işini bitmiş hesab etmir və bunun əvəzində real işlər görməyə çalışır.

Əlilliyi Olan İnsanların həyat dəyərini yüksəltməyi qarşısına məqsəd qoymuş “ƏST” İB, onların cəmiyyətdən asılılığını qismən, bəzi sahələrdə isə tamamilə aradan qaldırmaq üçün müasir avadanlıqlarla təhciz olunmuş xüsusu peşə məktəbləri yaradaraq, Əlilliyi Olan İnsanların peşə bacarıqlarına yiyələnməsi və istedadlarını inkişaf etdirə bilmələrinə şərait yaratmağı qarşısına məqsəd qoyub və əlillərin bu tip peşə məktəblərində əldə etdikləri peşə bacarıqlarına uyğun özlərini göstərməsi üçün mütəmadi olaraq sərgilər, yarmarkalar, idman turnirləri və başqa tədbirlər keçirərək onların əl işlərini və digər bacarıqlarını aktiv şəkildə ictimaiyyətə təqdim etməyi planlaşdırır. Bu tip tədbirlərdə iştirak edən Əlilliyi Olan İnsanlar həm özlərini ictimaiyyətə tanıdırlar, həmi də peşə bacarıqlarına uyğun düzəltikləri əl işlərini sataraq müəy-

yən qazanc əldə edirlər. “ƏST” İB fiziki məhdudiyəti olan insanlara pul, ərzaq, ev əşyası kimi müəyyən maddi yardımlar edərək onları özündən asılı vəziyyətə salan bir təşkilat yox, ehtiyacı olan hər bir şeyi heç kimdən asılı olmayaq, Əlilliyi Olan İnsanların özlərinin əldə etmələri üçün onlara şərait yaradan və istiqamət verən bir təşkilat olmağı qarşısına məqsəd qoymuşdur.

“ƏST” İB-in Azərbaycanın bir-neçə şəhər və rayonlarında filialı var və bu da “ƏST” İB rəhbərliyinə imkan verir ki Əlilliyi Olan İnsanları bir təşkilatda toplamaqla, onların problemlərini daha yaxından öyrənib araşdıraraq, bütün problemlərin kökünü, mənbəyini tapmağa nail olsun və əldə edilən məlumatları dərinədən analiz edərək, bir çox problemlərin həllinə nail olmaqla onların ictimai həyatla əlaqəsini gücləndirərək, bütün mümkün vasitələrdən istifadə edərək onların həyat dəyərini yüksəlsin.

“ƏST” İB üçün digər bir prioritet məsələ Əlilliyi Olan İnsanları cəmiyyətə düzgün şəkildə təqdim etməklə sağlam insanların əlillərə qarşı olan mənfi düşüncələrini və neqativ hərəkətlərini 180 dərəcə dəyişməkdir. “ƏST” İB-in müsbət tərəflərindən biri də budur ki başda sədr olmaqla, işçilərində 50 faizindən çoxu Əlilliyi Olan İnsandır ki bu da Əlilliyi Olan İnsanları daha yaxından başa düşməyə və onların dərđini real şəkildə anlamağa imkan verir.

Gördüyü bütün işlər haqda ictimaiyyətə mütəmadi olaraq geniş məlumat verən “ƏST” İB rəhbərliyi xarici ölkələrlə də sıx əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyət göstərir və bu əməkdaşlığın nəticəsində digər dövlətlərin əlillik faktoru üzrə təcrübələrini vahid bir proqramda birləşdirərək, əlilliyi olan insanlar üçün mükəmməl bir sistemin yaratmağı qarşısına məqsəd qoyub. Bundan əlavə, müxtəlif ölkələrdən fiziki məhdudiyətli insanları Azər-

baycana dəvət edərək onlarla, ölkəmizdəki əlil insanlar arasında müxtəlif tədbirlər tədbirlər təşkil edərək, Əlilliyi Olan İnsanlar arasında dostluq və mehribanlığa söykənən sıx münasibət yaratmağa çalışır.

“ƏST” İB Əlilliyi Olan İnsanların maddi rifahı ilə yanaşı onların sağlamlığını da düşünür və bu iş də məsuliyyətlə yanaşır. Belə ki, müvafiq sağlamlıq ocaqları ilə bağlanan müqavilələrin nəticəsi kimi, xeyriyyə məqsədi ilə, təmənnasız olaraq 1000-dən çox əlilliyi olan və imkansız şəxslərin tam tibbi müayinədən keçirilməsinə nail olunmuşdur. Bu əməlin davamı olaraq yaxın gələcəkdə, bu sahədə beynəlxalq səviyyəli layihələr reallaşdırılacaqdır.

Eyni zamanda, Vətənpərvərlik ruhunun yüksəldilməsi məqsədi ilə “ƏST” İB tərəfindən dəfələrlə Hərbi Hissələrdə görüşlər keçirilmişdir.

Sözsüz ki “ƏST” İB-in uğurlu fəaliyyətinin əsas səbəbkarı məhs təşkilatın sədri, bütün insani keyfiyyətlərə malik olan Mirzə Məmməd vəliyevdir. Özü 1-ci qrup əlil olan bu insanın əzminə, işləmək həvəsinə, yüksək intellektinə, iradəsinə heyran qalmamaq mümkün deyil.

Yazının əvvəlində də qeyd etdiyim kimi, bu yazdıqlarım sadəcə olaraq 8 aylıq müşahidələrimin nəticəsidir. 8 aydan sonra əlillik məsələləri üzrə ixtisaslaşmış Qeyri Hökümət Təşkilatlarının yarıtılmaz fəaliyyətlərini və etdikləri özbaşınalıqları görməmək üçün təşkilatdakı işimə xitam verdim.

10

Hər bir əngəlli insan üçün, onu başa düşən və ona dəstək verən bir ailəyə sahib olmaq əvəzedilməz bir nemətdir. Mənim bəxtim gətirib ki belə bir ailədə dünyaya gəlmişəm. Ailə üzvlərim hər bir işdə mənə dəstək olub, hər zaman cəmiyyət içərisinə çıxardıblar. Mənə o qədər dəyər veriblər ki, bəzən fiziki məhdudiyyətli olduğumu belə unutmuşam. Əlbətdə ki, bunları hər bir valideyn öz əlil övladı üçün etməlidir. Bu məqalə, himəyə-sindəki əngəlli uşağa qarşı olan valideyn münasibətindən bəhs edir. Valideynlərim hər zaman mənimlə qürur duyublar. Görəsən doğrudanmı mən qürur duyulacaq işlər görmüşəm. Bilmirəm. Amma, istənilən halda onlara təşəkkür edirəm.

VALIDEYN MƏHƏBBƏTİ

Ailə, uşaqların sağlam şəkildə yaşamaqlarında və inkişaf etmələrində ən əsas amildir. Buna görə də normal və ya əngəlli olmasından asılı olmayaraq, hər bir uşağın ailəyə ehtiyacı var. Ailələr üçün, əlilliyi olan bir uşağa

sahib olmaq, həyatlarının ən çətin sınaqlarlarından biridir. Modern həyatda normal bir uşağa sahib olmaq belə, ailədə müəyyən çətinliklər yaradarkən, uşağın əlil olması həmən ailə üçün uzun və maneələrlə dolu bir səfərin başladığı anlamını verir. Çünki əlilliyin, insanın yalnız özünə deyil, onun ailəsinə də çox böyük təsiri var. Fiziki məhdudiyəti olan insanın valideyini olmaq çox çətin və məsuliyyətlidir. Aparılan təcrübələrdən sonra belə məlum olmuşdur ki, valideyinlərin öz əlil övladlarına yanaşması 2 mərhələ üzərində qurulmuşdur. 1. İlk mərhələ "şok" adlanır və uşağın əlil olmasını ilk dəfə öyrəndikləri andır. Valideynlər bu mərhələni ağlamaq və ya özünü çarəsiz hiss etməklə keçirdirlər. 2. Müdafiə mexanizmi sayılan ikinci mərhələ. Əlilliyi olan uşağın gələcəyiylə bağlı olan narahatlıqlar, qayğılar, öhdəliklər və məsuliyyət bu mərhələnin çətin keçilən yollarıdır. Bu yolları daha asan və əziyyətsiz keçmək üçün bir-neçə qaydaya mütləq şəkildə əməl etmək lazımdır. İlk öncə, əlilliyi olan uşağı bu vəziyyətində qəbul etmək lazımdır. Əgər valideyinlər öz övladlarının əlilliyini qəbul etsələr, həmən ailəyə yaxın olan insanlar da (qohum-qonşu) bunu qəbul edəcəklər. Öz ailələri tərəfindən normal fərd kimi qəbul edilməyən əngəlli insanlarda ruh düşkünlüyü, özünəinamsızlıq və ətrafındakı bütün insanlara qarşı kompleksi yaranır ki bu da həmən fiziki məhdudiyəti olan insanların ictimaiyyət üçün çıxmasını böyük ölçüdə məhdudlaşdırır. Ailənin əlil şəxsə dəstək verməsi isə, əngəlli insanın günlük həyata inteqrasiyasını nəzərəcarpacaq dərəcədə asanlaşdıracaq. Əziz valideynlər. Bunu unutmayın ki, əlilliyi olan uşağa sahib olmaq hər şeyin sonu deyildir. Ölkəmizdə və dünyada həyatlarını normal bir şəkildə davam etdirən və iş-güc sahibi olan xeyli sayda əlil insan vardır. Siz də hər bir sahədə öz övladınıza dəstək olaraq onun gələcəyini

təmin edin. Hər bir valideynin ən çox istədiyi şey, övladıyla öyünmək və onun uğurları ilə fəxr etməkdir. Əlil olduğu halda uğur qazanıb nəticələr əldə edən insanlar kifayət qədərdir. Uğurun əsas sirri budur ki valideyinlər öz əlil övladlarının üzərində, idmançısını qızıl medal qazanmaq üçün yarışa hazırlayan məşqçi kimi işləməli və ona istədiyi peşəni öyrənməkdə yardım eləməlidir. əlilliyi olan insanın mümkün olduğu qədər müstəqil olması. özünü inqşaf etdirməsi, təhsilə və peşəyə yiyələnmələri üçün valideyinləri bütün mümkün vasitələrlə övladlarına mütləq şəkildə dəstək verməlidirlər. Çox təhssüf ki, bu gün bir-çox valideynlər əlilliyi olan övladlarına biganə yanaşaraq, onlara qarşı səhlənkar davranırlar. Halbuki, fiziki məhdudiyəti olan insana ən birinci öz ailəsi yardım etməli, hər bir halda maddi və mənəvi olaraq ona dəstək olmalıdır. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 38-ci maddəsinin 2-ci bəndində deyilir ki "Yarıma möhtac olanlara kömək etmək ilk növbədə onların ailə üzvlərinin borcudur". Təhssüf ki bu gün əlilliyi olan övladını evdə saxlayan və onu cəmiyyət içinə çıxartmağa utanan valideyinlər də var. Məhz cəmiyyətdəki insanların əlil uşaqlara qarşı olan mənfi yanaşma tərzindən utanan valideyinlər öz övladlarını evdə qapalı saxlayırlar. Belə valideyinlərə məsləhətim budur ki, əngəlli uşaqlarınızı evə həbs etməyin. Onları parka aparın, onlarla birlikdə küçədə gəzişin, qohumlarınızgilə qonaq gedin. Ətrafı onlara tanıdın və ətrafınızda baş verənlər haqda onları məlumatlandırın. Çalışın hər bir sualına cavab verəsiniz. Onlara,ədə bilməyəcəkləri bir işi tapşırmayın. Bu onlarda özünəinamsızlığa və depresiyaya səbəb ola bilər. Amma hər hansısa bir işi görmək istəyəndə, onlara "Etmə. Sən bacarmarsan" deməyin. Bir də ki əgər bir işi görmək istəyirlərsə, kömək edin. Həmən işi onların əvə-

zinə siz görməyin. Bu onların gələcəkdə sərbəst yaşama-larına ən böyük maneədir. Bəzi valideynlər əlilliyi olan övladına qarşı həddən artıq diqqət göstərərək, onu bütün bədbəxtliklərdən müdafiə etmək üçün onun bütün işlərini öz üzərilərinə götürüb, əlilliyi olan uşağın sərbəst hərəkət etməsinə əngəl olaraq onun hərəkət bacarıqlarının inkişafına mane olurlar. Əziz valideynlər. Digər əngəlli uşaqların valideynləri ilə görüşlər təşkil edərək hisslərinizi, fikirlərinizi, təcrübələrinizi, məsləhətlərinizi bölüşüb, fikir mübadiləsi aparın və əlilliyi olan övladınızın xəstəliyi barədə mümkün qədər çox məlumat toplamağa çalışın. Çünki, ailələr əlilliyi olan uşaqlarının xəstəliyi ilə bağlı məlumat topladıqca, uşaqlarına necə kömək edəcəklərini bildikcə yaranan problemlərin öhdəsindən gəlmək asanlaşar və yaşadıkları mənfi duyğuların təsiri azalar. Ailə daxilində qardaş-bacı arasında olan münasibət-nəzər yetirilməsinə ehtiyac olan önəmli məsələlərdən biridir. Əlilliyi olan şəxsə, qardaş-bacısı arasındakı xoş və mehriban münasibət yaratmaq da valideynlərinin üzərinə düşür. Məhz onlar fiziki məhdudiyyəti olan şəxsə qarşı necə münasibət qurmaları haqqında hələ kiçik yaşlarından öz övladlarını məlumatlandırmalıdırlar. Əlilliyi olan şəxsin valideynləri daimi olaraq "Mən öldükdən sonra uşağın vəziyyəti necə olacaq ? Özü-özünü dolandıra biləcəkmimi ?" qayğısı ilə yaşayırlar. Əziz valideynlər himayənizdəki əngəlli uşağınızı gələcəkdə bir yığın problemlə qarşı-qarşıya qoymamaq üçün indidən tədbir görün. Əlilliyi olan övladınızla qürur duyun, onu hər zaman yüksəktə tutun, ona həyatla necə mübarizə aparabiləcəyini öyrədin, əlil olaraq bu həyatda necə yaşaya biləcəyini başa salın, pozitiv düşünməyi öyrədin ona. Övladınız üçün nə edəcəyinizi düşünün və bunu planlaşdırın. nəhayətində isə bu planın icrasına başlayın. Belə olan halda həm övladınızın

gələcəkdə rahat və sərbəst yaşamasını təmin edəcəksiniz, həmi də hər zaman vicdanınız qarşısında özünüzü rahat hiss edəcəksiniz. Əlilliyi olan şəxsin başqasının köməyinə möhtac bir şəkildə yaşamaq məcburiyyətində qalması ucbatından onun valideyni vaxtının çox hissəsini onunla keçirdir və onun təmmizliyinin, qidalanmasının, geyinməsinin gəzintisinin qeydinə qalır ki bu valideynin öz ehtiyaclarının ödənilməsinə mane olur. Bu görə də öz əngəlli övladlarına baxdıqlarına görə valideynlərə dövlət tərəfindən mütləq şəkildə maaş və pensiya ayrılmalıdır.

P.S. Mövzuya kənardan baxdıqda adama başqa cür görsənir, Amma gəlin baxaq görək ana ürəyi bizim düşüncəmizə uyğundurmu ? Bizlər bu mövzuya hansı prizmadan baxırıq-baxaq, valideynlərin hisslərini heç vaxt başa düşməyəcəyik.

“Uşaqsız ev suyu qurumuş dəyirmanə bənzər” deyib atalar. Gözlər görməsə də, qulaqlar eşitməsə də, bütün həyat əlil arabasının üzərində keçsə də, övlad sahibi olmaq hər bir valideynin arzusudur. Çünki qucağında tutduğu körpəsinin varlığını dünyanın heç bir rahatlığına, xoşbəxtliyinə, maddi nemətinə dəyişməyən valideynin həyatı övladını qucağına aldığı andan tamam başqa mənə kəsb etməyə başlayır. Valideyn bundan sonrakı bütün həyatını övladına görə yaşayır. Bütün işlərini övladını düşünərək planlaşdırır. Hz. Əli (ə) çox gözəl buyurub: “Övladlarınızı öz dövrünüz üçün deyil, onların dövrü üçün yetişdirin”. Təbii ki, mən də oğlumun gələcəkdə layiqli bir insan olub, rahat və xoşbəxt yaşamasını istəyirəm və bunun üçün lazım olan hər bir şeyi etməyə çalışacam. Oğlumun yüksək səviyyədə təhsil alması, hərbi xidmətini layiqincə yerinə yetirməsi, idmanla məşğul olaraq sağlam həyat tərzini keçirməsi, ağıllı və mədəni, zəhmətkeş olması və şərəfli ömür yaşaması üçün nə lazımdırsa edəcəm. İstəyirəm oğlum böyüdükdən sonra həyatın hər bir sahəsində mənə kömək etsin, arxa dursun. İstəyirəm atası

əlil olduğuna görə utanmasın, məni qəbul etsin və mənimlə qürur duysun. Əslində, bütün bunlar əlilliyi olan hər bir valideynin arzusudur. Bəs bu arzuların reallaşması nə dərəcədə mümkündür? Bu məqalədə bu suala cavab tapmağa çalışmışam.

Əlilliyin növləri və ağırlıq dərəcələri müxtəlif olduğundan, bu məqaləni yazarkən ən əsas əlil arabasından istifadə edən valideynləri (əsasən, ataları) nəzərdə tutmuşam.

MƏNİM MƏNƏVİ GÜNƏŞİM

Hər bir uşaq ailəsinin güzgüsüdür. Həqiqətən də demək olar ki, bütün hallarda insan xarakterinin formalaşmasında, bir şəxsiyyət kimi yetişməsində ailə başlıca rola sahibdir. Övlad böyütmək çətin və məsuliyyətli olduğu halda, əlil arabasında oturaraq övlad böyütməyin çətinliyi və məsuliyyəti ikiqat artır. Bütün problemlər uşağın doğulduğu andan etibarən başlayır. Doğum evində çalışan həkim və tibb bacıları “Uşağın atası əlildir. Bizə bir qəpik də verməyəcək” düşüncəsiylə uşağa biganə yanaşırlar. Halbuki, mən övladımın yolunda bütün dünyamı sərf etməyə hazırım. Uşağın qırx günlüyü tamam olan kimi, özünü bu ailəyə yaxın hesab edən insanların bir çoxu evlərindəki köhnə və bəzən sökülmüş uşaq paltarlarını və sınıq-salxaq oyuncaqları bir torbaya yığıb “Əlil adamdır, onda fərasət nə gəzir ki, uşağına da nə işə ala!” düşüncəsiylə gətirib əlilliyi olan insana təqdim edirlər. Bu mənzərə uşaq böyüdükdən sonra da davam edir. Əgər uşağın geyindiyi paltar bir az köhnədirsə və yaxud başqa uşağın əlindəki oyuncağa maraq göstərirsə, dərhal “atası əlil olan uşaq belə də olmalıdır” kimi mənfi fikirlər

ortaya çıxır. Bu kimi fikirlər uşağın hər bir yaş dövründə müxtəlif formalarda təzahür edir və bu fikir sahiblərinin düşüncəsinə görə, belə halların yaranmasının tək səbəbi atanın əlil olmasıdır. Əlilliyi olan valideynlər gələcəkdə bu və buna bənzər yüzlərlə gərəksiz fikir və yanaşmalardan qurtulmaq üçün heç bir fiziki problemlərə baxmayaraq, aktiv həyat tərzini keçirtməlidirlər.

Əziz əlil valideynlər! Siz övladınıza həyat vermişsiniz və onlar üçün Allah qarşısında cavabdehlik daşıyırsınız. Övladınız sərbəst şəkildə özünü idarə edə biləcək yaşa çatana qədər onun bir çox ehtiyacını ödəməyə borclusunuz. Övladından ötrü canından belə keçməyə hazır olan hər bir atanın öz uşağı üçün göstərdiyi qayğıyı siz də öz övladınıza göstərə bilməyiniz üçün hər zaman aktiv və mübariz olmalısınız.

Çox təəssüf ki, cəmiyyətimiz tərəfindən tək-cə əlilliyi olan insanlara deyil, onların yaxınlarına qarşı da çox böyük təzyiq var. Buna görə də, ətrafında olan uşaqların da övladınıza təsiri çox olacaq. Məktəbin ilk illərində valideyni əlil olduğu üçün sinif yoldaşları ona lağ edə bilirlər. Lağ etməsələr belə, valideynləri ilə keçirdikləri vaxtdan danışacaqlar və ya valideynlərinin gördüyü hər hansı bir fiziki işdən bəhs edəcəklər. Belə hallarda övladınızın üzülməməsi, sizinlə bağlı düşüncələrində təəddüdlər yaşamaması və vəziyyətdən üzüağ çıxma bilməsi üçün indidən tədbir görməlisiniz. Bunun üçün, böyüdükcə vəziyyəti ona dərk etdirmək lazımdır. Vücudunuzun niyə bu vəziyyətdə olmasını ona izah etməlisiniz. Ona sadəcə fiziki vəziyyətinizin fərqli olduğunu, əslində isə normal bir valideyn olduğunuzu başa salmalısınız. O bilməlidir ki, hər bir insanda problem var və sənin onlardan tək fərqi budur ki, sənin problemini görmək olur. Ona sərxoş halda küçədə yataraq və ya zalım şəkildə uşağını

döyərək övladını utandıran valideynlər haqqında danışın. Belə olan halda övladınız ətrafındakı bütün uşaqlara əlilliyin nə demək olduğunu izah edərək, onları məlumatlandıracaq, sizinlə fəxr edəcək və qürur duyacaq. Sizin kimi valideyni olduğu üçün məktəb yoldaşlarının yanında özünü şanslı sayacaq.

Əlilliyi olan valideynləri narahat edən problemlərdən biri də övladının sosial həyatında aktiv iştirakı ilə əlaqədardır. Uşağın parka, əyləncə mərkəzlərinə, zooparka, atraksionlara aparıb gözdürülməsi, məktəbdə valideyn iclası, idman yarışı və ya başqa hər hansısa müxtəlif tədbirlərdə, ümumiyyətlə, evdən kənardakı həyatında onun yanında olub, ona dəstək olmaq istəsələr də fiziki vəziyyətləri onları bu proseslərdən müəyyən dərəcədə kənar saxlayır. Əlilliyi olan valideynlər bu boşluğu doldurmaq üçün övladlarının evdəki həyatında aktiv iştirak etməlidirlər. Onun dərslərinə kömək etməli, onunla şahmat oynamalı, kitab oxuyaraq müzakirə etməli, suallarını cavablandırmalı, ona məsləhətlər verərək həyat dərsi keçməlidirlər. Əgər o, qarşılaşdığı çətinlikdən sizin nə vaxtsa ona verdiyiniz məsləhət sayəsində çıxıb bilirsə, bu, övladınız üçün nə isə edə bilmisiniz deməkdir. Mən bu boşluğu doldurmaq üçün oğlumla daha çox fiziki təmasda olmağa çalışıram. Çarpayıda onunla oynayır, qucağımda otuzduraraq arabada sürürəm. O, məni hiss etməli və mənə güvənməlidir. Əks halda, o məni maddi deyil, sadəcə olaraq mənəvi varlıq kimi qəbul edəcək. Ümumilikdə isə, əlilliyi olan valideynlər övladlarını özlərinə bağlamaq üçün onlarla sıx əlaqədə olmalı, öz həyat təcrübələrini onlarla bölüşməlidirlər. Uşaqlara tək-cə nəsihət verməklə kifayətlənməyib, onlara nümunə olmaq lazımdır. Jozef Jubertin təbirincə desək, “Uşaqların nəsihətdən çox, yaxşı nümunəyə ehtiyacları var”. Ata siqaretin zərərləri barədə

övladına nə qədər öyüd-nəsihət versə də, əgər özü siqaret çəkəndirsə, dediklərinin faydası olmayacaq. Atalar fiziki vəziyyətlərindən asılı olmayaraq, vaxtını uşaqlarından əsirgəməməlidirlər. Bu, onun bütün işlərindən daha vacibdir.

“Övladının cəmi bir uşaqlıq dövrü var, dəyərini bil, unudulmaz elə”. Atanın başı iş həyatı və digər məşğuliyyətlərə o dərəcədə qarışmamalıdır ki, öz övladlarının xarakterlərini və ehtiyaclarını öyrənməyə vaxtı qalmasın. O, övladlarına yanaşmağı və hər birinin öz qabiliyyəti və marağına uyğun məşğuliyyət tapmağa borcludur.

Əziz atalar! Çalışın ki, övladınızı mükafatlandıranda da, cəzalandıranda da, ifrata varmayasınız. Əgər uşağı pis işlərinə görə cəzalandırıb, bütün yaxşı işlərinə görə mükafatlandırarsanız, onda o yaxşı işləri ancaq öz mənfəəti üçün edəcək. Onlarla, xüsusilə də, oğlan övladlarınızla dostluğunuzun qayğısına qalın. Bu yolla siz güclü faydalı təsir göstərmiş olacaqsınız. Övladınız böyüdükdən sonra ona çox ehtiyacınız olacaq. Buna görə də, həyatı dərk etməyə başladığı andan etibarən sizə necə kömək etməli olduğunu ona izah etməyə başlayın.

Bəzən uşaqlar əlil bir insanın övladı olduqlarına görə talelərindən şikayətlənirlər. Bunun bir neçə səbəbi var. Əlil valideynlərə sahib olan uşaqlar həm içində olduqları mühitə uyğunlaşmağa, həm də ətraf ələmlə valideyn arasında vasitəçi olmağa məcburdurlar. Ətrafdakı insanların “yazıq” gözüylə baxması və ya lağ etməsi uşağa çox pis təsir göstərir. Belə olduqda uşaqlar özlərinə qapanırlar və depressiyalı həyat yaşayırlar. Bu uşaqlar bilməlidirlər ki, hər bir insanda problem var. Ətrafdakı insanların heç də hamısı sağlam, varlı, xoşbəxt insanlar deyillər. Kiminin ürəyi xəstədir, kiminin böyrəyi yoxdur, kimi vərəmdir, kimi də narkotika aludəçisi. Valideyninin əlil olmasını

qəbul edə bilməyən və bəzən bundan utanan uşaqlar dərk etməlidirlər ki, valideyn sərxoş, narkotika istifadəçisi və ya sadəcə zalım olaraq, onu incidə bilərdi. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, oğurluq edərək, sərxoş halda küçədə yataaraq və ya başqa mənfi hərəkətləriylə onu utandıra bilərdi və bu zaman o daha çox xəcalət çəkərdi. Uşaqlarını döyən, ona diqqət ayırmayan valideynə sahib olmaq, əlilliyi olan valideynə sahib olmaqdan daha pisdir. Bəzən valideynlər mütəmadi olaraq, uşaqlarının yanında mübahisə etməklə, savaşımaqla və hətta boşanmaqla da öz övladlarını pis vəziyyətdə qoyur və utandırırırlar. Belə bir ailədə yaşadığınızı təsəvvür edin. İllərlə valideynlərdən birinin üzünə həsrət qalmaq və ya evdəkilərin mübahisəsindən dilxor olaraq yaşamaqdansa, hörmət və səmimiyyətin olduğu evdə yaşamaq daha yaxşı deyilmi ? İnsan hər necə olursa-olsun, valideynin fiziki vəziyyətinə görə xəcalət çəkməməlidir. Onu çiyində daşımağa məcbur qalsa belə, heç vaxt bundan usanmamalıdır. Çünki valideynlər-vəfat etdikdən sonra yerlərini heç bir şeylə doldura bilməyəcəyiniz varlıqlardır. Qulağı eşitməyən, gözü görməyən, əlil arabasına möhtac qalan, hansı fiziki vəziyyətdə olmasından asılı olmayaraq, valideyn övlad üçün İlahi nemətdir. Uşaqlar dərk etməlidirlər ki, sağlam insanların bəziləri müəyyən çətinliklər ucbatından öz övladlarını uşaq evinə və ya küçəyə atdıqları halda, sənin valideynin əlilliyin yaratdığı çətinliklərə rəğmən əmək sərf edərək, min bir əzab-əziyyətlə səni qayğı ilə böyüdürsə, sən də böyüdükdən sonra valideyninə qarşı nankorluq etməməlisən.

Əziz dostlar! Bu çox geniş və dərin bir mövzudur və təbii ki, bu mövzudakı hər bir nüansı kiçik bir məqaləyə sığdırmaq mümkün deyil. Bu məqalədə cəmi 3-4 faizinin yer aldığı mövzunu yaxın günlərdə irihəcmli kitab

şəklində oxumaq üçün sizlərin ixtiyarına verəcəm. Ümid edirəm burada yazılanlar da sizlər üçün faydalı olacaq. Fiziki vəziyyətinizin necə olmasından asılı olmayaraq, övladlarınızı sevin və onların qayğısına qalın. Necə ki, mən oğlumu sevirəm və hər səhər yuxudan oyananda ona deyirəm: “Sən mənim həyatıma nur saçan mənəvi günəşimsən, oğlum. Tanrı səni qorusun!”

p.s Əlil arabasına möhtac olaraq uşaq böyütməyin xeyli sayda çətinlik və problemləri olsa da, mənə ən çox narahat edən məsələ təhlükə anında ona kömək edə bilməmək qorxusudur.

Çox insan həyatında ən azı bir dəfə də olsa kitab yazmaq həvəsində olub. Amma bir yığın suallarla qarşılaşaraq həvəsdən düşüb. Mən də kitab yazmağa başlayanda özümə bu cür suallar verirdim və kitabı yazıb tamamladığım günə qədər özümü mütəmadi olaraq bu cür suallara qarşı-qarşıya qoyurdum. Kitab yazmaq ? niyə ? Kimin üçün ? Nə haqda ? İnsanlar niyə min-bir əziyyətlə qazandıqları puldan xərcləyərək mənim kitabımı almalı və dəyərli vaxtlarını sərf edərək onu oxumalıdırlar ? Bəli, mən kitabımı, özlüyümdə bu cür suallara cavab verə-verə yazdım. Bu gün insanların çox böyük hissəsi kitab oxumağa meyl etmirlər. 6 günlük yorğun iş qrafikindən sonra cəmi birçə gün dincəlmək imkanları olan insanlarlar bu bir günü kitab oxumaqla deyil, mənalı istirahətlə keçirtmək istəyirlər. Ailəvi gəzinti, restoranda şam yeməyi, dostlar və ya qohumlarla görüş. Evdə olduqda isə, yüzlərlə kanalı olan tv və ya internet vaxtı keçirtmək üçün kifayət qədər populyar vasitələr sayılır. Bəs insanların məhdud boş vaxtlarını öldürmək üçün bu qədər səbəb-

lər və vasitələr olduğu halda insanları yazdığım kitabı oxumağa necə vadar edə bilərdim ? məhz bu suala tapdığım cavab, məni "Hədəfdəki insan" adlı kitabı yazmağa həvəsləndirdi.

"HƏDƏFDƏKİ İNSAN"

Bu kitab yeniliklər və "ilk"-lərlə zəngin bir kitabdır. "hədəfdəki insan" mənim ilk kitabımdır. Bu kitab mövzusunda görə Azərbaycanda bir ilkdir. Ölkəmizdə heç bir yazıçı indiyədək bu mövzuya müraciət etməmişdir. Kitabın əsas yeniliklərindən biri də, əsərin baş qəhrəmanının fiziki məhdudiyətli olmasıdır. Bu günədək Azərbaycanda yazılan heç bir romanın baş qəhrəmanının bu dərəcədə böyük fiziki problemləri olmayıb. Həmi də nəzərə alaq ki "hədəfdəki insan" romanının baş qəhrəmanı fiziki problemlər burulğanında olmasına baxmayaraq, ağır şərtlər altında apardığı çətin mübarizələrdən qalib çıxaraq həyatda çox böyük nailiyyətlər qazana bilir. Yazıçının öz adını yazdığı romanın baş qəhrəmanına verməsi də "ilk"lər sırasındadır. "hədəfdəki insan" kitabı, yazılış üslubuna görə də digərlərindən fərqlənir. Belə ki mən bu kitabı yazarkən bu günədək Azərbaycanda istifadə olunan ənənəvi üsul və sistemlərdən deyil, yeni bədii formadan və yeni bir üslubdan istifadə edərək yazmışam ki, bu da "hədəfdəki insan" romanını digər əsərlərdən fərqləndirən cəhətlərdən biridir. Bu kitabı niyə və necə yazdığımı izah etmək mənim üçün çox çətindir. Mən bu kitabı roman yazmaq xatirinə, məşhur olmaq üçün və ya qazanc məqsədiylə yazmamışam. Bu nə adi həvəs, nə də ilahi vergi deyildir. Bu məhs zərurətdən doğan ehtiyac idi. Fiziki məhdudiyəti olan insanların, həyatın hər bir

sahəsində qarşılaşdıqları çoxsaylı problemlər və onlara göstərilən qeyri-obyektiv münasibət məni belə bir əsər yazmağa məcbur etdi. Mən bu əsərdə fiziki məhdudiyəti olan insanların yaşayış tərzlərini, onların arzu və istəklərini, əslinə qalsa nələrə qadir olmalarını, həyata baxışlarını, ümumiyyətlə onların iç dünyalarını hər kəsə göstərməyə çalışmışam. Bundan əlavə, bu əsərdə fiziki məhdudiyəti olan insanları gələcəkdə necə görmək istədiyimi təsvir etmişəm. Bu kitabı yazmaqda digər bir məqsədim isə, fiziki problemi olan insanlarda ruh yüksəkliyi yaradaraq, onlara özünəinam hissi aşılamaq idi. Fiziki məhdudiyəti olan insalara psixoloji və sosioloji cəhətdən bir-çox köməklik göstərə biləcək "hədəfdəki insan" romanında, əlilliyi olan insanlara bir-çox problemin həlli yolları göstərilib və onlara fiziki vəziyyətlərinin necə olmasından asılı olmayaraq uğur qazanmağın mümkünlüyü izah edilib. Bundan əlavə, mən roman vasitəsiylə bir qəhraman obrazı yaratmaq istədim. Fiziki problemləri olan bir qəhraman. Müxtəlif kitablarda, kino və seriallarda bir-çox qəhraman obrazlar, tipajlar yaradılaraq insanlara təqdim edilib və edilməkdədir. Lakin bu qəhramanlardan heç biri əngəlli insan deyil və heç birində elə də ciddi fiziki problem yoxdur. Mən bu romanda məhz əlilliyi olan insanların arasından bir qəhraman çıxartmaq istədim. Elə bir qəhraman ki, heç bir fiziki problemə baxmayaraq bütün əngəlləri aşıb, uğur zirvəsinin ən yüksək nöqtəsinə çata bilsin və bütün əlil insanlar bu qəhramanı özlərinə ideal seçərək ona bənzəməyə çalışsınlar. Kitabın adını da məhz buna görə "hədəfdəki insan" qoymuşam. Romanın baş qəhramanı Samir, fiziki məhdudiyətli olmasına baxmayaraq, qarşısına çıxan bütün çətinliklərə sinə gərməyi bacararaq, hər zaman uğur qazanıb xoşbəxtlik dağının ən uca zirvəsinə dırmanır. Buna görə də Samir, bu kitabı

oxuyan hər bir əlil insan üçün uğur simvoluna çevriləcək və qəm-kədərlərini bir kənara ataraq uğurlu və xoşbəxt bir həyat yaşamaq istəyən bütün fiziki məhdudiyəti olan insanlar Samiri özlərinə ideal seçərək, onun kimi iradəli olmağa çalışacaqlar. Yəni ki "hədəfdəki insan" romanını oxuyan bütün fiziki əngəlli insanların tək hədəfi Samir kimi olmaq olacaq. Maraqlı və gözlənilməz hadisələrlə zəngin olan romanın sujet xətdi çox mürəkkəbdə. Əlilliyi olan insanların sosial problemlərinin qabardıldığı və hadisələrin əlaqəli şəkildə, bir-biriylə vəhdət təşkil etdiyi əsər, orqan mafiası və narkotik alveri ilə məşğul olan beynəlxalq cinayətkar qrupdan, sosial problemlər burulğanında çırpınan Argentinə ailədən, bəkidə yaşayan və fiziki məhdudiyəti olan bir oğlanın yaşam tərzindən və əlilliyi olan insanlara xoşbəxt həyat və gözəl gələcək vermək üçün möhtəşəm bir təşkilat yaratmağa nail olan yerimə əngəlli 1-ci qrup əll baş qəhrəman, Samirdən bəhs edir. Oxucunu girişdən-finaladək maraqla və intizarda saxlayan əsərdəki hadisələr əsasən Azərbaycan, Türkiyə, İspaniya, Rusiya və Argentinədə cərəyan edir. Əsərin əsas ideologiyası, fiziki məhdudiyəti olan insanları sağlam insanlardan asılılığından qurtarmaq prinsipi üzərində qurulub. Kitabın digər dillərə tərcümə olunaraq xarici ölkələrdə yayımlanma ehtimalını nəzərə alaraq, əsərdə Azərbaycanın bölgələri, tarixi, mətbəxi, musiqisi haqda və İslam dini barədə müəyyən məlumatlar yerləşdirilib.

P.S. Belə bir kitab yazmaq səbr tələb edir insandan. İstedad tələb edir, iradə istəyir adamdan. Bu mövzuda kitab yazmaq üçün gərək məhz bu cür olasan. Ürəyini qoyasan gərək kitab üçün. Kitab oxumaqla arası olmayan bir insanın, məzmununu eşitdikdən sonra böyük həvəslə oxumaq istəyəcəyi bir kitabdır "hədəfdəki insan". Himayəsindəki əlilliyi olan övladının xüsusi qayğıya və nəvazişə ehtiya-

cı olduğunun əhəmiyyətinə inanan və övladının xoşbəxt gələcəyi üçün ona bütün varlığı ilə kömək etmək istəyən ana və atanın daim ehtiyac duyacağı bir kitabdır "hədəfdəki insan" kitabı. Sağlam insanlar da ətraflarında olan əlil insanları yaxından tanımaq və onla qarşı necə davranmaq lazım olduğunu bilmək üçün "hədəfdəki insan" kitabını mütləq oxumalıdırlar. Ümidvaram ki bu romanı oxuyan hər bir əlil insanda ruh yüksəklyi yaranacaq və onlara qarşı olan yanaşma tərzi dəyişəcək. Daha heç ki onları uğursuz kimi qəbul edib, onları görərkən qulaqlarını çəkməyəcəklər. İnanıram ki "hədəfdəki insan" kitabını oxuyan hər bir fiziki məhdudiyətli insanın həyatı müsbət bir şəkildə dəyişəcək və ümumiyyətlə bu kitab həyatın bir çox sahəsində onlara yol göstərən bir mayak olacaq.

Bismillahir Rəhmanir Rəhim. Salam Aleykum əziz dostlar. Bu məqaləni yazmaqda məqsədimiz islam dinini hammya, hətta ölkəmizin hüdudlarından kənar da yaşayan insanlara belə tanıtmaq, islam dininin necə gözəl, necə müqəddəs bir din olduğunu aşılamaq və ən əsas da hamınıza islam dinində, ALLAH qatında insanların bir, bərabər olduğunu, kimsənin kimsədən seçilmədiyini göstərməkdir.

NAMAZ ƏNGƏL TANIMAZ

İslam dini çox qədim bir dindir. Dinimiz vaxtı ilə bir çox təzyiqlərə, hücumlara məruz qalıb. Neçə dəfə parçalamaq, hətta məhv etmək istəyiblər dinimizi. Lakin gördüyümüz kimi uca Rəbbimizin sayəsində bu gözəl dinimiz öz müqəddəsliyini, vəhdətliyini itirməyərək qalır. Hal-hazırda da İslam dinini parçalamaq, onu bir neçə yerə bölmək istəyən var. Qiyamətin əlamətlərində də bu açıq-aydın görünür. Hətta ALLAH ın rəsulu olan so-

nuncu Peyğəmbərimiz Həzrəti Məhəmməd s.ə.s. də bu barədə belə buyurmuşdur: **"Məndən sonra ümmətim 73 firqəyə bölünəcəkdir"**. Əziz dostlar. İslam dini özünün gözəlliyi, təmmizliyi, rahatlığı ilə bütün dinlər arasında seçilən və ən çox qəbul olunan bir dindir. Neçə-neçə Xristian, Yəhudi və Buddist öz dinlərindən imtina edərək, bu dini qəbul etmişlər. Çünki onlar qısa zamanda İslam dininin bütün gözəlliklərini dərk etmişlər. İslam dininin müqəddəs kitabı Qurani Kərimdə dinimiz barəsində belə deyilir: **"Kim İslamdan başqa bir din tutarsa, o qəbul olunmaz və o axirətdə itirənlərdən olacaqdır"**. **"Ali imran"** surəsi, 85-ci ayə. Gördüyünüz kimi İslam dini barəsində yuxarıda dediklərim öz yerini tutdu.

Dostlar. İslam dininin ən böyük bir gözəlliyi isə hər bir müsəlmanın yetirməsi vacib olan əməllərdən biri sayılan **NAMAZ** dır. Namaz insanla onu yaradan **ALLAH** arasında bir vasitədir. Hətta hədisi-şəriflərdə belə buyrulurki: **"ALLAHla danışmaq istəsən Namaz qıl. Əgər onun-ALLAHın sənənlə danışmağını istəsən o zaman Qurani Kərim oxu"**. Bir də bəzi hədislərdə buyrulur ki **"İslamın açarı Namaz, Namazın açarı isə dəstəməzdır"**. Dostlar, mənəcə hər bir insan dinimizin şərtlərinə uyğun olaraq, Qurani Kərimdə yazılanlarla hərəkət etməlidir. İslam dinimizdə Qurani Kərimdə olan ayələrimizdə hər bir davranış, hər bir hərəkətdə həya etmək öz əksini tapmışdır. Məsəl üçün: **"Ənam"** surəsi 108 ci ayədə Dil həyası, **"Əhzab"** surəsi 32 ci ayədə Danışıq həyası, **"Qəsəs"** surəsi 25 ci ayədə yol həyası açıq-aydın olaraq göstərilmişdir. Bundan başqa bir-çox Ayə və Surələrdə həyalar, ədəblər öz əksini göstərmişdir. İslam dini özünün rahatlığı, insanı əsl tərbiyələndirməsi ilə də bir çox dindən çox fərqli şəkildə seçilir. Dinimiz nəyin doğru, nəyin səhv, nəyin halal və nəyin

haram olduğunu bizə əsaslı surətdə ayə və surələrlə buyrur.

İndi isə sizə İslam dinində və ALLAH qatında insanların necə bərabər olduqlarını və bizi yaradan uca Tanrının yaratdığı bəndələri arasında heç bir fərqlilik qoymadığını və İslam dinimizin, Namazın necə əngəl tanımadığını sizə izah etməyə çalışacağam. Dostar, bildiyiniz kimi ALLAH hərəmizi bir cür yaratmışdır. Kiminsə kimdənsə fərqliliyi bizdən asılı deyildir. Əsas olan rəbbimizin bizi sevməsidir. ALLAH c.c. **"Mən cinləri və insanları mənə ibadət etsinlər deyərək yaratdım."** deyir. Birdə Qurani Kərimdə **"Bəqərə"** surəsi 286 cı ayədə **"Allah hər kəsi yalnız qüvvəsi yetdiyi qədər yükləyər"** buyrulur. Ayədə gördüyü kimi ALLAHın hər kəsi bir başqa cür yaratması və hərəyə öz bildiyi kimi şəkil verməsi açıq-aydın görünür. Yəni bundan sonra mən əliləm, mən belə olmamalıydım və yaxud "ay ALLAH məni niyə belə yaratdı?" demək çox yalnız söyləmədir və bunu söyləmək bizi yaradanın heç də xoşuna gəlməz və burada biz usyan etmiş kimi olarıq. Bir də qıraqdan kiminsə əlləri özündən aşağı görməsi, bir əlili qınaması və yaxud ona "ALLAH səni bilib belə yaradı" və ya "sən niyə yaşayırsan axı?" deməsi, ona ALLAHın qarğıışı nəticəsində belə olub deyərək düşünərək baxması bizi yaradan qatında böyük bir günahdır. Yuxarıda dediyim kimi ALLAH hamını eyni səviyyədə görür, və o bizi ona ibadət etmək, onun əmri olan, vacib olan Namazı qılmağı əmr etmişdir. Çünki hədislərdə, qiyamətin əlamətlərində buyrulduğu kimi **"Hər kəs öldükdən sonra, yenidən doğulduqda onun hüzuruna sağ-salamat, bütöv halda gedəcəkdir"** Ona görə də bizim üçün ən xeyirlişini Allah bilir! Biz də niyə görə naşükürlük etməliyik ki? O naşükürlük edənləri heç sevməz və əksinə şükür edənləri çox sevər. Mən özüm də bir

əlil olaraq bütün həyatımın mənasını Namazda və məni yaradan uca Rəbbimizə səcdə etməkdə tapmışam. Çünki Namaz, insanı bütün çirkin əməllərdən çəkindirir və insanı özünün əlil olduğunu düşünməkdən azad edir. Yalnız Namazda, ALLAHla söhbət edərkən insan bir-neçə müddətlik əlil olduğunu unudur və hər Namazda ALLAHa onu istədiyi kimi yaratdığına görə şükür edir. Məncə insana dəyəri insanlar yox, onu yaradan verir. insanlar bizi əngəlli saya bilər. amma Namaz əngəl tanımaz. Siz də əziz dostlarıım. ALLAH a səcdə edərək dinimizin, Namazın necə gözəl olduğunu dərk edin. Gəlin yalnız ALLAH a güvənək. Çünki müqəddəs kitabımızda da belə buyrulur: **"ALLAH. O, bizə yetər. O, nə gözəl vəkil-dir"** "Ali imran" surəsi, 173 cü ayə. Əlilliyi olan insanlardan bəziləri fiziki problemlərini səbəb göstərərək, Namaz qılmaqdan azad olduqlarını düşünrlər. Bu çox yalnız düşüncədir. Çünki, ayaq üstə namaz qıla bilməyənlər oturaq vəziyyətdə, oturaq vəziyyətdə də namaz qıla bilməyənlər uzanaraq namazlarını qıla bilirlər. Bəzən əksər insanlar əlil olduqları üçün tək olduqlarını, heç kimsələrinin olmadıqlarını düşünərək təklikdən sıxılırlar və yalnızam, təkəm deyərək üsyan edirlər, susarlar. Bu hətta intihara belə gətirib çıxarar. Ancaq onlar düşünməzlər ki intihar nə dərəcədə günahdır. Çünki ALLAH: **"O canı sənə mən verdim. Mən də alacağam"** deyər. Tək qaldığımız zaman bizim yalnız söhbət etdiyimiz ALLAH ola bilər. çünki bizi yalnız o anlaya bilər. Biz Gizlincə, bir küncə çəkilib biz yalnız onunla söhbət edib, dərdimizi ona danışa bilərik. Bu zaman insan özünü çox rahat hiss edər və sıxıntısı gedər. Dua etmək Allahdan gələn ən gözəl hissdır. Dua, insanın fəht edilməz qalası, bağlı qapıların açarındır **"Al Araf"** surəsi 55 ci ayədə: **"ALLAHa səmimiyyətlə və gizlincə dua edin"** deyər buyrulur.

Bir də QURANİ KƏRİMdə: "**Muzemmil**" surəsi 8 ci ayədə "**Rəbbinin adını zikr et və Ona tərəf yönəl.**" deyə buyrulur. İndi bütün bunları oxuyaraq, bilərək sən yenə də təkəmmi deyirsən ? Gəlin şükür edək hər günümüzə. Necə olsaq belə.. Çünki şükürün dəyəri hər an veriləcək. Qurani kərimdə: "**Əgər siz şükür etsəniz və iman gətirsəniz, Allah sizə nə üçün əzab versin ki ? Allah şükərə qiymət verəndir, biləndir!**" deyə buyrulur. "**Nisa**" surəsi, Ayə 147. Gəlin Unutmayaq ki bizim tək himayadarımız ALLAH dır. Çünki ALLAH:"De: "**Allahın bizim üçün yazdığından başqa bizə heç bir şey üz verməz**" deyə buyurur. "Tövbə" surəsi, 51-ci ayə.

ALLAH hər birimizin yar və yardımçısı olsun.

P.S. Bu məqaləni yazmaqda mənə köməklik göstərdiyinə görə Tural Coşquna təşəkkür edirəm

Allaha həmd, Peyğəmbərinə, ailəsinə və əshabına salam və salam olsun.

Bəzən insanlarda bir xəstəlik üz verəndə, malını zərər dəyəndə, bir yaxınını itirəndə, ümumiyyətlə başlarına bir müsibət gəldiyi zaman tez-tez "Nə üçün bu müsibət mənim başıma gəldi ? Mən bu müsibətə düçar olacaq nə günah işlədim ?" deyərək, hirslənərək, bağırır- çağırıraraq, ağlayıb-sızlayaraq, peşmanlıq selinə qapıldıqlarının şahidi olur. Bu insanların bilməsi vacib olan ən önəmli bilgi budur ki, hər insanın başına gələn müsibət yalnız onun günah işləməsi səbəbilə deyildir. Əziz dostum Niyaməddin Tağıyevin köməkliyi ilə, bu məqaləni əlilliyi olan insanlara, darda qalanlara, üzüntü və sıxıntı çəkənlərə, başına müsibət gələnlərə, qəm-qüssədən qurtula bilməyənlərə, bir sözlə həyatı alt-üst olmuş insanlara yardım edə bilmək və, onları içində olduqları bu vəziyyətdən Allahın yardımını ilə xilas edə bilmək üçün qələmə aldım.

XOŞBƏXTLİYƏ APARAN YOL

Allah(c.c) insanları eyni şəkildə yaratmamışdır. İnsanların bəziləri sağlam, bəziləri də fiziki məhdudiyətli olaraq dünyaya göz açır. Bəzi insanlar sağlam doğulsalar da, həyatlarının sonrakı dönəmlərində bədbəxt hadisələrlə qarşılaşaraq fiziki məhdudiyətli insana çevrilirlər.

Əlil olmaq, insanın bəzi funksiyaları baxımından məhdudiyətlik yaratsa da, insani yöndən qüsurlu deyildir. Dünyanın hər yerində olduğu kimi ölkəmizdə də zehni, ruhi və bədəni yöndən əngəlli insanlar mövcuddur. Bu insanlara qarşı həssas olmaq, lazımı qayğı, hörmət və, dəstək göstərmək hər bir kəsin insanlıq borcu və vəzifəsidir.

Sevgili peyğəmbərimiz (s.a.s), baxıma möhtac insanların məsuliyyəti bizə aiddir (Buhârî, “Fərâiz”, 25) buyuraraq, əlilliyi olan insanlara cəmiyyət olaraq sahib çıxılmasını istəmişdir.

Bundan başqa sevgili Peyğəmbərimizin şəxsən özü də xəstə, əlil, yardıma möhtac insanlara sahib çıxmış, onlara şəfqət və mərhəmət göstərmişdir. “Kim bilir bəlkə də ani olaraq gözləmədiyimiz bir qəza nəticəsində bizdə hər an əlilliyi olan insanların vəziyyətində düşə bilərik” deyər düşünmək lazımdır. Hər şeydən əvvəl unutmamaq lazımdır ki bu həyatda heç bir insan qəza və müsibətlərdən sığortalanmamışdır. Bu səbəblərdə bir yandan öz sağlamlığımızı qorumaq üçün lazımı tədbirləri almaqla bərabər, digər bir tərəfdən də fərd, ailə, sivil cəmiyyət və, ictimai təşkilatlar olaraq əlilliyi olan insanlara qarşı maddi və mənəvi məsuliyyətlərimizin olduğunu da unutmamalıyıq. Bu insanlara dəyər verilməli, söz və davranışlarla onların könülləri alınmalı, sevinc və kədərlərinə ortaq olmaq gərəkdir. Digər bir yandan kor, kar, lal, to-

pal, çolaq, şikəst, qüsurlu kimi adlarla onlara müraciət olunmamalı, zarafatla da olsa onlar ələ salınmamalıdır.

Sevgili peyğəmbərimiz (s.a.s) bu mövzuda, bu sözlərlə bizi diqqətli olmağa çağırır. “İnsaların dərdinə sevinib gülmə. Sonra Allah ona mərhəmət bəxş edər, səni isə onun sahib olduğu dərdə muhtəla edər” (Tirmizî, “Kıyâme”, 54)

Hər cəmiyyətdə olduğu kimi sevgili Peyğəmbərimizin dönəmində də fiziki məhdudiyətli insanlar mövcud idi. Xüsusilə görmə yaxud da bədənsəl əngəli olan səhabələr arasında **Abdurrahman bin Afv, Muaz bin Cəbəl, Abdullah bin Ummu Məktum, Amr bin Cəmuh**. Otuz il xroniki xəstilikdən əziyyət çəkmiş, lakin bu sıxıntıdan dolayı bir dəfədə olsun şikayət etməmiş **İmran bin Hüseyn** kimi məşhur səhabələr (Peyğəmbər dostları) və, digərləri olmuşdur. Bu vəziyyət bizə, o, dəyərli insanların Allahdan gələn hər şeyi razılıq ilə qarşılamaı, hər hansı bir üsyan ya da şikayət etmədən İslama xidmət etməyə və cəmiyyətin tərəqqisi üçün əlindən gələn hər şeyi ortaya qoyan səhabələr olduğunu göstərməkdədir. Bəs biz nə üçün onları özümüzə nümunə almırıq və, onlar kimi cəmiyyətin faydalı bir ünsürü olmağa çalışmırıq ? Məgər onların fiziki məhdudiyətli olması “daha mən qüsurlu və işə yaramaz bir insanam” deməyə və. “əlimdən heç bir şey gəlməz” deyib peşmanlıq dənizinə qər q olmağa məcbur ettimi ? Əziz dostlar, bu yazdığım dəlillər bir xəyal məsulu, ya da sizi təskin edib sakitləşdirmək üçün seçilmiş və, bəzədilmiş sözlər deyildir. Bunlar hamısı həqiqətdir. Sizə başqa örnəklər verim:

Abdullah b. Ummi Məktum gözləri görmədiyi halda hər gün uzun yol qət edərək bütün namazlarını məsciddə qılardı. **Hz Muaz** yerimə əngəlli olduğu halda Rasulullah (s.a.s) tərəfindən o günün çox ağır şərtlərində, olduqca

uzaq sayılabiləcək bir yerə, Yəmənə göndərilmiş və, cəmiyyətə xidmət etməkdən bir an belə geri qalmamışdır.

İnsanlar bu imtahan dünyasında yaxşı-pis hadisələrle qarşılaşa, sevinə-kədərlənə, müxtəlif sıxıntı, maneə və problemlərlə qarşılaşa bilirlər. Lakin biz səbr, əzm, möhkəm iradə göstərmək və ruhdan düşməməklə bu problemlərin öhdəsindən gəlməli, bu işdə hər zaman Uca Allahdan yardım diləməliyik.

“De ki:”Allahın bizim üçün yazdığından başqa bizə heç bir şey üz verməz. Buna görə də möminlər yalnız Allaha təvəkkül etsinlər.” (Tövbə,51)

İnsan, həyatının müəyyən dövrlərində bir sıra çətinliklərlə qarşılaşa bilər. Amma bu çətinliklər onu həyatdan küsməyə, ruh düşkünlüyü yaranmasına, sarsılmasına, psixologiyasının korlanmasına, özünün bədbəxt, işə yaramaz və fərsiz olması kimi düşüncələrə gətirib çıxarmamalıdır. Çünki bura imtahan dünyasıdır və burada insanlar müxtəlif vasitələrlə Allah təala tərəfindən imtahana çəkilirlər. Belə olduğu halda başına gələn sıxıntıdan dolayı sızlanma! Bəlkə də bu çətinliklər səni daha da gücləndirəcək və bəlli bir zamana qədər sənin sərmayən olacaqdır.

Biz onları yeri gəldikcə malları, övladları və canları ilə sınayacağıq ki, hansının həqiqi, hansının yalnızı mömin olduğunu ayırd edib bilək. (Ənkəbut2)

Unutmamaq lazımdır ki yaşadığımız həyatda ideal insan yoxdur və məncə buna ehtiyac da yoxdur. Çünki insan istəyərək və ya istəməyərək günah işləmək, xəta etmək kimi mənfi sifətlərdən xali (uzaq) deyildir və bu fitrətdən-yəni yaradılış olaraq onun təbiətində təzahür edən bir əlamətdir. Ağıllı insan öz səhvindən nəticə çıxartmağı bacaran və onu bir daha etməmək üçün əlindən gələn bütün səyi ortaya qoyan insandır. Hər bir insan yaşadığı dünyada xoşbəxt olmağın yollarını axtarmalıdır. Bu işə

ilk növbədə Allah Təalaya yönəlməklə və onun yazdığı qədərə tabe olmaqla mümkündür!

Uca Allah Zariyat surəsinin 56-cı ayəsində belə buyurur: Mən cinləri və insanları yalnız Mənə ibadət etmək üçün yaratdım!

Səbr edərək və namaz qılaraq Allahdan yardım istəyin. Çünki, bu ikisi həyatın enerjisi, yolun azuqəsi, ümidin qapısı və qurtuluşun açarıdır! Kim səbrə və namaza davam edərsə qopmaq bilməyən bir ipə sarılmış olar ki bu ipin ucunda Allah sevgisi, günahlardan təmizlənmə və ən böyük nemət olan Cənnət vardır! Bütün ağıllı insanlar, xoşbəxt olmaq üçün elm, şan-şöhrət, vəzifə, pul və sairə bu kimi vasitələrin arxasınca qaçarlar. Bunların içində ən xoşbəxt olanlar isə iman sahibi olan insanlardır. Uca Allah müqəddəs kitabımızda buyurur:

”Şübhəsiz ki qəlblər yalnız Allahı anmaqla rahatlıq tapar” (Rad surəsi, 28)

Ən böyük nemətlərdən biri; qəlbin xoşbəxtliyi, hüzuru və sabitliyidir. Qəlbdəki xoşbəxtlik zehnin stabilliyinə və daxili hüzura səbəb olur. Xoşbəxtliyin tədris olunan bir sənət olduğunu söylədilər. Ona necə yetişəcəyini və necə əldə edə biləcəyini bilən bir insan, həyatın gözəlliklərindən, dolanışığın yollarından və ətrafındakı nemətlərdən necə yararlanacağımda bilir. Xoşbəxtlik axtarışındakı ən təməl nöqtə dözümlü gücüdür. O fırtınalarla sarsılmaz, xoşagəlməyən hadisələr qarşısında təsirə məruz qalmaz, sadə şeylərdən narahat olmaz. Qəlbinin gücü və təmizliyi ölçüsündə içi aydınlanır və xoşbəxt olar.

Xarakter zəifliyi, çətinliklərə qarşı müqavimətsizlik, sızlanma, narahatçılıq, qəm, kədər, qüسسə-bütün bunlar insanın xoşbəxt olmasına mane olan vasitələrdir. Özünü səbrə və dözümlü alışıdır insan xoşagəlməyən hadisələr qarşısında tez sarsılmaz və sıxıntıya girməz!

Xoşbəxtliyin düşmənlərindən biri də baxış açısı, düşüncə darlığı, sadəcə özünü düşünmək və dünya və içindəkiləri isə unutmaktır.

Allah Təala öz düşmənlərini tanıdarkən belə buyurur: Onlar ancaq özlərini düşünərlər! (Ali İmran 154)

Bəzi insanlar sanki bütün varlığın öz içlərində olduğunu zənn edər, başqalarını düşünməz, başqaları üçün yaşamaz və başqalarına önəm verməzlər. Halbuki, özümüzlə məşğul olarkən dərdlərimizi və kədərlərimizi unutmmaq üçün bəzən də özümüzdən uzaqlaşmağımız lazımdır. Beləcə iki qazancımız olacaqdır. Buraxdığımız səhvlər haqqında düşünün, ancaq peşmançılıq hissi ilə yox, bir daha həmin səhvlərə yol verməmək üçün həmin anlardan nəticə çıxarın.

“İnsanın qiyməti etdiyi saleh əməllərlə ölçülür.” Bu söz Hz Əliyə aiddir. Mənası isə budur: İnsanın həqiqi dəyəri; elm, əxlaq, ədəb, mərifət, ibadət və cömərtlikdir. Yoxsa onun şəkli, boyu, əndamı, şan, şöhrət və vəzifəsi deyildir.

Xoşbəxt ola bilməyin ən başlıca səbəblərindən biridə şükr edən bir qəlb, zikr edən bir dil və səbr edən bir bədənə sahib ola bilməkdir. Bununla yanaşı insan öz Rəbbinə lazımı səviyyədə şükr edər, onun bəxş etdiyi sonsuz nemətlərin fərqi var bilməsi, hüzurlu, rahat və sevinc dolu bir həyat yaşaya bilməsi üçün hər zaman maddi yaxud mənəvi olsun özündən daha pis vəziyyətdə olan insanlara baxmalıdır. Məsəl üçün bir nümunə verim: Uca Rəbbimiz maddi durumu yaxşı olmayan və bundan dolayı narazı olan insana ey qulum, dünyanın bütün nemətlərini önünə sərsəm və buna müqabil sənə bəxş etdiyim iki gözünün nurunu səndən alsam desə mənə hansı insan buna razı olar ? Əminəm ki heç bir insan bunu qəbul et-

məz. Bu o deməkdir ki bütün dünyanın sərvəti Rəbbimizin bizə bəxş etdiyi bir göz dəyərində belə deyildir.

Mən sənə xoşbəxtlik mövzusunda alimlərin elmini, hikmət sahiblərinin hikmətli sözlərini və şairlərin hikmətli sözlərini toplayıb gətirsəm də sən onu dadmaq, qazanmaq, axtarib tapmaq əzm və şücaətini göstərmədikcə xoşbəxt ola bilməyəcəksən. son olaraq fiziki məhdudiyətli bir fərdin nümayəndəsi kimi sizlərə bu tövsiyyəmi vacib və yerində hesab edirəm:

Vücudunda deyil, mənəviyyatında, düşüncəsində, baxışlarında və vicdanında qüsurun var olması insan üçün ən böyük bədbəxtlikdir. Əlilliyi olan insanlar bilməlidirlər ki Uca Allah yaradılanların ən şərəflisi olan hər insana fərqli qabiliyyətlər vermişdir. Önəmli olan ən vacib amil insanın daxilində olan bu qabiliyyəti kəşf edib üzə çıxara bilməsidir.

Bu aləmdə şirinlə acı, pislə yaxşı, xeyirlə şər iç-içədir. İnsanın sahib olduğu və ya olmadığı hər şey bir imtahan vəsiləsidir. Varlı və ya kasıb, sağlam yaxud xəstə olmağa da eyni gözlə baxa bilərik. Bu düşüncəyə görə Allah qatında və insanların yanındakı üstünlük varlı yaxud gözəl və yaxud da şan-şöhrət və vəzifə sahibi olmaqla deyildir. Üstünlük elmlə, ibadətlə, təqva (Allahdan həya edib çəkinmək) ilədir. Bu minvalla da hər insan boş durmamalı, səy göstərməli, çalışmalı və daxilində olan potensialı üzə çıxartmaq üçün əlindən gələni etməlidir. "Allah rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm)" **Allah sizin surətlərinizə və mallarınıza baxmaz, lakin qəlblərinizə və əməllərinizə baxar**"deyə buyurmuşdur. (Müslim, BIRR 34).

P.S. Bu məqaləni yazmaqda mənə göstərdiyi köməyə görə Niyaməddin Tağıyevə səmimi qəlbən təşəkkür edirəm.

Məndə İflicin “Paraplegiya” növündən əlavə ”Distrofiya” xəstəliyi də var. İnsan əzələsində “Distrafon” adlanan maddə var və əzələ yalnız bu maddənin köməkliyi ilə hərəkət edir. “Distrofiya” xəstəliyi olan insanlarda, xəstəliyin növündən asılı olaraq təqribən 25-30 yaşdan başlayaraq bu maddə yox olmağa başlayır və bunun da nəticəsində bədəndəki əzələlər zəifləyir. Bu proses bir müddət davam etdikdən sonra insan əlini, ayağını çətinliklə hərəkət etdirir və bəzən ümumiyyətlə tərpedə bilmir. Bu xəstəliyin əlacı olmasa da, daha da ağırlaşmasının qarşısını almaq üçün mütəmadi müalicə və reabilitasiya kursu almaq lazımdır. Ölkə daxilində bir-neçə dəfə müalicə aldıqdan sonra, səhətimdə yaxşılığa doğru heç bir irəliləyiş olmadığı üçün növbəti müalicə kursunu xarici ölkələrin birində almağa qərar verdim və bu məqsədlə sənədlərimi K. Fərəcova adına Elmi-Tədqiqat Petiatriya İnstitutuna (OMD) təqdim edəndə bunun reallaşacağına o qədər də inamım yox idi. Çünki müraciət edənlərin sayı həddən artıq çox idi. Bir müddət keçdikdən sonra bir xanım zəng vuraraq tibbi komisiyanın mənə müsbət rəy

verdiyini bildirəndə çox sevindim. Səhərsi gün sənədimi Elmi-Tədqiqat Petiatriya İnstitutundan götürərək Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə təqdim etdim və evə qayıdaraq növbəmi gözləməyə başladım. Bir-neçə aydan sonra Nazirliyin əməkdaşı zəng vuraraq növbəmin çatdığını və 10 gündən sonra Türkiyənin Dənizli şəhərində yerləşən “Nobel” tib mərkəzinə gedəcəyimi bildirdi. Və beləliklə Türkiyə macəram başladı...

MƏNİM İLK SƏYAHƏTİM

Təyyarədə uçmaq, xarici ölkədə olmaq, səhətimə müsbət təsir göstərəcək müalicə kursu almaq, yeni insanlarla tanış olmaq və yeni macərələr yaşamaq həvəsiylə bu səhayətə ciddi-cəhdlə hazırlışırdım. Nəhayət zaman yetişdi və evdəkilərlə xudafizləşərək atam və biobioğlumla birgə Heydər Əliyev Beynəlxalq Hava Limanına yollandım.

Heydər Əliyev Beynəlxalq Hava Limanında bizi Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Əlillərin Sosial Müdafiəsi Siyasəti şöbəsinin müdiri Saday Abdullayev qarşıladı. Mənimlə birgə Türkiyəyə gedən digər əlil insanlar da gəldikdən sonra Saday müəllim bizi müəyyən qaydalarla tanış elədi və gedəcəyimiz yer haqda məlumat verdi. Müalicəyə gedən qrupun tərkibi 30 nəfərdən ibarət idi. 18 kişi və 12 qadın. 14 nəfər əlil arabası istifadəçisi idi. Digər qruplarda olduğu kimi bizim qrupa da xüsusi həkim təhkim edilmişdi. Arifə adlı gənc həkim, səfər boyu bizi müşayət etməli və qarşılaşacağımız problemləri həll etməli idi. Biletləri alıb, çantaları təhvil verdikdən sonra bir-neçə bilet və pasport yoxlanışından keçərək gözləmə salonuna gəldik və uçuşun vaxtını gözləməyə

başladıq. Qrup üzvləri bir-biriləri söhbət edir, tanış olur, gedəcəyimiz yer haqda müzakirə aparırdılar.

Minik başlananda növbəti dəfə bilet və pasport yoxlanışından keçərək xüsusi dəhlizlə Təyyarənin qapısına yaxınlaşdıq. Əlil arabasından istifadə edənlər növbə ilə öz arabalarını baqaja təhvil verdilər və aeroport işçilərinin koməkliyi ilə xüsusi arabaya əyləşərək öz yerlərinə gədirdilər. (Bu proses mindiyimiz bütün təyyarələrdə eyni qaydada tətbiq olundu). İlk uçuşun həyacanını daha dolğun yaşamaq üçün illuminatorun yanında oturmuşdum və bu da təyyarənin uçuş və eniş anını bütünlüklə izləməyimə kömək oldu. Bakı-İstanbul reysi təqribən 2 saat çəkdi. Uçuş boyunca təyyarənin içini və orda baş verən prosesləri acgözlüklə izliyirdim. Təyyarənin içindəki ən maraqlı hadisə uçuş anında oldu. Təyyarənin kapitanı hər kəsə uğurlu uçuş arzuladığı anda sərnişinlərdən biri bərkdən tək səbir gətirdi. Bütün sərnişinlər dönüb qəzəblə ona baxdılar. Dildə heç nə deməsələr də ürəklərindən keçənləri üzlərindən oxumaq heç də çətin deyildi. Uçuş axşam saatlarına təsadüf etdiyi üçün uçuş boyunca ətrafda heç bir şey görə bilməsəm də, İstanbul Atatürk Havalimanına yaxınlaşdıqca təyyarənin tədricən aşağı enməsinə görə İstanbulun üstədən görünüşü məni heyran elədi. Şəhər sanki al-əlvan bəzədilmiş küknar ağacını xatırladırdı. Sayrışan işıqlar məni valeh edirdi. Uçuş zamanı sərnişinlərə 2 cür ymək və spirtli-spirtsiz çox sayda içgi təklif olundu. Vaxtı öldürmək istəyən sərnişinlər qarşılırdakı monitordan istifadə edərək film izləyə, musiqi dinləyə və oyun oynaya bilərdilər. Mənə görə isə vaxtı keçirtməyin ən yaxşı yolu yanımda oturan digər iki sərnişinlə həmsöhbət olmaq idi.

İstanbul Atatürk Havalimanına çatanda uçuşumuzun uğurlu keçdiyinə və ilk dəfə bu möhtəşəm şəhərdə oldu-

ğuma görə sevinməyə də sonradan baş verənlər məni əməlli-başlı dilxor etdi. Havalimanı işçiləri bizə qarşı həddən artıq səhlənkar və laqeyd davrandılar. Yuxarıda da yazdığım kimi əlil arabası istifadəçilərini təyyarənin içinə xüsusi araba ilə gətirib-aparırlar və bu iş üçün aeroport tərəfindən adamlar ayrılır. Lakin İstanbul Atatürk Havalimanında yarım saat təyyarədə gözləsək də nə işçilər, nə də araba gəlib çıxmaq bilmirdi. Nəhayət 30 dəqiqədən sonra xüsusi araba gəlib çıxdıqdan sonra məlum oldu ki 14 nəfər insanı təyyarədən endirmək üçün cəmi bir xanım işçi göndərilib. Xanım isə təbii olaraq bu işin öhdəsindən təkbaşına gələ bilməyəcəyini söylədi və yeni işçiləri gözləyərək daha 20 dəqiqə təyyarədə gözləməyə məcbur olduq. Pasport yoxlanışı da çox ləng oldu. Nəhayət təyyarəyə mindikdən sonra rahat nəfəs aldığımızı. Hadisələri qabaqlı olaraq deyim ki, bir az yumşaq formada olsa da eyni hadisənin bənzərini geri dönərkən də yaşadığımızı.

İstanbul-Dənizli reysi təqribən 40 dəqiqə çəkdi. Burada sənişinlərə yemək verilməsədə, müxtəlif şirniyyatlar və içkilər təklif olunurdu. Dənizli Çardak Havalimanına çatanda İstanbuldan fərqli olaraq çox gözəl münasibətlə qarşılaşdıq. Bizə hörmət və qayğı göstərilir, rahatlığımızın təmin olunması üçün lazım olan hər şeyi edirdilər. “Türkiyənin zəngin keçmişə malik şəhərlərindən olan Dənizli, Ege Bölgəsində yerləşir və həhəlisi 980.000 nəfərdir. Tekstil məhsulları və ənənəvi Dənizli Xoruzu ilə məşhurdur. Şəhərin bir-neçə yerində böyük xoruz heykəllərinə rast gəlmək olar. UNESCO-nun Dünya Mədəniyyəti İrsi Siyahısında yer alan “Pamukkale” də, bir sənaye və ticarət mərkəzi olan Denizlidə yerləşir. Son dövrlərdə müasir tipli tikililərin artmasına rəğmən, şəhərin tarixi-mədəni irsi bu gün layiqincə yaşadıdır. Əlli minə yaxın Universtet tələbəsinə ev sahibliyi edən Dənizlini

hər il minyolarla yerli və xarici turist ziyarət edir”. Aeroportun binasından çıxanda bizi “Nobel” tibb mərkəzinin işçiləri olan Məhəmməd və Zəfər qarşıladı. Bizi avtobusa mindirərək, çantalarımızı başqa bir maşına yığdılar və yola düşdük. Zəfər masaj, Məhəmməd isə pəlçiq vannası bölməsində işləyirdi. Azərbaycandan gələn bütün qrupların qarşılınması və yola sanlınmasını, həmçinin bazar günü gəzintilərini də bu iki şəxs həyata keçirdirdi.

35-40 dəqiqə yol getdikdən sonra nəhayət ki gecə saat 4-də “Pam” Termal Otelə yetişdik və uzun və yorucu yol başa çatdı. Kifayət qədər yorğun olduğumdan mənim üçün ayrılmış otağa girən kimi saatın zəngini 8:00-a quraraq yatdım. “Pam” Termal Otel, Dənizlinin Karahayıt kəndində, meşəylə örtülü dağların ətəyində yerləşir. Yerləşdiyi əraziyə görə təmiz havası və gözəl mənzərəsi var. Karahayıt bölgəsi əsasən yerdən çıxan təbii qırmızı suyu ilə məşhurdur. Çin, Rusiya, Qazaxıstan, Argentina başda olmaqla hər il Dünyanın bir-çox ölkəsindən xeyli sayda turist məhs bu qırmızı suyun pəlçığından istifadə etmək üçün buraya gəlir. Qaldığım iki çarpayılıq otaqda kondisioner, televizor, seyf, soyuducu, şkaf, oteldaxili zənglər üçün telefon, elektrik çaydanı, internet və sairə var idi. Vanna otağı əlilliyi olan insanların rahat istifadə edə bilməsi üçün uyğunlaşdırılmışdı. Otel müdiri Sedat bəy çox səmimi, söhbətçil və ədəbiyyat vurğunu olan insan idi. Orda olduğum müddətdə dəfələrlə çay süfrəsi arxasında söhbət edib, müxtəlif mövzularda müzakirələr apardıq. “Səhər zəngin səsinə oyandıqda əynimi dəyişərək otelin restoranına getdim. “Restoran otelin ikinci mərtəbəsində yerləşirdi və bir-neçə böyük zaldan ibarət idi. Bütün zallar ümumi istifadə üçün nəzərdə tutulsa da, ƏƏSMN tərəfindən mütəmadi olaraq hər 3 həftədən bir ora bir qrup əlil insan göndərildiyindən zəlin birini Azərbaycandan

gedən heyyyət üçün ayırmışdılar və digər ölkələrdən gələn turistləri ora buraxmırdılar. Bizim üçün ayrılan zaldakı bütün masaların üstündə Azərbaycan və Türkiyə bayraqları var idi. Səhər yeməyi saat 8:00-dan-11:00-dək davam edirdi. Nahar 14:00-16:00 arası olurdu. Şam yeməyi isə 19:00-da başlayıb, 21:00-da bitirdi. Menü kifayət qədər zəngin idi. Yeməklər də dadlı və keyfiyyətli idi. Hər həftənin şənbə günü günorta menyusuna Mantı da əlavə edirdilər. Bütün qrup üzvləri şənbə gününü böyük səbirsizliklə gözləyirdik və masaların üstündə mantıdan əlavə başqa yemək olmurdu. Hər gün saat 16:30-17:30 arası Loby bar adlanan istirahət zalında və ya hovuz kənarında içmək üçün şirniyyatla çay və kofe verirdilər”. Uzun yolun yorğunluğundan və havamı dəyişdiyimdən heç nə yeməyə iştahım olmadı. Bir fincan kofe içib müayinəyə getdim. “ “Nobel” tibb mərkəzi (Özel Nobel Fizik Tedavi ve Reabilitasyon Tıp Merkezi) ”Pam” termal otelə bağlı, əsasən reabilitasiya üçün nəzərdə tutulmuş tibb mərkəzidi. Göstərilən xidmətlər sırasına masaj, elektroterapeya, hovuz idmanı, fiziki məşqlər, palçıq vannası və sairə daxildir. Bunların arasında ən populyar olanı palçıq vannasıdır. Yerin altından müsbət 58 selsi temperaturda çıxan qırmızı suyun tərkibində 20-yə yaxın mineral maddə var. Suyla bərabər yerin üstünə çıxan qırmızı palçıq, 30-a yaxın xəstəliyin müalicəsində istifadə edilir. Bu bölgəyə gələn xəstələrin və turistlərin əsas hissəsi məhs palçıq vannası qəbul etmək üçün buraya gəlir. Tibb mərkəzinin iki aparıcı həkimi var. Turqay bəy və Necdet Çatalbaş. Ora müraciət edən xəstələri əsasən Turqay bəy qəbul edirdi. Müayinə elə də yüksək səviyyədə olmadı. Heç bir analiz götürmədilər və heç bir müasir tibb aparatından istifadə etmədilər. Turqay bəy bir-neçə dəqiqə əllərimi və ayaqlarımı nəzərdən keçirdikdən sonra növ-

bəni xəstəni qəbul etdi. Nahardan sonra isə Arifə həkim bizə vərəqələr payladı. Vərəqdə gün ərzində kimin hansı müalicəyə nə vaxt gedəcəyi qeyd olunmuşdu. Müalicələr həftənin 6 günü davam edirdi. Bazar günü isə istirahət və gəzinti günü idi.

Mənim gündəlik rejimim belə idi: Səhər saat 8:00-da yuxudan dururdum. 8:30-da yeməxanada olurdum. Saat 9:00-da liftlə tibb mərkəzinin ikinci mərtəbəsinə qalxaraq, prosedurlara başlayırdım. İlk prosedurum elektrotərapeya idi. Digər ucu xüsusi cihaza birləşik olan nazik naqilləri yapışqan lentlə qollarıma və ayaqlarıma yapışdıraraq cihazın işləmə gücünü tənzimləyirdilər. Bu adətən 12-17 dərəcə arasında dəyişirdi. 10 dəqiqə çəkən prosedur boyunca naqilin birləşdiyi yer yüngülcə titrəyirdi və az miqdarda qıcıqlanma hissi yaranırdı. Elektrotərapiya bitdikdən 10-15 dəqiqə sonra növbə masajə çatırdı. Zəfər tərəfindən edilən masaj təqribən 20-30 dəqiqə çəkirdi. Masaj bitdikdən 40 dəqiqə sonra fiziki məşq başlayırdı. Özge adlı fizikaterapevtin köməkliyi ilə baş tutan və mənə böyük xeyri olan idman, rezin lentlər vasitəsilə edilən müxtəlif hərəkətlərdən ibarət idi. Məşqi qurtardıqdan sonra liftlə zirzəmiyə düşürdüm və orda yerləşən palçıq vannası ilə hovuz idmanı prosedurlarına qatılırdım. Palçıq vanası qəbul etməyim üçün Məhəmməd yanaşı düzölmüş stollardan birinin üzərinə salefon sərirədi. Mən uzandıqdan sonra isə Murad adlı digər bir şəxs, qırmızı suyun töküldüyü ərazidən topladığı palçığı əllərimə və ayaqlarıma sürtürdü. Sonra isə Məhəmməd salefonun geri qalan hissəsi ilə məni bükürdü və 2 adyalla üstümü bər-bərk örtürdü. Murad çox xeyirxah və mehriban insan idi. Mənə diqqət göstərir və lazım olan hər bir köməkliyi edirdi. 20 dəqiqə bu vəziyyətdə qaldıqdan sonra Məhəmməd üzərimdəkiləri götürürdü və məni düş

kabinəsinə aparırdı. Burda su böyük təzyiqlə vurulurdu və bu da imkan verirdi ki üzərimizdəki palçığı tam və rahat şəkildə yuya bilək. Duş kabinəsindən çıxdıqdan sonra vaxt itirmədən sonuncu prosedurum olan hovuz idmanına yollanırdım. Xüsusi aparatla hovuzda düşdükdən sonra Mustafanın köməkliyi ilə suyun içində o tərəf-bu tərəfə üzürdüm və müxtəlif idman hərəkətlərini yerinə yetirirdim. Saat birə qədər bütün prosedurlarım yekunlaşdıqdan sonra 1 saat otağında istirahət edirdim. Tibb mərkəzində xadimə işləyən Fatma, Aişə, Xədicə (Hatice) adlı xanımlar prosedur boyunca növbə ilə məni müşayət edir və lazımi köməkliyi göstərirdilər. Günorta saatlarında havanın temperaturu müsbət 40 dərəcəyə yaxın olduğuna görə nahardan sonra adətən hər kəs öz otağına çəkilirdi. Axşam yeməyindən sonra əyləncələr və gəzinti olurdu. Saat 23:00-da yatırdım.

Əsasən 19:00-da başlayan və 23:30-da bitən əyləncə hər gün eyni ssenari üzrə təşkil olunduğundan, yalnız ilk 2-3 gün maraqlı olurdu. Hər gün eyni şeyin təkrar olduğu əyləncə, sadə və primitiv idi. 2 saat davam edən və əsasən Türk mahnılarından ibarət olan musiqi ziyafətindən sonra səhnəyə Gitara ifaçısı çıxırdı. Saat yarımaya yaxın gitarada canlı musiqilər ifa etdikdən sonra hər kəsin səbirsizliklə gözlədiyi an yetişirdi. Hər gün saat 22:40-da səhnəyə İrəm adlı oriental rəqqasə çıxırdı.

Otel rəhbərliyinin təşkil etdiyi əyləncə maraqlı kəsb etmədiyindən oteldə olan hər kəsin əyləncəsi otelin ətrafında gəzişmək, qəsəbəyə getmək və Çarşını gəzmək idi. “Çarşı, hər iki tərəfi dükanlarla dolu, uzun bir küçədən ibarət idi. Bu dükanlardan ucuz qiymətə, paltardan uşaq oyuncağına qədər bir-çox şey almaq olardı”. İnsanlar heç nə almasalar belə, çarşıda gəzişməyi çox sevirdilər. Burada dükanlardan əlavə Qarğıdalı kababı satan və müxtəlif

xidmətlər göstərən insanlara da rast gəlmək olardı.

Bazar günü bütün qrup üzvləri səhər tezdən otelin qarşısına toplaşaraq səbirsizliklə gəzintinin başlamasını gözləməyə başladıq. Nəhayət saat 11-də Məhəmmədlə Zəfər gəldi və bizi avtobusa mindirərək Dənizli şəhərindəki ilk gəzintiyə apardı. İlk gəzinti bizim üçün həyacanlı başlasa da ürəyimiz istəyən kimi davam etmədi. Oteldən çıxarkən düşünürdük ki muzey, qalareya kimi yerləri gəzib, Dənizlinin tarixi yerlərinə gedəcəyik. Parkda əylənib, dükandan yaxınlarımız üçün hədiyyə alıb, restoranların birində nahar edəcəyik. Hətta bu məqsədlə özümüzlə müəyyən miqdar pul da götürmüşdük. Lakin hər şey gözlədiyimizin əksinə oldu. Bizi gəzdirməyə borclu olan şəxslər bu işə həddən artıq həvəssiz və səhlənkar yanaşaraq, sadəcə gəzinti görüntüsü yaratmaq məqsədiylə bizi otelin yaxınlığında yerləşən 3 dükana apardılar və bununla da işlərini bitmiş hesab etdilər. Birinci dükan yalnızca tekstil mallarından ibarət idi deyə kişilər orda cəmi bir-neçə dəqiqə keçirərək çölə çıxdılar. Qadınlar bəzi şeylər alsalar da, vəziyyət onların da ürəyincə deyildi. Bu dükandan bizə qalan yalnızca çəkdirdiyimiz şəkillər oldu. İkinci dükanda qiymətlər münasib olsa da malların çeşidi həddən artıq az idi. Həftəboyu çarşıda kifayət qədər alış-veriş etdiyimizdən burda da çox ləngimədik. Getdiyimiz üçüncü yer olan "Forum Çamlık"-da isə əməlli-başlı dilxor olduq. Alış-veriş və əyləncə mərkəzi olan Forum Çamlık-da qiymətlər digər yerlərə nisbətən ən az 10 dəfə baha idi. Təqribən 1 saata yaxın orda vaxt keçirtsək də qiymətlərin həddən artıq yüksək olması səbəbindən heç nə ala bilmədik və heç bir əyləncədə iştirak etmədik. Geri dönərkən Məhəmməddən "-biz biznesmen deyilik, müalicəyə gələn əlil insanlarıq. Bizi niyə belə bahalı yerə gətirdiniz?" deyə soruşduqda heç bir ca-

vab vermədi. Ümumiyyətlə isə qrup üzvlərinin yolboyu bildirdikləri haqlı iradların qarşısında susqun qalsalar da dediklərimizdən nəticə çıxardaraq ikinci gəzintimizə böyük məsuliyyətlə yanaşdılar.

İkinci gəzintimiz maraqlı və əyləncəli alındı. “Pamukkale” sözün əsl mənasında bizi heyrləndirməyi bacardı. “UNESCO-nun Dünya Mədəniyyətləri İrs-inə daxil olan Pamukkale, Dənizli şəhərində yerləşir. Bir-çoxlarının təbiət möcüzəsi adlandırdığı Pamukkale 3 km ərazini əhatə edir. Yerin altından çıxan mineral suların yaratdığı əhəng daşı təbəqəsi bütün ərazini pambıq tarlası kimi ağ rəngə boyayıb və heyranedicə mənzərə yaradıb. Ərazinin adını da məhs buna görə Pamukkale (Pambıq qala) adlandırırlar”. Şənbə günü bizə bildirdilər ki günorta orda həddən artıq isti olur deyər vaxtında gedib-qayıtmaq lazımdır. Buna görə də hər kəs saat 8-də otelin qarşısında hazır dayanmışdı. Qaldığımız oteldən ora təqribən 15 dəqiqəlik məsafə vardı. Pamukkalenin girişində avtobuslardan enib bilet aldıq və keçidə daxil olduq. Keçiddən pamukkaleyə kimi təqribən 2 km yolu üzüyuxarı getmək lazım idi. Maillik o qədər də çox olmasa da, yol yorucu idi. Ancaq heç bir şey pamukkaleni görmək istəyimizin qarşısını kəsə bilməzdi. Yolu pyada getmək istəməyənlər üçün keçidin qarşısında elektrikle işləyən motosikletlər qoyulmuşdu və qiyməti 10 TL idi. Yolun hər iki tərəfində antik dövrə aid abidə qalıqları və tarixi əhəmiyyətli digər tikililər var idi. Yolun yarısında yorularaq ağacların kölgəsində dincəldik və xatirə şəkli çəkdirdik. Pamukkale də hər şey turistlərin zövq almasına xidmət edirdi. Pambıq tarlasına bənzər bəyaz səhranı izləmək üçün xüsusi yer var idi. Bir az arxa tərəfdə palma ağaclarının gölgəsində restoran fəaliyyət göstərirdi. Bir az daha yuxarı qalxdıqda muzey, antik tikililər, restoranlar və yerin dərin dərin qatlarından

çıxan mineral suların toplandığı təbii hovuzla qarşılaşdıq. Teatrın binasına gedən yol əlil arabaları üçün uyğun olmadığına görə ora gedə bilmədim. Amma bununla belə Pamukkaledə gördüyüm valehedici mənzərə, Antik dövrün qalıqları ilə tanışlıq, muzey eksponatları və digərləri məndə xoş təəssurat yaratdı və xatirəmdə əbədi iz qoydu.

Türkiyə səfəri mənim üçün ilklərlə zəngin oldu. İlk dəfə təyyarədə uçmaq, Xarici ölkədə olmaq, oteldə qalmaq və sairə. Orda keçirdiyim günlərdə çox sayda maraqlı və gülməli hadisələrlə qarşılaşdım, İspaniya və Argentinadan gələn turistlərlə dostlaşdım, Səyahət təcrübəsi topladım və ən əsası da öz qüvvəmi yoxladım. Orda qaldığım müddətdə narazı qaldığım və dəfələrlə etirazımı bildirdiyim tək nüans isə nizam-intizamın normal vəziyyətdə olmaması idi.

Qayıdacağımız gün bütün qrup üzvləri həyəcanla çantalarını toplayır, pasportlarını axtarırdılar. Mən bir gün qabaqcadan hazırlaşdığımdan rahat şəkildə foyədə istirahət edirdim. Oteldən çıxmamışdan əvvəl “Nobel” tibb mərkəzinin bütün işçiləri gələrək bizimlə vidalaşib xatirə şəkli çəkdirdilər. Bizi hava limanına Məhəmmədlə Zəfər apardı. Hava limanında bizimlə vidalaşarkən Məhəmmədin gözlərinin dolduğunu gördüm. Bizi aeroportun işçilərinə təhfil verib geri döndülər. Biz isə gəldiyimiz marşut üzrə geriyə-Bakıya doğru yol aldığımız.

Türkiyədə keçirdiyim günlər ərzində dəfələrlə skaypda danışmağıma baxmayaraq oğlum üçün çox darıxmışdım. Bakıya yaxınlaşarkən bu həsrət daha da artdı. Onu bağrıma basıb, aldığım hədiyyələri ona verməyimə çox az qalmışdı. Bir az daha səbr etməliydim.

Səhər saat 6-da Təyyarə Heydər Əliyev Beynəlxalq Hava Limanında yerə enəndə Pamukkale macərəsinin bitdiyinə təssüflənsəm də, qarşıda məni yeni və daha maraqlı macərələrin gözlədiyinə heç bir şübhəm yox idi.

Bu gün ölkəmizdə ictimaiyyət tərəfindən qəbul edilmiş və cəmiyyətdə tez-tez səslənən ifadələrdən biri də "Əlillərin Cəmiyyətə İntegrasiyası" ifadəsidir. Yəni ki fiziki imkanları məhdud, sağlamlığını itirib əlil olmuş insanlar mövcud cəmiyyətə uyğunlaşmalı və qaynayıb-qarışmalıdır. Məncə reallıqda bu ifadə yalnızdır və "Cəmiyyətin Əlil İnsanlara İntegrasiyası" ifadəsi daha doğru olardı. Yerimə əngəlli insan səki və pilləkənlərdən istifadə edə bilmək üçün, özündə hər hansısa bir bacarığı inkişaf etdirməməli, əksinə, səki və pilləkənlərdə yerimə əngəlli insanların rahat hərəkətini təmin etmək üçün pəndus, elevator, v.s quraşdırılmalıdır. Və yaxud fiziki məhdudluğu olan bir insan ictimai yerlərdə olarkən ona tuşlanan qəribə baxışlara və deyilən kinayəli sözlərə sinə gərmək üçün psixoloqun yardımından istifadə edərək güclü əsəb-sinir sisteminə malik olmağı bacarmamalı, əksinə, insanlarda əlillərə qarşı münasibət dəyişilməlidir. Əgər fürsət yaradılsa, əlilliyi olan insanların ölkəyə nə qədər xeyir verə biləcəyini görürsünüz. Bu məqalə, fiziki məhdudluğu olan insanların ölkənin ictimai həyatındakı aktiv iştirakı-

na mane olan səbəblərdən və bu maneələrin dəf olunması üsullarından bəhs edir

CƏMIYYƏTİN ƏLİL İNSANLARA İNTEQRASIYASI

Fiziki məhdudiyəti olan insanların ölkə iqtisadiyyatına, siyasətinə, idmanına, təhsilinə, incəsənətinə, ümumilikdə ölkədə gedən proseslərə təsirləri 1 faizdən də azdır. Nədir bunun səbəbi ? Bu çoxşaxəli bir problemdir ki, mən bu məqalədə bu problemlərin yalnız bir-neçəsinə toxunacağam.

1.Əngəlli insanların küçələrdə, yollarda, ictimai yerlərdə və binalarda rahat hərəkət etmələri üçün infrastrukturun olmaması 2.Cəmiyyətin fiziki məhdudiyətli insanlara qarşı olan yanaşma tərzii 3.Fiziki məhdudiyətli insanlarda olan ruh düşkünlüyü, kompleks hissi, özünəinamsızlıq və qorxu hissidir. Bəs bu problemləri necə həll etmək olar ? Bu məsələdə fiziki məhdudiyətli şəxsin özü, onun ailə üzvləri, Qeyri Hökumət Təşkilatları, Kütləvi İnformasiya Vasitələri və Dövlət qurumları əməkdaşlıq şəklində çalışmalıdırlar.

Fiziki məhdudiyətli insanların cəmiyyətə inteqrasiyası ilk növbədə evdən başlamalıdır. Ömrünün çox hissəsini ev şəraitində keçirmiş əngəlli insan bilməlidir ki bayırda onu nə gözləyir. O, evdən çıxarkən nələrə qarşılaşacaq. Bunun üçün psixoloq və sosioloq həmən fiziki məhdudiyətli insanla görüşməli və evdən kənarında baş verənlər haqda onu məlumatlandıraraq, onu yaxşı və pis hadisələrə hazırlamalıdır. Bundan əlavə ona ictimai yerlərdə özünü aparmaq qaydasını, insanlarla ünsiyət və münasibət qaydaları izah edilməlidir.

Bununla paralel əlilliyi olan insanların evdən kənardə rahat hərəkətlərini təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirlər görülməklə, infrastruktur yaradılmalıdır. Bu çox vacib və prioritet məsələdir. Məhs infastrukturun olmaması ucbatından fiziki məhdudiyətli insanların çox böyük bir hissəsi cəmiyyətdə baş verən proseslərdə yaxından iştirak edə bilmir, təhsildən, əməkədən və əyləncədən kənardə qalır. İctimaiyyət içinə çıxə bilmir və insanlarla ünsiyyətdən məhrum olur. Yerimə əngəlli insanların rahat hərəkətini təmin etmək üçün səki və pilləkənlərdə panduslar qoyulmalı, marşutlarda xüsusi avadanlıq quraşdırılmış avtobuslar olmalıdır. Panduslar ilk növbədə rəsmi dövlət orqanlarının yerləşdiyi binaların və xüsusi əhəmiyyət kəsb edən yerlərin (xəstəxanalar, polis məntəqələri, v.s) pilləkənlərində və ətraf səkilərində quraşdırılmalıdır.

Məhs ictimai nəqliyyatdan istifadənin mümkünsüzlüyü ucbatından əlilliyi olan insanlar hər yerə taksil ilə getməyə məcbur olurlar ki bunun da baha başə gəlməsi onlara əlavə problem yaradır. Bu problemi qismən həll etmək üçün, yerimə və görmə əngəlli insanlar üçün hər ay taksilərdən müəyyən limit çərçivəsində pulsuz istifadə imkanı yaradılmalıdır. Məsəl üçün: Tibbi müayinə, vacib tədbirlər və sairə əhəmiyyət kəsb edən qisamənzilli səfərlər üçün gediş sayı və ya kilometrə hesabı ilə pulsuz istifadə imkanı yaradilsə, əlilliyi olan insanların nəqliyyat problemi müəyyən qədər həfifləyər.

Bundan əlavə, görmə əngəlli insanların da evdən kənardə rahat hərəkətləri mütləq şəkildə təmin edilməlidir. Rəsmi dövlət orqanlarında və xüsusi əhəmiyyət kəsb edən yerlərdə nitq və eşitmə əngəlli insanlarla ünsiyyət yaratmağı bacaran şəxs olmalıdır. Heç kim əlillikdən sığortalənməyib və heç kim sabah başına hansısa qəzənin gəlib-gəlməyəcəyini bilmir. Bu gün əlilliyi olan in-

sanların problemlərinin həllinə biləvasitə cavabdeh olan şəxslər əllərində imkan olduğu halda bu problemləri həll etsinlər ki, sabah hansısa qəza nəticəsində özləri əlil olsalar "Niyə bunu etmədik ?" deyə peşmançılıq hissi keçirtməsinlər.

Modern həyata inteqrasiya məsələsində əlil insanların ailə üzvlərinin də üzərinə böyük yük düşür. Məsəl üçün: Yerimə əngəlli bir insan çoxmərtəbəli binanın 4-cü mərtəbəsində yaşayır və təbii ki əlil arabasında oturduğundan pilləkənlərlə aşağı düşə bilmədiyinə görə cəmiyyətə qarışa bilmir. Ailə üzvləri isə bu məsələyə saymazlyana yanaşaraq bu problemi həll etmək istəməirlər. Halbuki 4-cü mərtəbədəki evi satıb 1-ci mərtəbədən və ya həyət evi ala bilərlər ki bu da həmin ailənin bir üzvü olan fiziki məhdudiyətli insanın cəmiyyət üçün çıxışını asanlaşdırar. Çox təhssüs ki bu gün bir çox valideyinlər əngəlli övladlarına biganə yanaşaraq, onlara qarşı səhlənkar davranırlar. Halbuki fiziki məhdudiyəti olan insana ən birinci öz ailəsi yardım etməli, hər bir halda maddi və mənəvi olaraq ona dəstək olmalıdırlar. Öz ailələri tərəfindən normal fərd kimi qəbul edilməyən əngəlli insanlarda ruh düşkünlüyü, özünəinamsızlıq və ətrafındakı bütün insanlara qarşı kompleksi yaranır ki bu da həmən əngəllilərin ictimaiyyət üçün çıxmasını böyük ölçüdə məhdudlaşdırır.

Növbəti mərhələdə, xüsusi avadanlıq və avtobuslarla təhciz edilmiş peşə məktəbləri yaradılmalıdır. Bu cür məktəblərin yaradılması fiziki məhdudiyəti olan insanların cəmiyyətə inteqrasiya olmalarına çox çox böyük yardımçı olacaq. Bu gün heç nə bacarmayan əlillərin bir çoxu işləmək üçün harasa müraciət edəndə heç nə bacara bilmədiyinə görə onu işə götürməirlər. Bu tip peşə məktəblərində əmək vərdişinə yiyələnən hər bir əlil in-

san özünə qazanc mənbəyi tapa biləcək ki, bu da onların digər insanlardan olan maddi asılılığını qismən və ya tamamilə aradan qaldıracaq. Bu cür məktəblərdə müxtəlif peşə bacarıqlarına yiyələnən əngəlli insanlar, bir-çox iş yerlərində sağlam insanlarla bir yerdə çalışacaqlar ki, bu da sağlam insanların əngəlli insanlar haqda olan yalnız fikirlərini dəyişməsinə səbəb olacaq. Çünki bu gün əlillərin cəmiyyətə inteqrasiyasında ən böyük maneələrdən biri də sağlam insanların, fiziki məhdudiyətli şəxslərə qarşı olan yanaşma tərzləridir.

Nəinki fiziki məhdudiyətli, ümumən fiziki cəhətdən fərqli görünən insanlara qarşı cəmiyyətimizdə birmənalı olmayan münasibət birbaşa olaraq əngəlli insanların cəmiyyətə adaptasiya prosesini ləngidir və onların sosial işlərdə aktivliyini azaldır. Çox təhəssüs ki bir-çox insanlar ictimai yerlərdə, cəmiyyət içində, insanlar arasında fiziki məhdudiyəti olan insan gördükdə buna qərribə hal kimi baxırlar. Bəzilərin qulağını çəkərək "İraq olsun" deyir, bəziləri də "Bunun burda nə işi var ? Bu vəziyyətdə nə vacib idi ?" kimi sözlərlə əlilliyi olan insanı qınıyaraq, ona rişxənd edir. Fiziki məhdudiyəti olan insanların ictimai yerlərdə və toplum arasında özlərini rahat hiss etmələri üçün sağlam insanlarda, əlillərə qarşı olan fikir və düşüncəni mütləq şəkildə dəyişmək lazımdır.

Telekanallarda fiziki məhdudiyəti olan bir insan göstərildikdə efiərdən bu sözləri eşidirik "Bu insanın köməyə ehtiyacı var. Bu insan ümidini sizə bağlayıb". Göstərilən görüntülərdə isə əngəlli insanı tamaşaçılara yazıq, ağlayan vəziyyətdə, acizənə şəkildə imkanlı şəxslərdən kömək uman vəziyyətdə təqdim edirlər. Əlilliyi olan insanlarla problemlərin yan-yana qoyulduğu mediada, jurnalistlərimizin gecə-gündüz "fiziki qüsurlu" adlandıraraq apardıqları yalnız təbliğatın nəticəsidir ki, əli-

liyi olan insanlar barədə “maddi asılı”, “xəstə”, “yazıq”, “cəmiyyət üçün faydasız” kimi yalnız fikirlər formalaşmış. Mediada lazımsız və mənasız mövzulara çox geniş yer verildiyi halda, əlilliyi olan insanların problemləri haqqında yalnız 3 Dekabr əlillər günündə bəhs edilir. Halbuki fiziki məhdudluğu olan insanlar haqqında danışılması və göstərilməsi vacib olan xeyli sayda nüanslar var. Hansı ki, bu nüanslar mediada qabardılaraq ictimailəşsə həm problemlərin həlli sürətlənər, həm də cəmiyyət əlillik məsələsində maarifləndirilərdi.

Məhs bu saydığım səbəblərin nəticəsidir ki bu gün fiziki məhdudluğu olan insanlar barədə yalnız fikir formalaşmış. Bunun üçün də İlk öncə cəmiyyətdə istifadə olunan "əlil" anlayışını dəyişmək və əlilliyin nə demək olduğunu onlara izah etmək lazımdır. Bu cəmiyyət fiziki məhdudluğu olan insanların onlardan biri olduğunu, onların sadəcə fiziki cəhətdən müəyyən fərqlərinin olmasını, düşüncə və hüquqi cəhətdən isə heç bir fərqlərinin olmadığını dərk etməlidirlər. Hamı bilməlidir ki heç kim əlillikdən sığortalanmayıb. Hər kəsin başına qəza gələ bilər ki, bu da hər kəsin potensial əlil olması deməkdir. Əngəlli insanlara qarşı olan yanaşma tərzini dəyişmək üçün maarifləndirici video roliklər çəkilərək telekanallarda və sosial şəbəkələrdə yayımlamaq lazımdır. Orta məktəb müəllim və müəllimləri həftədə heç olmasa 10 dəqiqə vaxt ayıraraq şagirdlərə əlillik və əlil insanlar haqqında danışsın, onlara qarşı hansı münasibəti göstərib, onlarla necə davranmaq lazım olduğunu öz şagirdlərinə başa salmalıdır. Ali məktəb ocaqlarında tələbələrə bu mövzu ətrafında mütəmadi diskussiyalar aparılmalıdır. Fiziki məhdudluğu olan insanlarla əlaqədar olan özəl, Dövlət və Qeyri Hökumət Təşkilatları bu mövzuyla bağlı

tez-tez seminarlar keçirməli və sağlam insanlarla əngəlli insanların müştərək forumunu təşkil etməlidirlər.

Bununla bəzən, əlilliyi olan insanların da özlərinə qarşı olan yanaşma tərzini dəyişmək lazımdır. İlk növbətə, əlilliyi olan insanlar ağlayıb-sızlamaqdan əl çəkərək, özlərini məğrur və qürurlu aparmalıdırlar. Çox təhəssüs ki bu gün bəzi əngəlli insanlar əlil olmağından sui-istifadə edərək, nə işə əldə etmək məqsədilə efirlərdə özünü yazıq və köməksiz cildində göstərərək əlilliyi olan insanları gözdən salır və onlar haqqında yalnız təsəvvür formalaşdırır. Əlilliyi olan insanların özləri cəmiyyətin əlillərə qarşı olan yanaşma tərzlərini dəyişmək üçün toplum içində daha çox çıxmalıdır və hər çıxdıqda üzləşdiyi çətinlikləri dilə gətirməlidir. Ümid edirəm bütün problemlər tezliklə həllini tapacaq və əlilliyi olan insanlar da ölkənin digər vətəndaşları kimi cəmiyyətin hər bir sahəsində öz sözünü deyərək, rahat, qayğısız və firəvan həyat yaşayacaqlar.

İlin müəyyən günləri, müxtəlif əlamətdar hadisələrlə qeyd edilir. Azərbaycanda 10 Mart Milli Teatr Günü, 28 May Respublika Günü, 18 Oktyabr Müstəqillik Günü, 20 Mart Novruz Bayramı və sairə bu kimi Milli Bayramlar və əlamətdar günlər xalqımız tərəfindən xatırlanmaqda və qeyd edilməkdədir. Belə əlamətdar günlər bütün Dünya ölkələrində var və müxtəlif vaxtlarda və müxtəlif formalarda qeyd edilməkdədir. Lakin elə günlər də var ki, dünyanın bir çox ölkəsində eyni anda və eyni məqsədlə qeyd olunur. 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü, 1 İyun Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü, 9 Oktyabr Ümumdünya Poçt Günü belə günlərdəndir. Beynəlxalq səviyyədə qeyd edilən günlərin sayı kifayət qədərdir və bu günlərdən biri də hər il Dekabr ayının 3-də keçirilən Beynəlxalq Əlillər Günüdür.

BEYNƏLXALQ ƏLİLLƏR GÜNÜ

Dünya əhalisinin təqribən 10 faizini Əlilliyi Olan İnsanlar təşkil edir. Beynəlxalq aləmdə bu kateqoriyadan

olan insanlara qarşı qayğı və diqqət artırılıb, onların həyat şəraitinin yüksəldilməsi və hüquqlarının qorunması istiqamətində çoxsaylı tədbirlər həyata keçirilib. Onlardan ən mühümü, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı "BMT" tərəfindən 1983-1992-ci illərdə həyata keçirilən Əlillər Onilliyidir. 1992-ci il Oktyabrın 14-də Onilliyin başa çatması münasibətilə BMT Baş Assambleyası hər il Dekabr ayının 3-nü "Əlilliyi Olan Şəxslərin Beynəlxalq Günü" kimi qeyd olunması haqqında qərar qəbul etmişdir. 5 Mart 1993-cü ildə BMT-nin İnsan Hüquqları Komissiyası da 1993/29 sayılı Bəyannaməsi ilə, "Əlilliyi Olan Şəxslərin cəmiyətdə inteqrasiyası və insan hüquqlarının bərabər ölçüdə təmin edilməsi" məqsədi ilə 3 Dekabr gününün BMT-yə üzv olan ölkələrdə tanınmasını istədi.

Rəsmi statistikaya əsasən Azərbaycanda 530.000 əlilliyi olan insan var və bu ölkə əhalisinin təqribən 5 faizini təşkil edir. Ölkəmizdə əlilliyi olan insanların sosial müdafiəsi ilə bağlı Dövlət Proqramı hazırlanıb. Həmin Proqramda əlilliyin qarşısının alınması, əlilliyi olan insanların reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında qanunun bütün müddəaları öz əksini tapsa da bu qanunları həyata keçirdən yoxdu. Bakıda və regionlarda əlilliyi olan insanlar üçün reabilitasiya mərkəzləri, protez-ortopedik müəssisələr yaradılıb. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda fiziki sağlamlığını itirən insanların həyat şəraitini yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə onlara mənzil və minik avtomobili verilib və Qarabağ əlillərinin maddi təminatının gücləndirilməsi dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Əlilliyi olan insanların ölkədə və xaricdə reabilitasiya kursu keçməsi xüsusi diqqətdə saxlanılır. Əlilliyi olan insanlara ödənilən pensiya və müavinətlərin məbləği mütəmadi olaraq hər il artırılısada, ölkədə ərzaq və istehlak mallarının bahalaşması fonunda, bu məbləğ çox kiçik sayılır.

Bu günün məqsədi cəmiyyəti, əlillik problemlərinin həllinə cəlb etmək, əlilliyi olan bütün insanların hüquqlarını qorumaq olsa da, bir çoxları səhf olaraq, bu günü Bayram günü kimi təqdim edirlər. Lakin bu gün Bayram yox, diqqətin əlilliyi olan şəxslərə və onların problemlərinə cəlb edilməsi günüdür.

Bir çox şəxslər, “Beynəlxalq Əlillər Günü”nü öz məqsədləri və ya təmsil etdikləri qurumun reklam edilməsi naminə istifadə edirlər və bu məqsədlə, əlilliyi olan insanlardan “vasitə” kimi istifadə edirlər. İl boyu heç bir fiziki məhdudiyətli insana yardım etməyən, ümumiyyətlə bu kateqoriyadan olan insanları yaxına buraxmayan bəzi şirkət sahibləri, reklam səbəbiylə əlilliyi olan insanlar üçün tədbir təşkil edərək, istehsal etdikləri məhsullardan əlilliyi olan insanlara hədiyyə verirlər və bütün bunların Kütləvi İnformasiya Vasitələrində işıqlandırılması üçün böyük canfəşanlıq edirlər. Və ya hansısa siyasətçi və icra orqanı nümayəndəsi ictimaiyyətdə “yardımsevər”, “mərhəmətli” imici yaratmaq məqsədiylə və ölkə vətəndaşlarının yanında olduğunu nümayiş etdirmək üçün Dekabrın 3-də Əlilliyi olan insanlar üçün tədbir təşkil edərək yardımlar paylayır və bunu böyük məmnuniyyətlə mətbuatda paylaşıır. Çox təəssüf ki bu kimi misallar kifayət qədərdir. İstehsalat və ya xidmət sahəsiylə məşğul olan sahibkarlar, Siyasətçilər, QHT sədrləri, İcra və Bələdiyyə nümayəndələri və sairə şəxslər, əlilliyi olan insanları il ərzində yada salmadıqları halda, yalnız 3 Dekabr günü məhs öz məqsədləri və reklamları naminə əlilliyi olan insanlara qarşı canfəşanlıq edirlər və bunu Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin iştirakı ilə etməyə xüsusi diqqət yetirirlər. Əslində buna bənzər hadisələr bəzi Dini, Milli və Beynəlxalq Bayramlarda da baş versə də Brynəlxalq Əlillər Günündə bu vəziyyət özünün pik həddinə çatır. Qurban Bayramı zamanı ətin paylanmasında,

Novruz Bayramı zamanı şirniyyat qonaqlığında, Ramazan Bayramı zamanı iftar süfrəsinin açılmasında və bu kimi əlamətdar sayılan hadisələrdə ictimaiyyətin diqqətini cəlb etmək üçün biləvasitə əlilliyi olan insanlardan istifadə edirlər. Gördükləri işi isə mətbuat və sosial şəbəkələr vasitəsilə qabardaraq, hər kəsə göstərməyə çalışırlar. Halbuki bunun əvəzində, qazandığı pulun müəyyən bir hissəsini əlilliyi olan insanlara xərcləyərək savab qazanmaq istəyən imkanlı şəxs, bunu yalnız 3 Dekabrda deyil, ilin digər günlərində də edə bilər. Və yaxud da bunu Dekabrın 3-ü edərək Mediya nümayəndələrindən imtina edə bilər.

Kütləvi İnformasiya vasitələrinin özündə də bu məsələ ürəkaçan vəziyyətdə deyil. Bir çox televiziya kanalında əlilliyi olan insanlar üçün il ərzində cəmi bir saat efir vaxtı ayrılmadığı halda, Dekabr ayının 3-də bir neçə verlişi əlilliyi olan insanlara həsr edirlər və fiziki məhdudiyətli insanları efirə dəvət edərək, hər zaman onlara dəstək olduqlarını nümayiş etdirmək istəyirlər.

Əlilliyi olan insanlar ilin hər bir gününün “3 Dekabr” olmasını istəyirlər. Çünki: Hər il Dekabr ayının 3-də əlilliyi olan insanlar üçün dövlət səviyəsində və ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən müxtəlif tədbirlər təşkil edilir. Əlilliyi olan insanlara könül xoşluğu və reklam məqsədi ilə müxtəlif hədiyyələr təqdim edilir. Telekanallarda bu sahəylə əlaqədar verilişlər yayımlanır. Qazetlərdə və web saytlarda çox sayda yazılar dərc edilir. Hər il 3 Dekabrda cəmiyyətin fikri əlilliyi olan insanlara yönəlir. Əlilliyi olan insanların problemləri qabardılır, bu problemlərin həll yolları müzakirə olunur və bəzi problemlər həll edilir. Bir sözlə, Dekabrın 3-ü əlilliklə və əlilliyi olan insanlarla bağlı hər şey ictimailəşir, əlilliyi olan insanlara diqqət, hörmət, qayğı göstərilir. Dekabrın 4-ü isə...!

25 DƏQİQƏLİK YOL

İyul ayının sonları idi. Hava çox isti olduğundan evdə oturub, kompyüterdə “Troya” filminə baxırdım. Hektor-Axilles qaşındurması təzəcə başlamışdı ki, telefonum zəng çaldı. Möhtəşəm səhnənin təəssuratı yarımçıq dayandırıldığı üçün üzümü turşudaraq “Pauza”nı basdım və telefonu götürdüm. Zəng vuran uşaqlıq dostum Zaur idi. Mən Sumqayıtda qalanda bizə tez-tez gəlirdi. Həyət evinə köçdükdən sonra isə, mən onlara tez-tez getməyə başladım. Əslində bunun belə olmasını Zaur istəmişdi. “Bütün günü ya evdə oturursan, ya da bağın içində gəzişirşən. Sən də küçəyə çıx, insanlara qarış, ətrafda baş verənlərdən xəbərdar ol” deyirdi mənə. Əslində haqlı idi. Bütün işlərimi kompyüterin üzərində qurmuşdum. Hətdə sahib olduğum kiçik biznesimi də evdən idarə edirdim. Zaurgilin evləri də yaşadığım qəsəbədə idi və 3 ay əvvəl aldığım motorlu əlil arabası ilə 25 dəqiqəyə onlarda olurdum. Getdiyim yolun çox hissəsi torpaq və kələ-kötür olmasaydı, bu yolu 10 dəqiqəyə də gedə bilərdim.

Zaurun səsi telefonda çox şən gəlirdi. Bir az hal-əhval tutduqdan sonra mənə sürprizi olduğunu və saat 7-də onlarda olmağımı istədi. Telefonu söndürər-söndürməz motorlu arabanı şarja qoşdum və bayaqkı maraqla filmin davamını izləməyə başladım. Saat 18:20-də arabanın enerjisi tam olaraq dolmuşdu və mən telefonumla kepkamı da götürüb bağdan çıxdım.

Bağımızın yerləşdiyi küçədən çıxar-çıxmaz, yaşlı bir qadınla qarşılaşdım. Yanından keçib-getmək istəyəndə qadının ah-vay etdiyini eşidib dayandım. Əvvəlcə düşündüm ki yəqin nə isə problemi var. Kömək etmək üçün ona tərəf çevriləndə isə gördüm ki yaşlı qadın mənə baxaraq, yanıqlı-yanıqlı deyir:

- Can ay bala, can. Anan ölsün. Vay-vay-vay. Səni belə gördüm, ürəyim parçalandı.

Arada yaylığı ilə gözünün nəmini də qurutdu. Sonra isə, təəccüblə ona baxdığımı görüb ucadan dedi:

- Allah köməyində olsun. Fikir eləmə bala.

Mən də eyni ahənglə “Allah tezliknən sənə rəhmət eləsin” deyərək, yoluma davam elədim. Ümumiyyətlə mən başa düşürəm ki, niyə insanlar fiziki məhdudiyətli şəxs gördükdə öz problemlərini, xəstəliklərini unudaraq, əlil insanın halına acımağa başlayırlar. Hər zaman bu cür insanlarla qarşılaşdıqda deyirəm ki: “Əlillik bizim üçün dərd deyil, həyat tərzidir. GEDİN ÖZ DƏRDİNİZİ ÇƏKİN”.

Bizim küçədən bir az aralı, yolun üstündə market var. Marketin qarşısından keçərkən qonşu küçədə yaşayan oğlanlardan biri qarşımı kəsdi.

- Salam qaqa. Necəsən ? Nəyəsə ehtiyacın var ? Qaqan alsın səninçün.

- Yaxşıyam, şükür. Sən necəsən ? Yox, çox sağ ol. Heç nəyə ehtiyacım yoxdu.

- Yənə də olsun. Ürəyin nə istiyir, de. Hansı siqaretdən çəkirsən ?

- Mən ümumiyyətlə siqaret çəkmirəm. Təklifin üçün çox sağ ol. Amma heç nə istəmirəm.

- Bəlkə su alım içəsən ? Sniçqa, ya da kontur.

3-4 dəqiqə davam edən bu tip dialoqdan sonra, oğlanın dirəşdiyini görüb, dedim:

- Yaxşı. Bir dənə “Snickers” al, evə gedəndə çaynan içərəm.

“Qaqaş” tez marketə girdi və əlində “Snickers” geri döndü. Mən “Snickers”i ondan alıb, yaxınlıqdakı zibil qutusuna tullayaraq ordan uzaqlaşdım. Bir az getdikdən sonra güzgüdə “qaqaşın”ın əsəbi üzünü və arxamca baxan təəccüb dolu gözlərini gördüm. Yəqin ki ürəyində məni qınayır, haqsız sayırdı. Amma öz səhvini dərk etmirdi. Dərk etmirdi ki: **“TƏKLİF HÖRMƏTDİR, TƏKİD NİFRƏT”**

Bir-neçə dəqiqə getdikdən sonra başqa bir “bəla”yla qarşılaşdım. Yolun təqribən 150 metrlik hissəsi nisbətən dar olduğundan arxadan gələn maşın mənim yanımdan ötüb-keçə bilmədi və kəmhövsələ sürücü ard-arda siqnal verməyə başladı. Torpaq yolda arabani yüksək sürətlə sürmək təhlükəli olduğundan, məcburən yolumu əvvəlki qaydada davam etdirdim. Bir az getmişdim ki, arxadan cod səs eşitdim: - Bir az tez ol də. Karsan ?

Dayanıb, arxaya çevrildim və ortayaşılı bir kişinin köhnə “Qaz-24”ün pəncərəsindən çölə çıxmış əsəbi sifətini gördüm.

- Tutaq ki mən karam. Bəs sənə noolub ? Karsan ? Görmürsən ki kənara çəkilmək olmur ?

- Onda bir az tez get də. (Kişi qəzəbindən qışqıra-qışqıra danışırdı) Bura maşın yoludu ee, piyada yolu deyil. Ləngitmə məni, işim-gücüm var

- Bilirəm maşın yoludu. Elə mən də maşın sürürəm. Özü də mənim maşınım səninkindən bahadı.

- Nə axmaq adama ilişmişəm əə. Əlil arabasın maşına tay eliyir.

- Düz deyirəm. (Mən qətiyyətlə dedim) Sənin sürdü-yün bu köhnə maşının qiymət ən çoxu 800 manat olar. Mənim arabamın isə 4000 manat qiyməti var. Bu arabanı satsam sənin maşınını da alaram, hələ üstəlik səni də özümə 1 illik sürücü tutaram.

Kişi pərt olsa da daha heç nə demədi. Mənim yolun geniş hissəsinə çıxmağımı gözlədi və yolu açılan kimi sürətlə yanımdan keçərək, yolun toz-torpağını üzümə , üstümə və ciyərimə ”hədiyyə” elədi. Bu tip insanlar elə bilirlər ki, əlilliyi olan şəxslər ikinci dərəcəli insanlardı və istədikləri zaman öz istəklərini əngəlli insana diktə edə bilirlər. Belələrinə demək istəyirəm ki: “HEÇ YUXUDA DA GÖRMƏZSİNİZ”.

Qarşılaşdığım son 3 hadisədən sonra geri dönmək istəsəmdə, tez də fikrimi dəyişdim. “Zaurun sürprizi nədir görəsən?”. Asfalt yola çıxanda 10-12 yaşlarında 4 uşaq, velosipedlə mənə yaxınlaşdı.

- Əmi, bu sürdüyün benzinnən işliyin ?

- Yox. Qaznan.

- Yaxşıdı də, qaz benzinnən ucuzdu. (uşaqlardan biri özünü çoxbilmiş kimi göstərməyə çalışdı)

- Neçəynən gedir bu ? (başqa biri soruşdu)

- Sizin velosiplərdən sürətli gedir.

- Pah. Bilirsən mən necə velosiped sürürəm? (çoxbilmiş olanı dedi) Heç kim mənə çata bilmir ki

- İstiyirsizsə yarışaq. Görək kim udacaq. Kim yolun sonundakı məktəbin həyətinə birinci çatsa, ona “Fanta” alacam.

Təklifim uşaqların ürəyincə oldu. Yan-yana düzü-

lüb, yarışa başladığ. Onların sürəti mənimkindən 3 dəfə yüksək olduğu üçün 2-3 dəqiqədən sonra gözdən itdilər. Yarışı uduzsam da əhvalım yüksəlmişdi. Ürəyimdə “AL-LAH SİZİ QORUSUN” deyərək sürəti azaldıb, ətrafı seyr edə-edə getməyə başladım.

Bayaqkı xoşagəlməz hadisələri unutmmaq istəyirdim ki, qismət olmadı. Qarşı tərəfdən gələn gənc bir qız yanımdan keçərkən “İraq olsun” deyərək, qulağını çəkdi. Mən də dərhal dayanıb ona baxaraq, eyni hərəkəti etdim və “Bu qızın taleyinə bax” deyə əlavə etdim. Qız dayanaraq əsəbi-əsəbi soruşdu

- Noolub ki taleyimə ?

- O olub ki, sən bu ağılnan çətin ərə gedəsən. 100 faiz evdə qalassan. Bu ağıl, bu düşüncə ki səndə var, çətin ailə qura biləsən.

Qız “Ağzının danışığına fikir ver əə” deyə üstümə çımxıraraq, iti addımlarla məndən uzaqlaşdı. Mən isə düşüncəli halda yoluma davam elədim. İnsanların fiziki məhdudiyyətli şəxs gördükdə “İraq olsun” deyərək qulağını dartmasını və ardınca da barmağını hər hansısa taxtaya döyəcəlməsini heç cür anlaya bilmirəm. Axı insanlar niyə dərk etmirlər ki, əlil olmaq dildə deyil ki “İraq olsun” deməklə özündən birdəfəlik uzaqlaşdırasan. Qulaqda deyil ki, dartaraq silib, həmişəlik yaxa qurtarasan. Ya da hansısa taxtada yazılmayıb ki, 3-4 dəfə döyəcəlməklə pozub, əlillikdən birdəfəlik sığortalanasan. Hər bir insan potensial əlil sayılır və istənilən an hər hansısa bir xəstəlik ucbatından və ya qəza nəticəsində əlil ola bilər. Belələrinə “Hər zaman ƏLİL İNSANLARA HÖR-MƏTLƏ YANAŞIN. Sizin də əlil olma ehtimalınız var” deyirəm.

Bu cür düşüncələr içində avtobus dayanacağıının yanından keçəndə, dəblə geyinmiş və saçını səliqə ilə da-

ramış bir cavan oğlan əlindəki portfelei qarşımda yerə çıxıparaq dedi:

- Qaqaş vacibiydi bu gün evdən çıxasan ? Lap tutaq ki çıxdın. Vacibiydi burdan keçəsən ? Lap tutaq ki keçdin. Vacibiydi ki imenni indi keçəsən burdan ? Başqa yerdən gedə bilmirdin ? Başqa vaxt gedə bilmirdin ? Niyə yolu-ma çıxdın axı ? Sənə nə pisdiiyim dəymişdi ?

Cavan oğlanın üzündə təəssüf və kədər vardı. Sonuncu iki sualı elə hüznə verdi ki, dayanacaqda ki insanları ona yazığı gəldi. Mən isə qəfil qarşılaşdığım hadisənin və dolu kimi üstümə yağan anlaşılmaz sualların qarşısında çaşib qalmışdım. Özümü birtəhər toparlayıb soruşdum:

- Sən kimsən ? Nə lazımdı sənə ?

- Mən vacib işənə bağlı bir nəfərnən görüşməyə gəldirdim. Amma qabağıma sən çıxdın. Çətin ki işlərim düz gətirə. Kaş ki qarşılaşmazdıq

Mən gic-gic əlamətlərə bu dərəcədə möhkəm inanan birinin olduğuna heyrət edərək ona acıqlandım

- Özüvə gəl a bala. Sənin üçün qara pişiyəm, nəyəm ?

- Elə demə qaqaş. Şikəst insanın qarşılaşmaq da uğursuzluqdur. Bu gün işim düz gətirmiyəcək

- Elə bilirsən məndə təkcə uğursuzluq var ? Məndə qara magiya da var

- Nə magiyası var ? (oğlan çaşqınlıqla soruşdu)

- Məsəl üçün. Ay bədrələndə 13 qəbirdən götürdüyüm tozu və 40 qarğanın dimdiyini 7 qara pişiyin qanında qaynatmışam. Sonra da cadulamışam. (əlimi cibimə ataraq) İndi bu cadunu sənə sirtəcəm ki ömür boyu işlərin düz gətirməsin.

Bunları eşidəndə oğlanı sanki ildırım vurdu. Portfelini yerdən götürüb, iti addımlarla getdi. Bəzi insanlar küçədə fiziki məhdudiyətli insanla qarşılaşdıqda bunu uğursuzluq kimi qəbul edir. Bu tamailə yalnız addımdır. Bu cür

düşünən insanlara demək istəyirəm ki: "Əngəlli insanla qarşılaşmağın sizin həyatınıza heç bir təsiri yoxdur. Nə pis, nə də yaxşı. Əgər uğursuzluqla qarşılaşsanız hansısa bəhanə axtarmaq yerinə, problemin əsl səbəbini tapmağa çalışın". Digər bir yalnış düşüncə də bundan ibarətdir ki, güya əlil insan qarğış etsə, onun qarğıışı mütləq həyata keçər. Bu cür düşünən insanlara isə deyirəm ki: "Elədiyim qarğışlar həyata keçsəydi, erməni ordusunu çoxdan topsuz-tüfəngsiz dağıtmışdım. Yoxsa ki, belə bir xüsusi bacarığımı sizə niyə sərf eliyirdim ki ?)))" **DÜŞÜNCƏ-NİZƏ TÜPÜRÜM.**

5-6 dəqiqə getdikdən sonra yolun digər tərəfinə keçmək istədim. Lakin maşınların hərəkəti intensiv olduğundan istəyimi heç cür həyata keçirdə bilmirdim. Dəfələrlə cəhd etsəm də yolu keçə bilmədim. Bu vaxt ərzində mənə kənardan izləyən 3 nəfər oğlan yola çıxaraq, hər iki tərəfdən gələn maşınları saxladılar və mənə keçməyimə şərait yaratdılar. Yolu keçərək, onlara təşəkkür elədim: "YOLUNUZ DAİM AÇIQ VƏ UĞURLU OLSUN".

Burdan belə yolum yenə də torpaq və kələ-kötür idi. Bir az getmişdim ki, telefonuma zəng gəldi. Danışmaq istiyəndə telefon əlimdən düşdü və nə qədər cəhd eləsəm də əyilərək, onu yerdən götürə bilmədim. Bu zaman qarşıdan gələn maşın yanıma çatanda dayandı. Sürücü maşından düşərək heç nə demədən telefonu götürüb mənə verdi və maşınına əyləşib getdi. Mən isə ürəkdən "TƏŞƏKKÜRLƏR" deyərək, yoluma davam etdim.

Küçələrin birində, 7-8 qadın bir darvazanın qarşısına toplaşmış, söhbət edirdilər. Ətrafda isə müxtəlif yaşlarda 10-15 uşaq oynayırdı. Qadınlardan 3-4 metr aralanmışdım ki, 2-3 yaşlarında bir qız uşağı gəlib düz qabağımda dayandı və maraqla mənə baxmağa başladı. Çox güman ki araba onun diqqətini cəlb eləmişdi. 10-15 saniyə göz-

lədikdən sonra gülümsəyərək, “Sən nə şirin qızsan ?” dedim. Lakin cümlənin ardını gətirə bilmədim. Çünki qadınlardan biri dəstədən ayrılaraq, “Qorxma qızım, gəlirəm. Anan burdadı, qorxma” kimi sözlər qışqıra-qışqıra bizə tərəf qaçmağa başladı. Yanımıza çatar-çatmaz qızını qucağına alaraq “Çox qorxmadın ?” deyər soruşdu. Mən əsəbi halda dedim:

- Uşaq qorxmurdu ee, sən qorxurdun. Uşağın vecinə də deyil, amma sənin rəngin ağarıb

- O hələ qanmır. Bilmir ki ona ziyan verə bilərsən. İstəmirəm qızım da sənin kimi çolaq olsun

- Uşağa heç vaxt zərər vermərəm. Amma belə getsə, səni ziyana salacam

- Neyniyə bilərsən mənə ? (qadın üzümə bozardı)

- İndi sənə tərəf öskürəcəm, sən də ömürlük əlil arabasında oturassan

Qadın bunu eşidən kimi dodaqaltı mızıldanıb, sürətlə məndən uzaqlaşdı. Mən isə təbii ki yoluma davam elədim. Bəzi insanlar düşünür ki, əlil arabasında oturanların problemləri keçicidir. Buna görə də əlil arabasında oturan insanlarla münasibətdən, ünsiyyətdən qaçırırlar və hətdə onlara yaxınlaşmaqdan belə qorxurlar. Halbuki, insanı əlil arabasına məhkum edən səbəblər əsasən bədən üzvünün amputasiyası, onurğa sütununun zədələnməsi, “Serebral İflic”, ”Distrofiya”, ”Miasteniya” və sairə olur ki, bunların da heç biri keçici deyil. Hər zaman bu cür düşünən insanlarla qarşılaşanda deyirəm ki: “ALLAH SİZƏ AĞIL, MƏNƏ PUL VERSİN”

Növbəti 10 dəqiqədə heç bir problemlə qarşılaşmayanada xoşagəlməz hadisələrin bitdiyini düşündüm və dərhal da səhf etdiyimi anladım. Qarşı tərəfdən 3 qadın gəlirdi və öz aralarında nə barədəsə söhbət edirdilər. Qa-

dınlardan biri məni gördükdə söhbətini yarımçıq saxlayaraq uca səslə

- Bunun burda nə işi var ? Bu vəziyyətdə nə vacibdi ki çölə çıxıb ? Özü də tək. Özünə görə deyil. Bunun valideynləri hara baxır ? Niyə tək buraxıblar bunu ?

Dedi və bütün bunlar azmış kimi, yanıma çatanda məndən soruşdu:

- A bala, sənin yiyən hanı ?

- Yiyəmi neyniyirsən ay xala ? Mən özüm kimlərəşə yiyəlik eliyirəm

- Bıyy. Bunda dilə bax aaz. Utanmırsan anan yaşdakı qadına cavab qaytarırsan ?

- Anamla yaşd ola bilərsən. Amma anam qədər ağıllı, mədəni, savadlı ola bilmərsən. Anam heç vaxt insanlara fiziki görünüşünə görə qiymət vermir və onları yoldan saxlayaraq, işinə qarışmır

Onun susduğunu görüb yoluma davam etdim və sadəcə ürəyimdə “SƏNƏ NƏ DƏXLİ VAR ?” dedim.

Zaurgilin həyətinə çatmağa 100-150 metr qalmış, yolun sonuncu xoş olmayan əhvalatı ilə qarşılaşdım. Az öncə yanımdan ötüb-keçən yaşlı kişi arxadan məni səslədi. Dayanıb, geri çevrildim. Kişi yanıma çatan kimi əlini cibinə salıb 1 manat çıxardaraq mənə uzatdı.

- Götür. Özünə bir şey alarsan

- Nəzir verirsən mənə ?

- Nəzir deyil. Dayının şotuna bir konfet alıb yeyərsən

- Allah eləməsin sən ağılda dayım olsun. Sənin kimi-sin küçədə görəndə salam vermirəm

- İnsanlıq eliyib pul təklif elədim də sənə. Niyə təhqir eliyirsən məni ? (kişi pərt halda soruşdu)

- Belə deyil. Məni dilənçi hesab elədin. Düşünürsən ki nəzir adıyla evdən çıxartdığı bu 1 manatı fiziki prob-

lemi olan birinə versən bütün xata-bəla evdən uzaq olar.
Səhf düşünrsən

- Əvvəl-axır kiməsə verməliyəm bu pulu

Mən “Küçədə dilənən insanlara ver” deyərək, or-
dan uzaqlaşdım. Məni dilənçi zənn edərək 1 manatınıza
möhtac olduğumu düşünənlər. “SİZİN DÜŞÜNCƏNİ-
Zİ.....”

Zaurgilin darvazasına çatanda saata baxdım. 19:05.
Hər zaman 25 dəqiqəyə gəldiyim yolu bu dəfə 45
dəqiqəyə gəlmişdim. Qapını açması üçün Zaura zəng
vurdum. Bir-neçə dəqiqədən sonra Zaur, əlində tutduğu
sürprizi ilə qapıda göründü.

Bəli, yolboyu mənə fərqli münasibət göstərən insan-
lara mən də mənfi münasibət göstərdim. Bəzilərini lağa
qoydum, bəzilərini təhqir etdim, bəzilərinin də başına
ağıl qoydum. Buna görə məni qınamayın, danlamayın.
Çünki sizin mənimlə işiniz olmasaydı, mən də sakitcə öz
yolumla gedəcəkdim. BİRİNCİ SİZ BAŞLADINIZ...

ZAUR SEYİDZADƏ

"Hədəfdəki insan" kitabıyla uğur qazanandan sonra, növbəti nailiyyətim "Əlil Təşkilatları İttifaqı"-nın Sumqayıt Şəhər Regional Şöbəsinə sədr seçilməyim oldu. Lakin sədr seçildikdən sonra bir yığın suallarla qarşı-qarşıya qaldım. Əlil arabasında otur-otura bu vəzifəni necə icra edəcəm ? İşləri normal şəkildə idarə etmək üçün hansı strategiyadan istifadə etməliyəm ? Əlilliyi olan bir şəxs olaraq, vəziyyəti daim nəzarətdə saxlamaq və şöbə üzvlərinə qarşı müəyyən təsir qüvvəsinə malik olmaqdan ötrü hansı addımları atmalıyam ? Və sairə-və ilaxır. Təbii ki məni bu vəzifəyə yüksək intellektimə, peşəkarlığıma və əlilliyi olan şəxslərlə işləmək bacarığıma görə seçmişdilər. Ancaq yenə də öz işimi yüksək səviyyədə qurmaq üçün müəyyən təcrübələrdən yararlanmaq məqsədi ilə bir-neçə suala cavab tapmaq ehtiyacı duyurdum daxilimdə. Bütün bu suallara cavab tapmaqdan ötrü isə, əlil arabasında oturduğa halda təşkilat idarə etmək təcrübəsinə malik olan bir şəxsin köməyinə ehtiyacım var idi.

Bu məqsədlə, əlil problemləri üzrə ixtisaslaşmış Qeyri Hökumət Təşkilatlarının, Cəmiyyətlərin və İctimai Birliklərin rəhbərləri haqqında məlumat toplamağa başladım. Araşdırmamın nəticəsində bir-çox QHT sədrinin əlil olduğunu öyrənsəm də, o, şəxslərin heç birindən məni narahat edən suallar barəsində ehtiyacım olan informasiyanı ala bilmədim. Bəziləri məni ciddi qəbul etmirdilər, bəziləri mənə necə kömək etməli olduqlarını bilmirdilər, bəziləri də aramızdakı yaş fərqi görə mənimlə ünsiyyətdə məsafə saxlamağa üstünlük verirdilər. Bir-çoxları mənə kömək etməkdən imtina etdikləri halda, bir-çoxları ilə ümumiyyətlə əlaqə saxlamaq mümkün olmadı. Bu məsələdə uğursuzluğa düçar olduğumu düşünərək araşdırmamı yarımçıq kəsib, şəbədəki işlərimi yalnız intellektimə arxalanaraq qurmağı düşündüyüm anda, internetdə baxdığım bir video məni daha bir cəhd etməyə vadar etdi. Əlilliyi olan şəxslərdən bəhs edən bu videodakı insanlardan biri diqqətimi cəlb elədi. Əlil arabasında oturmuş bir oğlanın mövzu barəsində əhatəli və anamlı danışığı, məni onun haqqında da araşdırma aparmağa sövq etdi. Onun, Əlillərin "Zaur" Xeyriyyə Cəmiyyətinin və "Validəyin Himayəsindən Məhrum Olan Uşaq və Gənclərə Yardım" İctimai Birliyinin təsisçisi və rəhbəri olduğunu öyrəndikdən sonra, onunla telefon əlaqəsi yaratmağa qərar verdim. İlk qısa telefon danışımızdan başlayan və, dafələrlə Skype vasitəsilə uzun müddətli ünsiyyətə qədər davam edən dialoqlarımız zamanı mənə diqqət göstərərək, xoş münasibət quran. Səbrlə dinləyərək, dəyərli məsləhətlər verən bu şəxs Zaur Seyidzadə idi. Aramızda dostluq münasibəti inkişaf etdikcə mən Zauru daha yaxından tanımağa başladım və tanımağa başladıqca onu sanki hər gün yenidən kəşf edirdim. Mən bu insana pərəstiş edirəm. Çünki Zaur Seyidzadə İnsan iradəsinin sərhədlərini aş-

mış bir şəxsdir. Bəli, məhs insan iradəsinin hüdudlarını aşan bir şəxs. Əlil arabasında oturmağa məhkum olduğu halda qazandığı bu qədər nailiyyətin qəşisində deyiləcək başqa ifadə yoxdur. Orta təhsilini 219 sayılı orta məktəbdə alan Zaur, təhsilini Azərbaycan Respublikası Tədris Estetik Tərbiyə üzrə Metodik Mərkəzinin Eksperimental İncəsənət məktəbində davam etdirərək diplom alır. Bununla kifayətlənməyib təhsilini Azərbaycan Respublikası İncəsənət Universitetində teatrşünaslıq fakültəsi və Bakı Dövlət Universitetində Hüquq Fakültəsi üzrə davam etdirərək, həmən təhsil ocaqlarının da diplomlarına yiyələnir. Təhsil ocaqlarındakı infrastrukturun əlilliyi olan şəxslər üçün müyəssər olmadığını nəzərə alaraq, Zaurun təhsil sahəsində belə nailiyyətlər qazanması həqiqətən də insanı heyrətə gətirir. Zəngin mənəviyyatı və yüksək dünyögrüşü ilə bir-çoxlarına nümünə ola biləcək Zaur Seyidzadənin işlə bağlı da karyerası çox zəngingindir. Azərbaycan Respublikası Əlillərin “Zaur” Keyriyyə Cəmiyyətininsədri, Qeyri-Hökümət Təşkilatları Forumunun üzvü, Gənc Hüquqşünaslar Birliyinin üzvü, “Əlil Təşkilatları İttifaqı”-nın İdarə Heyətinin üzvü, “Validəyin Himayəsindən Məhrum Olan Uşaq və Gənclərə Yardım” İctimai Birliyinin sədri, və sair-və ilaxır. Təbii ki bu qədər nailiyyət Zaur üçün asan başa gəlməyib. Əlilliyin insan üçün yaratdığı problemləri yazmaqla təsvir etmək mümkün deyil. Küçə və yolların əlilliyi olan şəxslər üçün müyəssər olmaması, sağlam insanlar tərəfindən əlillərə qarşı olan mənfi stereotiplər, əlilliyin insana yaratdığı çoxsaylı məhdudyyətlər və saymadığım neçə-neçə problemlərin fonunda bu uğurlara imza atmaq üçün insan iradəsinin yaratdığı imkanlardan da artığını etmək lazım gəlir. Zaur Seyidzadə yenilik etməyi sevən bir insandır. O, bütün tədbirlərində və layihələrində yenilik etməyi

və ortaya fərqli bir iş qoymağı çox böyük məharətlə bacarır. Həyatda uğur qazanmış əlil insanlardan bəhs edən "Bir ümid işığı" kitabı da Azərbaycan ədəbiyyatında bir yenilikdir. Düşünürəm ki, əlilliyi olan şəxslərin bir-çoxu Zaurdan nümunə götürməli və onu özünə ideal seçməlidir. Zaur Seyidzadənin hal-hazırda olduğu zirvəyə yüksəlmək istəyənlər hər bir əlil insan əzmlə və daimi olaraq öz üzərində çalışmalı və özünü inkişaf etdirməlidir. Bu gün əlilliyi olan insanların bir-çoxu yalnız evdə təhsil məktəbinin yaratdığı imkanlardan bəhrələnməklə kifayətlənirlər və əlil olmaqlarını səbəb kimi göstərərək özlərini inkişaf etdirməkdən boyun qaçırdılar. Lakin bilmirlər ki göstərdikləri səbəb, əslində tənbelliyin yaratdığı bəhanədən başqa bir şey deyil. Məhs Zaur Seyidzadə kimi bir şəxsi onlara nümunə kimi göstərməklə onlarda ruh yüksəkliyi yaradaraq, həyat eşqini artırmaq olar. Əlilliyi olan şəxslərin böyük bir hissəsinin sağlam insanlara möhtac bir vəziyyətdə yaşayaraq, özləri üçün belə heç bir şey edə bilmədikləri halda, Zaurun Xeyriyyə Cəmiyyəti yaradaraq, digər əlil insanlara yardım etməsi alqışa və təqdirdə layiq bir haldır. Zaur Seyidzadə mənim üçün kimdir ? Zaur mənim üçün ilk növbədə hər zaman güvənə biləcəyim etibarlı bir dostdur. Zaur, çox sakit, tərbiyəli, səmimi, vətənpərvər bir gənkdir. Onun bu xüsusiyyətləri çox güman ki məxsus olduğu gəndən və ailə tərbiyəsindən irəli gəlir. Zaur öz işinə çox böyük məsuliyyətlə və incəliklə yanaşan bir insandır. Məhs bu xüsusiyyətinə görə bir-neçə orta layihələr həyata keçiririk və bu proses gələcək də tam sürəti ilə davam edəcək. Zaur, çox gözəl yumor qabiliyyətinə malik, maraqlı həmsöhbətdir. Zaur-la fikirlərimiz, istəklərimiz, dünyagörüşümüz tam olaraq üst-üstə düşür ki, bu da çox qısa bir zaman ərzində onunla mənim aramda möhkəm dostluq münasibətinin yaran-

masına səbəb olub. İnsani xüsusiyyətlərin bütün müsbət keyfiyyətlərini özündə birləşdirən Zaurun çatışmayan tək cəhəti isə təşkilatçılıq bacarığının zəif olmasıdır.

P.S. Bu qədər uğur və nailiyyətlər qazanmış bir şəxsin səmimiliyi və insanpərvərliyi isə özü-özlüyündə ayrı bir yazının mövzudur.

Bu gün öz üzərində işləyərək, uğur qazanan fiziki məhdudiyətli insanlar az deyil. Bu insanlar "bir problemdən ötrü min nəfərə ağız açmaq" üsulundan imtina edərək, özlərini inkişaf etdirməkdən ötrü var-qüvvələri ilə çalışırlar. Lakin müəyyən əngəlli insanlar da var ki əlilliyi bəhanə edərək heç bir iş görmək istəmirlər. Bu tip insanlar özlərini daimi olaraq nəyəsə ehtiyacı olan birisi kimi göstərərək, davamlı olaraq kimlərdənsə kömək umurlar. Bu məqalə onlara vəziyyətlərini izah etmək, həvəsləndirmək və onlara istiqamət vermək üçündür. Bu cür insanlar bilməlidirlər ki əlil arabasından istifadə etməkləri və ya digər fiziki problemlərinin olması onlara, kiməsə yük olmaq haqqı qazandırmır.

Əziz dostlar, bilirəm ki həyatınızda bir-çox işlər qaydasında getmir. Ancaq bu sizə həyatdan tamamilə imtina edərək özünü zəif qapılmağa əsas vermir. İlk növbədə, çalışın heç vaxt ruhdan düşməyin. Yadınızda saxlayın, "Ümidini itirməyən adamı məğlub hesab etmək olmaz" Tənbəlliyin daşını atıb, öz üzərinizdə işləməyə başlayın. Öz üzərinizdə nə qədər çox işləsəniz, həyatda bir o qədər

çox uğur əldə edəcəksiniz. Əgər bu gün kiminsə köməyinə möhatacsınızsə, hər ay pensiyanın yolunu gözləyirsinizsə, sabaha heç bir ümidiniz yoxdursa və nəhayət özünüzü bədbəxt hiss edirsinizsə bilin ki bütün bunların tək səbəbkarı sizin özünüzsünüz. Bunu bilin ki arzuladığınız həyat çoxda uzaqda deyil. Sadəcə olaraq tənbəlliyiniz və fəaliyyətsizliyiniz sizə arzuladığınız həyatı dadmağa mane olur. Necə deyərlər “Dərin olan quyu deyil. Qısa olan ipdir” Siz inkişaf etmək üçün sadəcə cəhd edin, uğur özü gəlib sizi tapacaq.

ZAMAN ÜZƏRİNDƏ QƏLƏBƏ

Saat 8:30. Günəş şüaları binaların pəncərələrində və dükanların vitrinlərində bərq vuraraq bu gözəl yay səhərini salamlayırdı. Əlil arabasında oturmuş 20 yaşlı Rizvan, pəncərədən şəhərə tamaşa edə-edə xəyala dalmışdı. Gözü dayanacaqda dayanıb avtobus gözləyən insanlarda olsa da, fikri tamam başqa yerdə idi. Hər bir insanda olduğu kimi onun da arzuları var idi. O, da digər həmyaşıdları kimi institutda oxumaq, futbol oynamaq, iş-güc sahibi olmaq, ailə qurmaq istəyirdi. Həyatın ona bəxş etdiyi gənclik enerjisini xərcləmək üçün vulkan kimi püskürmək, tufan kimi əsib-coşmaq istəyirdi. Azad olmaq istəyirdi Rizvan. Bulvara, dənizə getmək, öz gəncliyini mənalı və səmərəli yaşamaq istəyirdi. Özünü xəyalında gah varlı biznesmen, gah da peşəkar idmançı kimi təsəvvür edirdi. Gah şəxsi villasında dostları ilə əyləncə partisi qururdu, gah da məşhur bir rəssam olub sərgi açırdı xəyalında. İndi də pəncərədən baxa-baxa avtobusda getməyin necə bir hiss olduğunu düşünürdü. Uşaq vaxtından əlil arabasında oturmağa məcbur qalması onu həyatın bir-çox

şeylərindən, hətta bu cür sadə şeydən də məhrum eləmişdi. Bu yaşadək atası onu lazım olan hər bir yerə şəxsi maşını ilə apardığından kənar şəxslərlə eyni maşında getmək, həmən insanların dayanacaqlarda bir-birilərini əvəz eləməsi, maşından hansısa təyin edilmiş dayanacaqda düşmək ona yad bir hiss idi və hətta bu barədə düşünmək belə ona qərribə gəlirdi. Xəyalında təzəcə avtobusun içini canlandırmışdı ki anasının səsinə fikirən ayıldı

- Rizvan, qayğanaq hazırdı. Gəl yeməyini ye

Səhər yeməyini bitirdikən sonra beynində bu gün vaxtını öldürmək üçün görəcəyi işlərin siyahısını tutmağa başladı. 1. televizorda filmə baxmaq 2. krossvord yazmaq 3. telefonda dost-tanışla danışmaq 3. "plastitation" oynamaq 4. nahar yeməyindən sonra 2 saat yatmaq 5. qonşu oğlanla nərd oynamaq. Dünən bütün gününü kompyuterlə keçirtmişdi deyə gözləri ağrıdığından bu gün özünə söz vermişdi ki noutbuka yaxın düşməsin. Axşam saat 11-də yerinə uzanıb yatmağa hazırlaşarkən bu günü necə keçirdiyini düşündü. Bu gün demək olar ki heç darıxmamışdı. Bu günə planlaşdırdığı bütün işləri artıqlaması ilə görə bilmişdi. Dayısıgilin onlara qonaq gəlməsini və şam yeməyindən sonra televizorda maraqlı bir verilişə baxmasını da nəzərə alsaq demək olar ki bu gün vaxtın necə keçib-getdiyini hiss etməmişdi. Onun demək olar ki hər günü belə keçirdi. Hər gün səhər yeməyindən sonra gün ərzində bekar qalmamaq üçün vaxtını necə keçirdəcəyini beynində planlaşdırır və əsasən darıxmamaq üçün ya kompyuterdə oyun oynayır, ya "çat" dostları ilə yazışır, televisorda filmə baxır, krossvord yazır, ya da qonşu oğlanlarla nərd oynayırdı. Öz gələcəyini isə yalnız xəyallarında qurub-yaradırdı. Demək olar ki baxdığı hər bir filmin baş qəhrəmanına oxşadırdı özünü-öz təsəvvüründə. Qarşılaşdığı hər bir çətinliyi əlilliyin üzərinə yırırdı.

Onun anlayışına görə əgər əliliydisə, deməli heç bir iş görməməliydi. Əgər bu gün heç bir iş görməyib, gününü yalnız boş istirahətlə keçirdirdisə deməli buna haqqı var idi. Axı o əlilidir. Onun düşüncəsi məhs bu cür idi. “Mən əlil bir insanam. Mən nə bacarıram ki ? Mən nə edə bilərəm ki ?”. Onun düşüncəsinə görə bu həyatda onun üzərində heç bir məsuliyyət yox idi. Bəli, Rizvan öz həyatını bu cür qurmuşdu. Öz gələcəyini düşünmədən, niyə bu vəziyyətdə olduğunu fikirləşmədən, həyatı dərk etmədən, öz gələcəyini yalnız xəyallarında və arzularında yaşadaraq. Düşdüüyü vəziyyətdən çıxmaq barədə ümumiyyətlə maraqlanmıdı. Bəli, onun həyatı məhz bu cür idi.

P.S. Təhssüf ki bu gün br-çox əlil insanlarımızda vəziyyət bu cürdür. Bir çoxları tənbəlliyn ucbatından, bəziləri ruh düşgünlüyünə görə, bir çoxları da məlumatsızlıq üzündən-yəni ki nə edəcəklərini bilmədiklərindən bu vəziyyətdə yaşayırlar. Belə bir yaşayış tərzisi onların onsuz da dar çərçivədə olan həyatlarını daha da məhdudlaşdırır və onları digər insanlardan daha çox asılı vəziyyətə salır. Hər bir insanda olduğu kimi fiziki məhdudiyyəti olan insanların da arzuları, gələcək barədə planları, çatmaq istədikləri məqsədləri var. lakin əsas problem bundadır ki hər bir əlil insan öz xəyalında daxili bir dünya quraraq, onun təsiri altında yaşayır və reallıqdan qaçırlar. Bəzi fiziki məhdudiyyətli insanlar var ki düşükləri vəziyyətdən çıxmaq istəyirlər. Lakin, sadəcə istəyirlər. Bunun üçün heç bir cəhd etmirlər. Çoxları bunun üçün infrasukturun olmamasından gileylnir, digərləri maddi vəsaitin azlığını əsas gətirir, bir çoxları da fiziki məhdudiyyətli olduqları üçün heç bir iş görə bilməyəcəklərini düşünürlər. Lakin bütün bunlar əsassız səbəblərdir və bəhanədən başqa bir şey deyildir. Yaşanılan pis şəraiti əlilliyin və digər səbəblərin üzərinə ataraq gileylənmək əvəzinə, bu vəziyyətdən

çıxmaq üçün səy göstərmək lazımdır. Məhşur deyimdə olduğu kimi “Qaranlığı lənətləməkdənsə dur bir şam yandır”. Bu işdə valideyinlərin də üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Məhs valideyinlər hər bir vasitədən istifadə edərək öz övladlarında ruh yüksəkliyi yaradaraq, onları öz üzərilərində işləməyə həvəsləndirməli və onlara bu yolda bütün varlıqları ilə maddi və mənəvi dəstək olmalıdırlar. Əlilliyi olan insanlar da tənbelliyin daşını ataraq, öyrənmək istədikləri peşəni məsuliyyətlə öyrənməli və Yunan atalar sözündə deyilən “Xəmir yoğurmaq istəməyən beş gün un ələyər” məsəlindən əl çəkərək həvəslə işə girişməlidirlər. Gəlin Rizvanın həyatına nəzər yetirək. O, bu həyatda heç nəyə nail olmamış, heç bir uğur qazanamış, heç bir şey əldə etməmişdir. Ürəyində böyük arzuları olsa da, özünü xəyalında bir sənət sahibi kimi görüb, müəyyən bir səviyyəyə yüksəldiyini təsəvvür etsə də, realıqda xəyallarını gerçəkləşdirmək üçün, arzularını həyata keçirtməkdən ötrü heç bir şey eləmir. Əvəzində onlarla üsul fikirləşirdi ki gününü yola verə bilsin. Darıxmasın, bekarçılığa qalib gəlsin. Hansı ki o nərd oynamağa ayırdığı vaxtda hər hansı bir xarici dil öyrənə bilərdi. Krossvord yazdığı vaxtı idmana sərf edə bilərdi. Hansı ki xarici dil öyrənəndə də, idman edəndə də vaxtdan gedir və darıxmağın nə olduğunu bilmirsən. Hər bir əlil insan bilməlidir ki bekarçılıqdan yaxa qurtarmaq üçün hər hansısa bir boş əyləncəyə həsr etdikləri vaxtı, onların inkişafına köməklik göstərəcək bir şeyə sərf etsələr daha çox xeyir qazanmış olacaqlar. Vaxt isə istənilən işi görəndə keçib gedir. Nərdi oynayıb bitirən kimi hər şey keçmişdə qalır, öyrəndiyin hər hansı bir material isə daimi olaraq sənindir. Krossvord yazıb doldurduqdan sonra qazeti büküb bir kənara atırsan, peşə bacarığını artırmaq isə daimi olaraq sənə kömək edəcək. Məhşur bəstəkarlardan biri tələ-

bələrinə skripka dərsi vermək üçün bir tələbənin evindən digərinin evinə gərkən yolda keçirdiyi vaxta 2 xarici dil öyrənmişdir. Vaxtınızın qədrini bilin və ondan istifadə etməyə çalışın. Çalışın hər şeyi vaxtında edin. Unutmayın ki tənbəlin iş günü sabahdır. Robert Kiyosakinin çox gözəl bir kəlamı var, “Bədbəxt, uğursuz, xoşbəxt olmayan o adamdır ki, tez-tez “sabah” sözünü işlədir”. Vaxtdan düzgün istifadə etməyi bacarsanız uğur sizinlə olacaq. Unutmayın ki bu günə qədər sahib olmadığınız şeyləri əldə etmək istəyirsinizsə, bu günə qədər etmədiklərinizi etməlisiniz. Əgər bütün bu işlər sizə çətin görünürsə bilin ki, sizə ağır görünən iş, sizin bu günə qədər görmədiyiniz yüngül işlərin cəmidir. Əgər bu gün valideynlərinizin hesabına müəyyən ehtiyaclarınızı təmin edirsinizsə belə, unutmayın ki bu daimi olaraq bu cür davam etməyəcək. Əgər valideynlərinizin gəliri, ömrünüzün sonunadək sizə bəs edəcək qədər pul yığmaq üçün kifayət etmirsə, demək gələcək haqda fikirləşməyə dəyər. Gələcəkdə kimdənsə asılı vəziyyətdə yaşamamaq üçün indidən tədbir görməlisiniz. Əlilliyi olan insanlar çox gözəl sənətkar ola bilərlər. Xanımlar xalçaçılıq, toxuculuq, dərzilik peşələri ilə məşğul ola, rəngli muncuqlardan və digər əşyalardan bəzək əşyaları düzəldə bilərlər. Kişilər isə telefon, elektron avadanlıqları və ya saat ustası ola, heykəltaraşlıq və ya xarratlıq peşələrinə yiyələnə bilərlər. Bununla bəzən, hər iki cinsin nümayəndələrinin məşğul ola biləcəkləri ortaq peşələr də var ki, bunlar idmanla məşğul olmaq, rəssamlıq, kompyüter mütəxəssisi, musiqi alətlərində ifa, dizayner v.s peşələridir. Təbii ki burada yazılan peşə adları sadəcə olaraq nümunə üçün verilib və hər bir əlilliyi olan insan fiziki vəziyyətinin işləməyə imkan verdiyi istənilən bir peşəylə məşğul ola bilər. Kimin hansı peşəylə məşğul olmaq istəməsindən asılı olmayaraq, gərək məqsədinə

doğru inamla, həvəslə, səbrlə, möhkəm iradəylə, ağılla və planlı şəkildə irəliləsin. Unutmayın ki düsgün yol heç vaxt uzun olmaz. Əks halda çəkdiyi zəhmətin nəticəsi xeyli aşağı olacaq. Elə indi bütün qüvvənizi toplayıb həyatla mübarizəyə başlayın və qalib gələcəyinizdən heç bir şübhəniz olmasın. Çalışın uğursuzluqlarla, çətinliklərlə və problemlərlə qarşılaşdıqda ruhdan düşməyin. Henri Forda görə “Uğursuzluq-hər şeyə yenidən başlamaq imkanındır. Amma daha müdrikcəsinə” Bu gündəki qarşılaşdığımız uğursuzluqları unudun. Keçmiş uğursuzluqların xatirələri ilə yaşamaq sizə fayda verməz. Artıq yeni planlar ətrafında köklənib, qarşıya baxmaq lazımdır. Klauide Peperin təbirincə desək “Həyat bir velosipedə minmək kimidir. Pedalı fırlatmağa davam etdiyiniz müddətə yıxılmazsınız”. Öyrənməyə davam etmək, işinin ən yaxşısı olmaq üçün çalışmaq lazımdır. İşləmək sizi üç əzabdan qurtarar. Canınızı əziyətdən, pis vərdişlərdən və yoxsulluqdan. Bu mübarizədə sizin ən yaxın və etibarlı köməkçiniz isə ”hədəfdəki insan” kitabı ola bilər. bu kitab mübarizənizin hər bir mərhələsində sizə məsləhətçi olmaqla bərabər, çətinliyə düşdüyünüz anlarda da yardımçınız olacaq. Elə indi hədəfə gedən yolda sizin üçün mayak olacaq ”hədəfdəki insan” kitabını əldə edin və uğurun zivəsinə yüksəlin.

Əziz dostlar, bu dəfəki məqaləm hüquqdan bəhs edəcək. Hüquq mövzuzu çox geniş bir müstəvini əhatə edir və əlillərlə bağlı qəbul edilmiş bütün qanun və fərmanları bu kitabda yerləşdirmək mümkün deyil. “Mənim hədəfim” adlı kitabımda sizlərə, BMT-nin “Əlillərin hüquqları haqda” Konvensiyasını və “Fakultativ Protokol”-u təqdim etmişdim. Bu kitabda isə “Sosial Təyinatlı Vergi Güzəştləri” haqda bəhs edəcəm. Çalışın bacardığımız qədər digər qanunları da oxuyasınız ki öz hüquqlarınızı biləsiniz. Azərbaycan reallığında qanunlar yalnız kağız üzərində olsa da, hər halda öz haqqınızı tələb etmək üçün bu qanunları bilməlisiniz.

VERGİ GÜZƏŞTLƏRİ

Qiymətlərin davamlı olaraq artdığı, pullu xidmətlərin dəyərinin yüksəldiyi bir dövrdə, sosial qayğıya ehtiyacı olan insanların gəlirinin artırılmasına dəstək olmağın çox böyük əhəmiyyəti var. Əhalinin sosial cəhətdən qayğıya

ehtiyacı olan təbəqələrinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinin bir yolu da onların gəlirinə tətbiq edilən vergi güzəştləridir. Dövlət azgəlirli insanlara, ölkə qarşısında xüsusi xidməti olan şəxslərə, əlilliyi olan insanlara, məcburi köçkünlərə və sairə qayğıya ehtiyacı olan insanlara vergi güzəştləri tətbiq etmişdir. Sosial yönümlü vergi güzəştləri 1 Yanvar 2001-ci ildən tətbiq olunan Vergi Məcəlləsində xüsusi yer tutub və 2013-cü ilin əvvəlində Vergi Məcəlləsində edilən əlavə və dəyişiklikdə də bu vacib məsələyə xüsusi diqqət ayrılıb.

Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsi, Maddə 102yə əsasən:

1.Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanlarının 2.Sovet İttifaqı və Sosialist Əməyi Qəhrəmanlarının 3.Müharibə Əlillərinin 4.Həlak olmuş və yaxud sonralar vəfat etmiş döyüşçülərin dul arvadlarının (ərlərinin) 5.1941-1945-ci illərdə arxa cəbhədə fədakar əməyinə görə orden və medallar ilə təltif edilmiş şəxslərin 6.Çernobıl AES-də qəza, mülki və ya hərbi təyinatlı atom obyektlərində digər radiasiya qəzaları nəticəsində, habelə nüvə qurğularının hər hansı növləri, o cümlədən nüvə silahı və kosmik texnika ilə bağlı olan sınaqlar, təlimlər və başqa işlər nəticəsində şüa xəstəliyinə və şüa yükü ilə əlaqədar xəstəliyə tutulmuş və ya bu xəstəlikləri keçirmiş şəxslərin hər hansı muzzdlu işdən vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 400 manat məbləğində azaldılır.

1-ci və 2-ci qrup əlilliyi olan insanların (müharibə əlillərindən başqa), sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin hər hansı muzzdlu işdən vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 200 manat məbləğində azaldılır.

1.Həlak olmuş, yaxud sonralar vəfat etmiş döyüşçülərin valideyinləri, habelə vəzifələrinin icrası zamanı həlak olmuş dövlət qulluqçularının valideyinləri və arvadla-

rı (ərləri). “Bu şəxslərin arvadlarına (ərlərinə) güzəşt o halda verilir ki, onlar təkrar nigaha girmiş olmasınlar” 2.1990-il Yanvarın 20-də SSRİ qoşunlarının müdaxiləsi nəticəsində, habelə Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün müdafiəsi zamanı həlak olmuş şəxslərin valideyinləri və arvadları (ərləri). “Bu şəxslərin arvadlarına (ərlərinə) güzəşt o halda verilir ki, onlar təkrar nigaha girmiş olmasınlar” 3.Əfqanıstana və döyüş əməliyyatları aparılan başqa ölkələrə göndərilmiş hərbi qulluqçular təlim-yoxlama toplanışlarına çağırılmış hərbi vəzifəlilər 4.daimi qulluq tələb edən sağlamlıq imkanları məhdud uşağa və ya 1-ci qrup əlilliyi olan insana baxan və və onunla birlikdə yaşayan valideyinlərdən biri (özlərinin istəyi ilə), arvad (ər), himayəçi və ya qəyyum 5.Məcburi köçkünlər və onlara bərabər tutulan şəxslər “Bu güzəşt mənzil qanunvericiliyinə və ya mülki hüquqi əqdlərə əsasən ayrıca mənzil sahəsi əldə etməsi nəticəsində daimi məskunlaşmış şəxslərə şamil edilmir” hər hansı müzdlü işdən vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 100 manat məbləğində azaldılır. “Fiziki şəxsin yuxarıda göstərilən güzəştlərin bir neçəsi üzrə güzəşt hüququ olduqda, ona bu güzəştlərdən biri, məbləğcə ən böyük olanı verilir”

Qohumluq dərəcəsindən asılı olmayaraq himayəsində azı üç nəfər, o cümlədən gündüz təhsil alan 23 yaşadək şagirdlər və tələbələr olan ər və ya arvaddan birinin vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 50 manat məbləğində azaldılır. “Bu qayda uşaqların 18 yaşa, tələbələrin və şagirdlərin 23 yaşa çatdığı ilin sonunadək, habelə uşaqların və himayədəkilərin öldüyü hallarda ölüm ilinin sonunadək saxlanılır. Fiziki şəxslərin vergi tutulan gəliri uşağın doğulduğu və himayədə olanın himayəyə götürüldüyü aydan başlayaraq azaldılır”

BİR AZ DÜŞÜNÜN

Hər bir insan gələcəyi ilə bağlı düşünərkən, xəyal qurarkən yalnız yaxşı şeylər barədə düşünür. Keyfiyyətli təhsil, komfortlu şərait, yüksək maaşlı iş, xarici ölkəyə səyahət, yüksək prestij, xoşbəxt ailə həyatı, gözəl və sağlam bədən quruluşu, məhşurluq və sairə bu kimi arzular hər zaman xəyal dünyasında ön sıralarda olub.

Görəsən insanlar heç olmasa bircə dəfə də olsa, nə zamansa qəza nəticəsində və ya hər hansısa bir xəstəlik ucbatından əlil ola biləcəklərini düşünüblərmi ? Heç düşünüblərmi ki, əlil arabasında otursaydım və ya gözlərim tutulsaydı həyatım necə olardı ? Necə yaşayardım ? Həyatımı necə qurardım ? Nələr edərdim ? Sağlam insanlardan nələr umardım ? Əminəm ki sağlam insanların çox böyük hissəsi heç vaxt bu suallar barədə düşünməyib.

Məhs buna görədir ki, müəyyən yaşdan sonra əlil olan insanlar düşdükləri vəziyyətlə barışa bilmirlər, uzun müddət depresiyada olurlar, hər şeyə üsyan edirlər, nə edə-

cəklərini bilmirlər və bir yığın problemlə qarşı-qarşıya qalırlar. Halbuki, hər bir şəxs gələcəyi barədə düşünərkən yalnız yaxşı şeylər barədə deyil, digər ehtimallar barədə də düşünərək, özünü həyatın hər bir üzünə hazırlamalıdır.

Uşaq yaşlarından əlilliyə məhkum olanlar uşaqlıq və gənclik illərini istədikləri kimi yaşaya bilmədiklərinə görə təəssüflənsələr də, fiziki məhdudiyətlərlə yaşamaq onlar üçün nisbətən asan olur. Sonradan əlil olanlar isə iqiqat çətinliklə üzləşirlər. İstər düşdükləri vəziyyəti qəbul etmələri, istərsə də həyatın qalan hissəsini mövcud fiziki vəziyyətə uyğunlaşdıraraq yaşamaları onlar üçün əsl problemə çevrilir. Bunun əsl səbəbi isə məhs, sağlam olduqları zamanlarda nə vaxtsa əlil ola bilmə ehtimalını düşünməmələri, nəzərə almamalarıdır.

Qəza nəticəsində və ya hər hansısa xəstəlik ucbatından xəstəxanaya düşən şəxs, əlil olacağını ağına belə gətirmir. “Anadangəlmə deyilsə mütləq sağalacaq” düşüncəsiylə, sağlamlığına qovuşmaq üçün mübarizəyə başlayır. Xəstəxanaları gəzib, həkimlərə və dərmanlara böyük məbləğdə pullar xərcləyərək, aylarla, bəzən illərlə müalicə kursu keçir. Hətta maddi imkanları yüksək olanlar müalicə üçün xarici ölkələrə belə, üz tuturlar. Ümidlər get-gedə tükəndikcə əlil olan şəxs və ailəsi demək olar ki çırpınmağa başlayır və içində olduqları vəziyyətdən xilas olmaq üçün, saman çöpündə yapışırmış kimi, ətrafdakı insanların məsləhət bildiyi hər bir xəstəxanaya, hər bir həkimə baş çəkillər. Türkəçarələr və sairədən istifadə edirlər. Ənənəvi və qeyri-ənənəvi bir çox müalicə üsullunu sınaqdan keçirdirlər.

Müalicənin heç bir effekt vermədiyini gördükdə isə İlahiyyətə və xurafata meyl edirlər. Pirləri, ocaqları, müqəddəs yerləri ziyarət edərək niyyət edib, qurban kəsirlər. Nəzir qoyub, dua edirlər. Əlində şəfa olduğu iddia

edilən insanların. Həmçinin ekstrasenslərin, falçıların, cadugərlərin qəbulunda olurlar.

Bütün bunların da heç bir nəticəsi olmadıqda isə vəziyyətlə barışaraq, əlillik aləminə qədəm qoyurlar və mövcud fiziki vəziyyətə uyğunlaşma prosesinə başlayırlar. İlk vaxtlar adətən ruh düşkünlüyü və depressiya şəraitində keçir. Bəzi insanlar əllərinin hər yerdən üzöldüyünü düşünərək, böyük psixoloji problemlər yaşayırlar. Bunu nəzərə alaraq, iradəsindən və xarakterindən asılı olmayaraq, əlilliyə düçar olan hər bir şəxsə mütləq şəkildə psixoloji yardım göstərilməlidir.

Adam əlil olduqda ətrafdakı bir çox insan onunla əlaqəni kəsir. Dəfələrlə kömək etdiyini, özünə doğma sandığını, vaxtaşırı ziyarətinə gələn, səni gördükdə “qardaş (bacı)” deyərək, boynuna sarılan dostlar, qohumlar və digər insanların çox hissəsi bir andaca sanki yoxa çıxırlar. Əlil olan insana baş çəkmir, hətta telefonla belə zəng vurmurlar. Bu “yoxaçıxmanın” əsas səbəbləri bundan ibarətdir ki, bu insanlar düşünürlər ki, artıq əlil olan şəxsin onlara heç bir faydası dəyməyəcək. Əksinə, əlil olan şəxs onlardan maddi, mənəvi və fiziki kömək istəyəcək. Buna görə də kənarında qalmağı üstün tuturlar. Ətraflarındakı insanlardan kömək, diqqət, qayğı gözləyən əlil insanlar isə, bu qeyri-insani münasibəti gördükdə çox pis olurlar, həmən adamlardan inciyirlər və ən nəhayətdə də, haqlı olaraq onlarla münasibətlərə birdəfəlik son qoyurlar.

Aktiv həyat tərzi keçirdən, hər gün işə gedən, hərəkət edən insan, əlil olduqdan bir müddət sonra təbii olaraq, həddən artıq darıxır və sıxılır. Bütün günü evdə olmaq, passiv hərəkət, hər gün eyni yerləri, eyni insanları görmək. Eyni şeyləri etmək insanı dəhşətli dərəcədə darıxdırır. Əhatə dairəsi daraldığı üçün günlərlə söhbət etməyə

adam tapmır. Əlil ola bilmə ehtimalını nəzərə almayıb, lifti olmayan binanın yüksək mərtəbəsində ev aldığı üçün çölə nadir hallarda və 2-3 nəfərin köməkliyi ilə çıxı bilir. Xeyirdən-şərdən qalır.

Əgər əlil olan şəxs evin bəyidirsə bir müddət sonra evdə maddi cəhətdən çətinliklər yaranmağa başlayır. Əgər əlil olan şəxs evin xanımdırsa bu zaman evin daxilində müəyyən problemlər ortaya çıxır. Qabların və paltarların yuyulması, vaxtlı-vaxtında yemək bişirilməsi, evin təmizlənməsi kimi problemlər üst-üstə yığılır.

Sonradan əlil olan şəxslər özlərini bu mühitə, bu vəziyyətə yad hesab edirlər. Yeni mühit, yeni insanlar, yeni həyat tərzinin içində azıb qalırlar. Bunun əsas səbəbi isə heç zaman əlil olma ehtimalını düşünməmələri, düşükləri vəziyyət barədə tam məlumatsız olmalarıdır. Halbuki hər ehtimalı nəzərə alıb, lift və pandusla təhciz edilmiş binada və ya həyət evində yaşasalar, müəyyən qədər vəsait yığsalar, əlilliyin növləri və səbəbləri haqda məlumat toplasalar, əlillik məsələləri üzrə ixtisaslaşmış Qeyri Hökumət Təşkilatları ilə müəyyən qədər əməkdaşlıq etələr, Əlilliyi olan insanlarla görüşüb, onların əlillik haqda düşüncələrini və təcrübələrini öyrənsələr, cəmiyyətdə fiziki məhdudiyətli insanlara qarşı olan mənfi stereotipləri dəyişmək üçün müəyyən addımlar atsalar, küçələrdəki infrastrukturun əlilliyi olan insanların mənəəsiz hərəkəti üçün uyğunlaşdırılmasını aidiyyati orqanlardan tələb etələr, özləri əlil olduqda çox da əziyyət çəkməzlər.

Bəzən insanlar bir neçə xarici dil öyrənsələr də, Brayl əlifbasını və ya Daktil əlifbanı öyrənməyi ağıllarına belə gətirmirlər. Velosiped, xizək, konki kimi şeyləri güc-bəla ilə də olsa öyrəndikləri halda, bircə dəfə də olsa əlil arabasına oturub, sürmürlər. Kişilər saatlarla çayxanalarda, stadionlarda. Qadınlar isə qonşu qadınlarla söhbət

etməklə, həmçinin gün ərzində 3-4 seriala baxmaqla vaxt keçirdikləri halda, bir dəfə də olsa yığışaraq, fiziki məhdudiyətli insanları ziyarətə getmirlər.

“Əlillik” mövzusu insanlar üçün çox ağır mövzudu. İnsanlar bu barədə hətda danışmaq belə istəmirlər. Bu gün Amerikadakı prezident seçkilərindən, Suriyadakı mövcud vəziyyətin incəliklərindən, NASA-nın apardığı elmi araşdırmalardan, İslam Peyğəmbərinin 1500 il əvvəl geyindiği şalvarın balağından, ölkə iqtisadiyyatını cəmi bir ilə zirvəyə qaldırmağın yollarından, Ronaldoyla Messinin müqayisəsindən, telekanallarda göstərilən gic-gic şoulardan və seriallardan, vahabilərdən, lezbiyanlardan, geylərdən, Masonlardan, fasonlardan böyük ciddiliklə danışaraq, həvəslə müzakirə və mübahisə edən insanlar, “Əlillik” mövzusunun yaxına belə qoymurlar. Məhs buna görədir ki, Facebook sosial şəbəkəsində insanlara “Nə zamansa əlil olacağınızı düşünmüsünüzmü ? Heç düşünmüsünüzmü ki, əlil olsaydım həyatım necə olardı?” suallarını ünvanladım və cəmi bir nəfər rəy yazdı. Hasil Hüseynov adlı facebook istifadəçisinin yazdığı həməm rəyi sizlərə təqdim edirəm

“”Bəli, düşünmüşəm. Əlil olsaydım həyatım dəyişərdi. Əlil olsaydım “ağıldan əlil” insanların gözündə çarəsiz və yazıq olardım. Düşüncəli insanlar isə məni həyata, yaşama qarşı mübariz və cəsur görərdilər. Əlil olmağın mənəvi cəhətdən bir çox üstünlükləri var. Biri budur ki, avtomobilini sürətlə sürənlər mənim əlilliyimə baxıb, sürəti azaldacaq. Təhlükəli işdə işləyənlər təhlükəsizlik tədbirlərini artıracaq. Ruhdan düşərək sevdiyi işindən uzaqlaşanlarda öz işinə dönmək istəyi yaranacaq və sairə. Bunlardan da ən önəmlisi həyatından şikayətlənib hər işə bədbin baxanlar öz halına şükr edəcəkdir. Yəni ki bir çox insan mənim vəziyyətimi görüb düzgün addımlar

atacaq. Və, bu da mənə mənəvi güc verəcək. Əlil olmaq da bir qismətdir. Əlil olmağıma da şükr edərdim. Bu vəziyyətimdə də bir ömür yanımda olmaq istəyən dostlarım oluğu üçün şükr edərdim. Əgər yanımda olmayacaqlarsa da sevinərdim ki, yaxşı ki yanımda deyillər. “Mənə hər vəziyyətimdə yanımda olanlar lazımdır” deyərək, şükr edərdim””

Hər kəsə sağlam və mənalı ömür yaşamağı arzulayıram.

Samir İmanov

Kimsə ayağı burxularkən və ya sadəcə olaraq, əlini yaralayanda görəcəyi bir çox işləri bir müddətlik də olsa təxirə salır və gündəlik ehtiyaclarını belə çətinliklə ödəyə bilir. Zədəsinin yaxın günlərdə sağalacağını və öz normal həyatına qayıdacağını bildiyi üçün müvəqqəti çətinliyin öhdəsindən yüksək əhval-ruhiyyə ilə gəlir. İndi təsəvvür edin ki, ömürlük əlil arabasına möhtac olmaq bir insanı hansı məhrumiyyətlərlə üz-üzə qoyur. Bu şəraitdə yaşayacağını bilən bir insan əllərini də çətinliklə hərəkət etdirirsə, vəziyyət ikiqat dözülməz olur. Həyatın hər bir sahəsində çətinlik və məhdudsiyyət. Küçələr, binələr, nəqliyyat və sairələr nə qədər uyğunlaşdırılsa da, yenə insanın ayaqlarını əvəz edə bilmir. Səhərləri təmiz havada qaçmaq, toyda rəqs etmək, çoxmərtəbəli binada yaşayan əmioğlunun ad gününə getmək, özünə təzə mebel alan qonşuna kömək etmək, Novruz bayramında tonqal üstündən tullanmaq, sevdiyi insanla əl-ələ tutaraq gəzmək, dostlarla futbol oynamaq sağlam insanlara adi bir şey kimi görünə bilər. Lakin bunlar əvəzedilməz duyğulardır! Əlilliyi olan insanlar özlərinə nə qədər təskinlik

versələr də, bunlardan və bu kimi yüzlərlə şeydən məhrum olmaq insanı dəhşətli dərəcədə incidir, məyus edir və ən sonunda həyatdan küsdürür. Gündəlik ehtiyaclar başda olmaqla, həyatın hər anında üzləşilən problemlərin, məhdudiyətlərin, uğursuzluqların, əngəllərin içindən çıxaraq əlilliyə meydan oxumaq və hər hansısa nailiyyət qazanmaq üçün insan iradəsinin hüdudlarını aşmaq və dayanmadan inkişafa can atmaq lazımdır. Bu məqaləni məhz bu meyarlara sahib olan bir əngəlli insana-özümə həsr etmişəm.

Bəli, bu məqalə özüm haqqındadır, özümdən yazmışam. Bəlkə də bu məqaləni oxumağa başlayan bir çox insan özümü təriflədiyimi düşünəcək və məni qeyri-təvazökarlıqda qınayacaq. Əslində isə bu məqaləni yazmaqda məqsədim tamamilə başqadır. Hazırda oxuduğunuz kitab mənim yazdığım üçüncü kitabdır və hər üç kitabın yazılmasındakı məqsədlər eynidir. Əlilləri cəmiyyətə doğru şəkildə təqdim etməklə, sağlam insanların əlillər barəsində olan yalnış düşüncə və inanclarını müsbətə doğru böyük ölçüdə dəyişmək, əlilliyi olan insanlarda ruh yüksəkliyi yaratmaq və onlara həyatla mübarizə apara bilmələri üçün motivasiya vermək, onları əməyə həvəsləndirmək, istiqamət vermək, və sairə, və sairə. Təbiidir ki, bu kitabları oxuyan insanların əksəriyyəti düşünə bilər ki, “Görəsən bunları yazan şəxs özü öz yazdıqlarına əməl edirmi? Kitablarında yazdıqlarının həyata keçirmənin mümkünlüyünə inanırmı? Bu insanın özü necə yaşayır? Çətinliklərlə mübarizə aparırmı? Əlilliyə qalib gələ bilirmi? Həyatda hansı problemlərlə qarşılaşıb və onların öhdəsindən necə gəlib? Hansı uğurlar qazanıb? Və sairə.”

Buyurun, bu da mən. Gəlin yaxından tanış olaq.

SAMİR İMANOV

1981-cil il Avqustun 27-də Sumqayıt şəhərində anadan olmuşam. Anadangəlmə iflic xəstəliyinin “Paraplegiya” növündən, “Distrofiya” və “Hemofiliya” xəstəliyindən əziyyət çəkirəm və birinci qrup əliləm. Atam sürücü, anam isə poçt işçisi kimi çalışıb. Təhsilimi “Sumqayıt Şəhər Evdə Təhsil Məktəbi”ndə almışam və məktəbi 1999-cu ildə bitirmişəm. Əlilliyi olan insanlardan bəhs edən “Hədəfdəki insan” və “Mənim hədəfim” adlı iki kitabın müəllifiyəm. Oxuduğunuz kitab üçüncü kitabımdır. Azərbaycan, rus, türk və ispan dillərini bilirəm. Hobbim futbola baxmaq və müxtəlif dillərdə yazılmış kitablar toplamaqdır. Bir neçə müsabiqənin qalibi olmuşam. Dəfələrlə Fəxri Fərman və Diplomlarla təltif olunmuşam. Ailəliyəm, bir oğlum var. Bir neçə Qeyri Hökumət Təşkilatında müxtəlif vəzifələrdə çalışmışam. “www.qartal.org” saytının rəhbəriyəm. Devizim: “Fiziki vəziyyətin necə olursa-olsun, özünlə fəxr et”dir.

Uşaqlıq və gənclik dövrüm o qədər də işıqlı keçməyib. Bu məsələdə keçid dövrünün çətinliklərinin də müəyyən qədər rolu oldu. Amma təbii ki, əyləncədən,

təhsildən və cəmiyyətdən kənar qalmağımın əsas səbəbi əlilliklə əlaqədar idi. 1990-92-cı illərdə hər iki ayağımda cərrahiyyə əməliyyatı olduğdan sonra qoltuq ağacından istifadə etməklə, sərbəst şəkildə gəzə bilirdim. Yaşadığım binadan təqribən 400-500 metr aralıda 36 nömrəli orta məktəb yerləşir və məktəbin həyətinə futbol oynamaq üçün geniş meydança var. Yayda qonşu uşaqlar toplaşaraq ora futbol oynamağa gedərdilər və mən də dördüncü mərtəbədə çox rahat şəkildə düşərək, qoltuq ağaclarının köməkliyi ilə məktəbə qədər gedər və futbola tamaşa edərdim. Oyun bitdikdən sonra isə eyni rahatlıqla geriyyə, evə qayıdardım. Qoltuq ağaclarının köməkliyi ilə istədiyim qədər ayaq üstə qala bilər, istədiyim yerə gedər və heç bir əziyyət çəkmədən pilləkənlərlə dördüncü mərtəbədə düşüb-çıxa bilirdim. Bu vəziyyət 27 yaşa qədər davam etdi və bundan sonra fiziki vəziyyətim gedərək pisləşməyə başladı. “Distofiya” xəstəliyinin yaratdığı fəsadlar ucbatından 30 yaşından etibarən, pilləkənləri yalnız səhərlər düşüb çıxma bilirdim və qoltuq ağacları ilə qısa məsafəli gəzintilər edirdim. 32 yaşından etibarən pilləkənlərdən ümumiyyətlə istifadə edə bilmədim və cəmi bir-neçə dəqiqə ayaq üstə dura bilirdim. 33 yaşından etibarən, əlil arabasından istifadə etməyə məcbur oldum. Fiziki vəziyyətim tədricən pisləşdiyi üçün ilk illərdə bunun o qədər də fərqi varmırdım. Yalnız 31 yaşında hər şeyi dərk etdim və məhz bundan sonra arzularım da daxil olmaqla, bütün həyatımı dəyişdim. Boşa verdiyim 31 ilə təəssüflənmək əvəzinə, növbəti illərdə nə edəcəyimi planlaşdırdım və öz üzərimdə işləməyə başladım. Artıq bilirdim ki, gələcəkdə fiziki olaraq heç bir iş görə bilməyəcəm və fiziki güc tələb olunan heç bir sahədə uğur qazana bilməyəcəm. Buna görə də, zehni işlərə

üstünlük verdim və özümü bu istiqamətdə inkişaf etdirməyə başladım.

Yuxarıda da qeyd etdiyim, kimi təhsilimi evdə almışam. Müəllimlər növbə ilə evimizə gəlir və mənə dərs keçirdilər. Bu tip təhsilin səviyyəsi çox aşağı olur. Məktəbdə şagirdlərə gündə 5-6 dərs keçildiyi halda, bizə gündə cəmi bir müəllim gəlirdi. Gələn müəllimlərin bir çoxu da əlil uşaqlara verilən dərslərin faydasız olduğunu düşünərək, iş həvəslə yanaşırdılar. Ancaq bununla belə, mənə dəyərli məsləhətlər verən və yol göstərən müəllimlərim də var idi. Elbrus, İsgəndər, Məhi, İsmayıl, Vəli kimi müəllimlər indi də qəlbimdədirlər və hər zaman onlara minnətdaram. Fənn kitablarını oxuyaraq mənimsəməyimin tək səbəbi isə o dövrdə kompüterin və televiziyanın indiki səviyyədə olmaması idi. Hava soyuq olanda evdən bayıra çıxmadığıma görə, boş zamanımı fənn kitablarını oxuyaraq keçirirdim. Cəmi 3-4 aya bütün kitabları oxuyub bitirirdim. Bəzən elə olurdu ki, il ərzində hər kitabı 2-3 dəfə oxuyurdum.

Özümə kompüter aldıqdan sonra xəstəliyim haqqında, daha sonra isə ümumiyyətlə əlilliyi yaradan səbəblər və əlil insanlar barəsində internetdə araşdırma aparmağa başladım. Araşdırmamın əsas səbəbi fiziki vəziyyətim haqqında daha məlumatlı olmaq və əlilliyi olan insanlarla əlaqə yaratmaq olsa da, araşdırma əsnasında vacib bir nüansı kəşf etdim. Bu məsələlərdə Azərbaycan dilində çox böyük bir informasiya boşluğu var idi. Mənə lazım olan məlumatları əsasən, türk və rusdilli saytlardan götürürdüm. Aktiv olaraq ictimaiyyət arasına çıxan əlil dostlarımın sağlam insanlar tərəfindən onlara göstərilən mənfi müasibətlərdən və infrastrukturun olmaması səbəbindən küçələrdə qarşılaşdıqları çoxsaylı maneələrdən bəhs etmələri mənə düşündürürdü. Sosial şəbəkələr vasitəsiylə

dostluq etdiyim fiziki məhdudiyətli insanların arasında həyatdan kəsən, özünə qapanan, əlilliyini bəhanə edərək əlini hər şeydən üzən insanlar da az deyildi. Bir müddət götür-qoy etdikdən sonra həm informasiya boşluğunu müəyyən qədər doldurmaq, həm əlilliyi olan insanlara qarşı mövcud diskriminasiyaya “DUR!” demək, həm də fiziki məhdudiyətli insanlara motivasiya vermək məqsədilə kitab yazmaq qərarına gəldim. “Hədəfdəki insan” kitabı haqqında yazdığım məqalədə də deyildiyi kimi, bu məhz zərurətdən doğan ehtiyac idi. Çox sevinirəm ki, kitabı yazarkən qarşıma qoyduğum hər üç məqsədə çata bildim. Əlillik mövzusu çoxşaxəli məfhumdur və təbii ki, onların hamısını bir kitaba sığışdırmaq mümkün deyil. Buna görə də, mən hər biri bir mövzudan bəhs edən məqalələrin yer aldığı “Mənim hədəfim” adlı ikinci kitabımı nəşr etdirdim və layihənin davamı olaraq oxuduğunuz “Özünlə fəxr et” adlı üçüncü kitabım işıq üzü gördü. Görmə əngəlli insanların da kitablarımdan faydalana bilməsi üçün hər üç kitabım Respublika Gözdən Əlillər Kitabxanasının səsyzma studiyasında səsləndirilərək, görmə əngəlli insanların istifadəsinə verildi.

Xəbər tutduğum bütün yazı müsabiqələrində iştirak edirəm və bu müsabiqələrin bir çoxunda qalib olmuşam. Belə müsabiqələrdən biri haqqında xatirələrimi sizinlə bölüşmək istəyirəm. Xəzər Universtiteti, Psixologiya və Konsultasiya Mərkəzi və “Düşüncə” jurnalının birgə layihəsi olan “Creative Autor”-1 müsabiqəsinin final mərhələsindəki iştirakım mənim üçün unudulmaz anlarla yadda qaldı. Müsabiqədə II və III yerin sahibləri bəlli olduqdan sonra hər kəs həyəcanla qalibin adının elan olunmasını gözləyirdi. Qalib isə müsabiqədə iştirak edən 95 şəxsdən yalnız biri olmalı idi. Yarışmanın təşkilatçılarından biri olan Mələk Kərimova mikrafona yaxınlaşaraq,

bütün diqqətlərini ona yönəldən insanlardan qalib gələn şəxsin adının çəkilməsindən öncə onun müsabiqəyə təqdim etdiyi yazının mp3 versiyasını dinləməyi xahiş etdi. Məqalə ilk dəqiqədən etibarən, hər kəsin dərin marağına səbəb oldu və hamının gözü məndə, qulağı isə yazdığım məqalədə idi. Səs yazısı bitən kimi zala toplaşan hər kəs ayağa qalxaraq, 5 dəqiqəyə yaxın məni ayaq üstə alqışladı. Bu mənim həyatımda bir ilk idi. Bu, heç zaman bitməsini istəmədiyim möhtəşəm bir an idi. Orada əldə etdiyim mükafatlardan və diplomdan daha üstün bir qazancım insanların mənə və yazıma verdiyi yüksək dəyər idi. Bu hadisə gələcək işlərim üçün çox böyük motivasiya oldu.

Son üç ildə çox sayda Diplom, Fəxri Fərman və müxtəlif mükafatlarla təltif olunmuşam. Müxtəlif nominasiyalar üzrə Milli Qəhrəman Mübariz İbrahimov adına “Gənc Dəmiryolçular” klubunun, “Əlil Təşkilatları İttifaqı”nın, “İstedadlı Əlillər” İctimai Birliyinin, “Əlil Sahibkarlar Təşkilatı” İctimai Birliyinin Diplom və Fəxri Fərmanları bu mükafatlar sırasındadır. Mənə verilən bütün Fəxri fərman və diplomları, “Birleşen Yürekler” Edebiyyat və Kültür Dərnəyi tərəfindən verilən Medalı, müxtəlif yarışmalarda qazandığım kubokları və ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən verilən mükafatların hamısını bura yazsaq böyük bir siyahı alınar. Təbii ki, bütün bunları mənə əbəs yerə verməyiblər. Daim öz üzərimdə işlədim. Özümü inkişaf etdirdim. Bəzən gecələri belə yatmırdım. Bəzən əlimdə olan işi vaxtında bitirmək üçün yeməkdən belə imtina edərək, saatlarla komputer arxasında işləyirdim. Qazandığım hər bir mükafat illərlə çəkdiyim zəhmətin və Tanrıya etdiyim duaların bəhrəsidir.

Dəfələrlə yerli və xarici mətbuatın diqqətində olmuşam. “Bizim Yol”, “Zaman”, “Xalq Qazeti”, “Ədalət”, “İki Sahil” qazetlərində, “Ans”, “Lider”, “Dtv”, “Trt-1”,

“Trt Avaz”, “Meydan tv”, “Yurd tv” televiziya kanallarında, “Anadolu Ajans”, “Azadlıq Radiosu” kimi media orqanlarında, “xeberle.com”, “sumqayitxeber.com”, “haberby.net” “musahibe.az” “gun.az” və digər çox sayda veb saytlarda mənim haqqımda reportajlar yayımlanıb və müsahibələrim işıqlandırılıb.

Son üç ildə bütün əngəllərə, problemlərə meydan oxudum və hətta bir çox əngəlli bəy və xanımlar üçün əlçatmaz xəyal kimi görünən ailə həyatı qurdum. Hər dəfə oğlumun gülüşünü və ya dili dolaşa-dolaşa “ata” deməyini eşidərkən, özümü dünyanın ən xoşbəxt insanı hesab edirəm və iradə göstərərək, qarşılaşdığım bütün əngəlləri aşib evləndiyim üçün özümə afərin deyirəm.

Son vaxtlar atdığım uğurlu addımlardan biri də orta məktəb şagirdlərinə “Əlillik və əlilliyi olan insanlar” mövzusunda verdiyim təlimlərlə bağlıdır. Bu təlimlər arasında ən çox yadda qalanı Bakı Türk Anadolu Liseyində verdim təlim oldu. BTAL rəhbərliyinin dəvəti ilə orada təhsil alan 6, 7 və 8-ci sinif şagirdləri üçün möhtəşəm təlim keçdim. Uşaqların sayı çox olduğu üçün iki qrupa bölündülər və 20 dəqiqəlik fasilə ilə ard-arda keçirilən iki təlimdə 300-dən çox şagird iştirak etdi. Təlim bitdikdən sonra, bu cür təlimlərin mütəmadi keçirilməsi haqqında BTAL rəhbərliyi ilə mənim aramda razılaşma əldə olundu.

Burda yazdığım uğurları cəmi 3 ilin içində qazanmışam. Özü də hər şeyi sıfırdan başlayaraq. Nə xüsusi bacarığım olub, nə də maddi imkanım. Təbii ki, belə fiziki problemlərlə bu cür uğurlar əldə etmək mənə asan başa gəlməyib. Çünki fiziki məhdudiyyətlərlə yaşamağın hər bir dəqiqəsi, hər bir saniyəsi yorucu və əzablıdır. Ən sadə ehtiyaclarını ödəmək üçün belə səy göstərməyə, güc sərf etməyə məcbur olursan. Bu illər ərzində yorulduğum,

ruhdan düşdüyüm anlar da olub. Bəzən çarəsiz vəziyyətdə də qalmışam. Belə anlarda mənə güc verən tək şey, qarşıma qoyduğum məqsədin uğur qazanacağına olan inamım olub. Əldə etdiyim hər şey üçün bir olan Allahıma hər zaman şükr etmişəm. Qarşıda isə məni növbəti 3 il gözləyir. Dost əhatəmi genişləndirməyim, xeyli bilik və təcrübə toplamağım və müəyyən qədər pul qazanmağım mənə imkan verəcək ki, növbəti 3 ildə daha böyük layihələr həyata keçirdim və daha parlaq uğurlar qazanıım. Gələcək planlarım barədə isə onu deyə bilərəm ki, əsas hədəflərimdən biri, “www.qartal.org” saytını fəaliyyət göstərdiyi sahədə ən yüksək zirvəyə qaldırmaqdır.

Təbii ki, istirahətə və əyləncəyə də vaxt ayırıram. Bu məsələdə ən sevdiyim şey futbola baxmaqdır. Azarkeşlik etdiyim İspaniyanın “Valensiya” klubunun oyunu olduqda isə futbol ikiqat əyləncəli olur. Boş zamanımı necə keçirməyim hava şəraitindən asılıdır. Yay ayları əsasən gəzintiyə üstünlük verirəm. Qonaq gedirəm, dostlarla yığışırıq, ailə üzvlərimlə dəniz kənarına və ya parka gedirəm. Qış ayları isə əsasən film izliyəirəm, kitab oxuyuram, oğlumla vaxt keçirdirəm, skype vasitəsiylə dostlarla söhbət edirəm və sairə.

Son olaraq, həm əlilliyi olan, həm də sağlam insanlara bəzi şeylər demək istəyirəm.

Sağlam insanlar üçün: Əziz dostlar! Təbii olaraq, bəzən həyatda uğursuzluqlarla qarşılaşırsınız və buna görə üzülürsünüz. Bəzən bu uğursuzluqlara görə ruh düşkünlüyü yaranır sizdə. Deyək ki, pul toplayaraq uzun müddət həsrətində olduğunuz telefonu alırsınız və mağazadan çıxan kimi əlinizdən salaraq sındırırırsınız. Və yaxud aylarla əziyyət çəkib oxumağınıza baxmayaraq, ali məktəbə qəbul ola bilmirsiniz. Sevdiyiniz insan sizi bir başqasına dəyişə bilər və ya işinizi itirə bilərsiniz. Bu

cür hallarda stress keçirdərək sarsılırsınız və depressiyaya düşürsünüz. Əslində isə düşünün. Hər nə olur-olsun, siz düşdüyünüz vəziyyətdən çıxı bilərsiniz. Bir müddət sonra o telefonu yenidən əldə edə bilərsiniz, daha səylə hazırlaşaraq növbəti imtahanı daha uğurla verə bilərsiniz, sizi həqiqətən sevən və hörmət edən başqa bir insanla da qarşılaşa bilərsiniz, daha yüksək məvacibi olan iş də tapa bilərsiniz. Yəni ki, itirdiyiniz hər şeyi yenidən geri qazana bilərsiniz. Çalışın, heç vaxt içində olduğunuz hadisənin təsiri altında yaşamayın və sadəcə olaraq, üç ay sonrasını düşünün. Mən ömrüm boyu əlil arabasına məhkum olacağımı, əlilliklə mübarizə aparacağımı və bu vəziyyətdən heç bir halda xilas ola bilməyəcəyimi bilə-bilə, heç zaman ruhdan düşmədim, sınımadım, təslim olmadım. Siz niyə baş verən bir hadisəyə görə bütün həyatınızın dağıldığını düşünürsünüz? Axı insan həyatı yalnızca bir hadisədən və ya bir əşyadan ibarət deyil. Bunu da unutmayın ki, əgər həyatda çox şeydən məhrum olsanız belə, əlinizdə olan son imkandan istifadə edərək arzuladığınız hər şeyi əldə bilərsiniz. Əsas odur itirdiklərinizə görə ruhdan düşməyəsınız və əlinizdəki imkandan doğru şəkildə istifadə edəsiniz. Necə ki, mən doqquz barmağımı işlədə bilmədiyimə görə ruhdan düşmədim və işlədə bildiyim bir barmağımın köməklisi ilə üç kitab yazdım.

Əlilliyi olan insanlar üçün: Əziz dostlar! Bunu tam yəqinliklə bilin ki, nə qədər əlilliyin yaratdığı problemlərin altında qalıb əzilsəniz, özünüzü ətraf aləmdən təcrid edib bayağı ömür yaşasanız, həyatın hər anında başqasının köməyinə möhtac olsanız, gələcəyinizi düşünməsəniz valideynlərinizin ürəyinə dağ çəkmiş olursunuz. Onlar hər dəfə sizi bu vəziyyətdə gördükdə məyus olur, qəm çəkirlər. Yox əgər, özünüzü inksaf etdirsəniz, hər hansı bir bacarığa yiyələnsəniz, uğur qazananız, bunu görən

valideyirlərinizin ürəyi dağa dönəcəkdir və onlar sizə qürur hissiylə baxacaqlar. Valideyirlərinizin ürəyinə dağ çəkmək də, onların ürəyini dağa döndərmək də sizdən asılıdır. Seçim sizindir.

P.S. İlk kitabım çap ediləndə redaktor Rasim Qaraca məndən kitabda yerləşdirmək üçün tərcümeyi halımı istəmişdi. Mən isə özüm haqqında bir neçə cümlə yazaraq sonda qeyd etmişdim. “Mənim tərcümeyi-halım kitabım nəşr olunduqdan sonra yazılmağa başlayacaq”. Mən haqlı idim.

BİZ BƏRABƏRİK

Sən məni özündən aşağı bilmə.
 TANRI dərgahında biz bərabərik!
 Halına sevinib, halıma gülmə,
 TANRI dərgahında biz bərabərik!

“Şikəst” demə, “çolaq” demə, “kar” demə.
 “Əlil insanlarda qüsurlar var” demə.
 “Səninlə fərqimiz var aşkar” demə.
 TANRI dərgahında biz bərabərik!

Dilənçi sayaraq, nəzir uzatma.
 “İraq olsun” deyib, qulağı dartma.
 Azyaşlı uşağı bizlə qorxutma.
 TANRI dərgahında biz bərabərik!

Unutma. Problem elə səndədir.
 Fərq sənin fikrində, düşüncəndədir.
 Fərqlilik yaradan səntək bəndədir.
 TANRI dərgahında biz bərabərik!
 Bizim də arzumuz, hisslərimiz var.
 Sevgimiz, elmimiz, işlərimiz var.
 Sağlam insanlara mesajımız var.
 TANRI dərgahında biz bərabərik!

Mən və əlil arabam
Sən mənim yükümsən, mən sənin yükün.
Sən məni-mən səni daşıyırdıq biz!
Səni aparmasam gedə bilmərəm,
Məni aparmasan gedə bilməzsən,
Qərribə təzadla yaşayırdıq biz!

Mənim bir parçamsan sən,
Amma cansızsan.
Mən sənin bir hissən,
Amma canlıyam.
Sən mənə ayaqsan, mənə sənə bədən.
Heç bilmirəm nəyə oxşayırdıq biz!

Sən adi bir əşya, mən canlı bədən.
Mən sənə möhtacam, sən mənə hayan.
Sən mənim stulumsan.
Sən mənim gedən ayağım-
Sən dayağımsan.
Sən mənim ömürlük yol yoldaşımsan.
Yeni bir səfərə başlayırıq biz!

Bir yana getməyim sənə bağlıdı.
Bəs niyə təkərin bu gün bağlıdı ?
Bəlkə yorulmusan ?
Bəlkə küsmüsən ?
Səni incitsəmdə,
Səni yorsam da,
Yenə də kömək et, xidmət et mənə.
Gəl dəymə xətrimə, unutma bunu.
Həyat əlil üçün soyuqdur bumbuz
Onsuz da hər fəsil qışlayırıq biz!

